1958-2018
ИЕН
COGNOSCERE EST MUTARE

60 година
ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Београд, 2018.

60 ГОДИНА
ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА

1958 – 2018

Београд, 2018.

Институт економских наука
Београд, Змај Јовина 12
Тел. (011) 2623-055; факс: (011) 2181-471
www.ien.bg.ac.rs
office@ien.bg.ac.rs

За издавача
др Јован Зубовић, директор

Приредио
др Јован Зубовић

На изради монографије радио тим Института економских наука у саставу:

др Јован Зубовић
проф. др Божо Драшковић
др Весна Алексић
др Косовка Огњеновић
др Исидора Љумовић
др Александра Брадић-Мартиновић
др Михајло Ђукић
проф. др Мирјана Радовић-Марковић
др Ивана Домазет
др Душко Бодрожа
др Владимир Симовић
ма Дејана Павловић
ма Владимир Андрић
ма Аида Ханић
ма Оливера Јовановић
ма Ђина Ивановић

Компјутерска обрада
Институт економских наука, Београд

Штампа
„Jovšić Printing Centar“, Београд

Тираж
300 примерака

ISBN 978-86-89465-44-0

© 2018. Сва права задржана. Ни један део ове монографије не може бити репродукован у било ком виду и путем било ког медија, у деловима или целини без сагласности издавача.

САДРЖАЈ

1. ПРЕДГОВОР **7**

2. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНСТИТУТА (1958 – 2018) **13**

2.1. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈУ ПЛАНИРАЊА 15

2.2. ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА 16

2.3. ИНСТИТУТ ЕКОНОМСКИХ НАУКА КАО НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА 21

2.4. ПОСЛЕДИПЛОМСКА ШКОЛА 30

2.5. ЛИЧНОСТИ КОЈЕ СУ ОБЕЛЕЖИЛЕ РАД ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА 34

2.5.1. Бранко Хорват - први директор ИЕН-а 34

2.5.2. Директори ИЕН 47

2.5.3. Истраживачи ИЕН у прошлости 51

2.6. ЗГРАДА ИНСТИТУТА КАО СПОМЕНИК КУЛТУРЕ 53

3. НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ИЕН **55**

3.1. ПРЕГЛЕД КЉУЧНИХ ПРОЈЕКАТА ИЕН ОД ОСНИВАЊА ДО ДАНАС 58

3.2. ПРОЈЕКТИ ОСНОВНИХ ИСТРАЖИВАЊА 75

3.3. ИЗБОР ПРОЈЕКАТА ПРИМЕЊЕНИХ ИСТРАЖИВАЊА 77

3.4. ИНТЕРНИ ПРОЈЕКТИ 84

3.5. ГОДИШЊЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ 88

3.6. ГОСТУЈУЋА ПРЕДАВАЊА 91

3.7. ЛЕТЊА ШКОЛА ЕКОНОМИЈЕ 97

3.8. ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ 100

4. ИНСТИТУТ ЕКОНОМСКИХ НАУКА ДАНАС **101**

4.1. ОРГАНИЗАЦИЈА 103

4.2. ИСТРАЖИВАЧИ ЗАПОСЛЕНИ НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА 105

4.3. ФОКУС НА МЛАДИМА 116

5. ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ **119**

5.1. МОНОГРАФСКА ИЗДАЊА 121

5.2. НАУЧНИ ЧАСОПИСИ 128

5.2.1. Economic Analysis (EA) 128

5.2.2. Journal of Women's Entrepreneurship and Education (JWEE) 129

5.3. ОСТАЛИ ЧАСОПИСИ 130

5.3.1. Национална мрежа средњих предузећа (НМСП) 130

5.3.2. SEE-6 Economic Outlook 131

5.4. БИБЛИОТЕКА И ЕЛЕКТРОНСКИ ДОКУМЕНТАЦИОНИ ЦЕНТАР 132

6. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА **133**

6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ ОПОРЕЗИВАЊА ДУВАНСКИХ ПРОИЗВОДА 135

6.2. ОБОГАЋИВАЊЕ ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ ЗА СЛЕПА И СЛАБОВИДА ЛИЦА – VISITUS 136

6.3. HORIZONT 2020 – CESSDA SAW 137

6.4. RRPP DATA RESCUE 138

6.5. SOUTH-EASTERN EUROPEAN DATA SERVICES (SEEDS) - SCOPES FUNDING 139

6.6. ФП7 SERSCIDA - ПОДРШКА ЗА УСПОСТАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ/РЕГИОНАЛНЕАРХИВЕ ПОДАТАКА У ДРУШТВЕНИМ НАУКАМА 139

6.7. РЕГИОНАЛНИ ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ИСТРАЖИВАЊУ У ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНИХ НАУКА НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ (РРПП) 141

6.8. МЕЂУНАРОДНА КВАДРИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА 141

1.

ПРЕДГОВОР

Шездесет година је протекло од почетка рада Института економских наука. Обележавамо овај јубилеј уз понос, али истовремено имајући у виду да он носи и одговорност за очување постигнутог и остварење амбициозних циљева постављених Стратегијом и плановима развоја у будућности.

У години у којој обележава 60 година Институт организује четири научне конференције са преко 200 учесника које покривају већи број научних области. Десета годишња међународна конференција обухвата радове из области Примењене економије, Пословне економије и Економске теорије у последњих 60 година. Области осталих конференција су: „САД у друштвеним и хуманистичким наукама у Србији“; „Економика дувана у земљама југоисточне Европе“; „Анализа правних и економских аспеката примене принципа загађивач плаћа“. Сви истраживачи Института су активно учествовали у припреми и реализацији ових конференција, пре свега кроз представљање резултата својих истраживања.

Претходних десет година у раду Института су представљале период прилагођавања променама које су настале као последица транзиције. За разлику од великог броја Института из области друштвених наука који су се у потпуности окренули реализацији пројеката основних истраживања, ИЕН је успео и да докаже релевантност свог рада кроз сарадњу са привредом са једне стране и креирањем и анализом ефеката јавних политика са друге. У исто време је дошло до значајног јачања међународне сарадње која је омогућила истраживачима да унапреде своја знања и успешно представе резултате свог рада.

Верујемо да је Институт данас у потпуности спреман за нове изазове које доноси будућност.

Директор

Др Јован Зубовић

Запослени на Институту економских наука, 2018. година

Из предговора поводом 50 година рада Института 2008. године

… и даље верујемо у оно што су оснивачи ове куће имали на уму када су започињали њену историју - да се спознајом, учењем, сазнањем људи, организације и целокупно друштво мењају, и то на боље. То је бакља која се тренутно налази у нашим рукама и мораће даље да се преноси са генерације на генерацију истраживача. Пред младим истраживачима ИЕН је посебна одговорност, да прихвате бреме терета светле традиције, али и задатака који тек очекују ИЕН, Србију и земље региона у процесима прикључења Европској унији. Животни стандард наших људи је још увек низак, постоје бројни наслеђени и нерешени економски проблеми, структуралне неравнотеже, много задатака који чекају да буду урађени, много књига да буду прочитане, чланака да буду написани, студија и пројеката да буду истражени....

Из предговора поводом 40 година рада Института 1998. године

„… упркос финансијским ограничењима, Институт је развио и одржао високо квалитетну библиотеку, отвореног типа за истраживаче, студенте и професоре, новинаре, привреднике и друге јавне личности. Библиотека располаже фондом од 60.000 библиотечких јединица …

… 1992. године, у време најтежих искушења, Институт је реализовао веома амбициозни издавачки програм, преко којег је објављено до сада око 40 наслова … по нашој оцени више него, све заједно, друге научне и образовне институције у земљи … услед чега је Институт на 37. Међународном сајму књига проглашен за најуспешнију издавачку кућу у Југославији.

… у периоду децембар 1997. - мај 1998. Институт је, искључиво из својих средстава, финансирао студијске боравке 11 истраживача на по месец дана на Универзитету Rhode Island University односно преко тог Универзитета на универзитетима New Heaven, Yale, Columbia...“

Из предговора поводом 25 година рада Института 1983. године

… С обзиром на објективне околности које су пратиле последњу деценију његовог рада, Институт је морао да прошири обухват проблема које истражује, што представља основну карактеристику развоја ИЕН у том периоду. Наиме, пошто се само мањи део програма истраживања могао дугорочно финансирати (преко СИЗ науке), то је ваљало понудити истраживања хетерогеној скупини потенцијалних корисника. Резултат тога је била смањена могућност специјализације и дугорочнијег усмеравања на одређену проблематику. У којој мери је умањени степен специјализације компензиран продором у нове области - то је питање на које одговор треба да дâ научна критика….

… Колектив Института одавно је постао свестан да његов рад и развој првенствено зависи од сопственог залагања и квалитета истраживања. Наука је увек тражење новог, резултати се не могу унапред збрати, тако да пред истраживачима увек стоје озбиљни изазови. И управо због те специфичности научноистраживачког рада, Институт је настојао и настоји да оствари дугорочнију сарадњу са корисницима истраживања у свим случајевима где су она била обострано корисна. Пуни ефекти сарадње се не могу ни сагледати ни остварити одмах, нити једно једино истраживање може бити озбиљна основа за оцену домета и квалитета сарадње (остварене и могуће). Али то и јесте специфичност научноистраживачког рада и она мора бити схваћена уколико се жели даљи развој науке и примена научних сазнања у пракси…

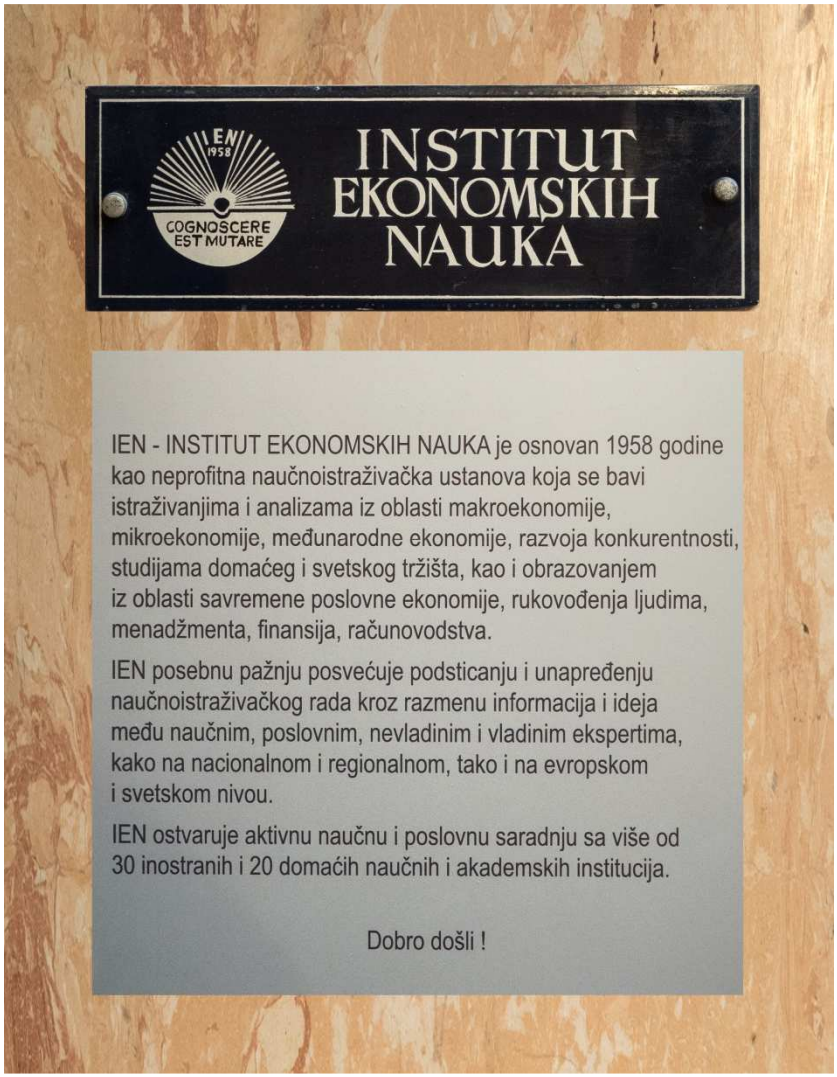
IEN
1958
COGNOSCERE
EST MUTARE
INSTITUT
EKONOMSKIH
NAUKA
IEN - INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA je osnovan 1958 godine kao neprofitna naučnoistraživačka ustanova koja se bavi istraživanjima i analizama iz oblasti makroekonomije, mikroekonomije, međunarodne ekonomije, razvoja konkurentnosti, studijama domaćeg i svetskog tržišta, kao i obrazovanjem iz oblasti savremene poslovne ekonomije, rukovođenja ljudima, menadžmenta, finansija, računovodstva.
IEN posebnu pažnju posvećuje podsticanju i unapređenju naučnoistraživačkog rada kroz razmenu informacija i ideja među naučnim, poslovnim, nevladinim i vladinim ekspertima, kako na nacionalnom i regionalnom, tako i na evropskom i svetskom nivou.
IEN ostvaruje aktivnu naučnu i poslovnu saradnju sa više od 30 inostranih i 20 domaćih naučnih i akademskih institucija.
Dobro došli !

2.

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИНСТИТУТА (1958 – 2018)

Историја Института економских наука осликава сложеност институционалног и организационог развоја економске науке и њене ангажованости у привредном систему државе. Потреба за изградњом модерне тржишно организоване привреде у бившој Југославији захтевала је формирање научне институције која би се бавила изучавањем проблема методологије планирања, привредног система и привредног развоја. У складу са тиме, 1958. године при тадашњем Савезном заводу за привредно планирање основано је *Одељење за економска истраживања и методологију планирања*. Оно је већ 1963. године прерасло у *Југословенски институт за економска истраживања*, које шест година касније (1969.), добија садашњи назив: *Институт економских наука - ИЕН*. Током више деценија, као резултат рада низа генерација истраживача, ИЕН је изградио завидан реноме у области економских наука и постао престижна истраживачка институција у земљи и иностранству.

2.1. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА И МЕТОДОЛОГИЈУ ПЛАНИРАЊА

Прелазак са централизованог на плански начина управљања југословенском привредом омогућио је да економске законитости а тржиште посебно добију на значају. У новонасталим околностима повећала се улога економске науке и њен значај у истраживању макроекономских кретања и планирања. Управо зато је *Одељење за економска истраживања и методологију планирања* имало као приоритетни задатак да допринесе изучавању ових питања и то коришћењем савремених метода економске анализе и планирања са нагласком на квантитативним методама као најзначајнијим. Ипак, у првим годинама су бржи развој Одељења успоравали многи објективни фактори, попут скромних плата запослених, лимитираног смештајног простора и посебно отежаног отварања нових радних места услед дуге административне процедуре и ограничених финансијских средстава за те намене. Руководилац Одељења, др Бранко Хорват, заједно са још троје тада афирмисаних истраживача: др Видосавом Тричковићем, др Страшимиром Поповићем и др Данчиком Николић посебно су радили на томе да млади сарадници добију могућност да самостално бирају тематику којом ће се бавити и да уче на радном месту, здушно помажући у припремама за одлазак на последипломске студије у иностранство као и у побољшању материјалног положаја оних који су се нарочито истицали у раду, кроз посебан додатак на плату и брже решавање стамбеног питања.

Одељење за економска истраживања и методологију планирања је било нека врста аналитичког и методолошког средишта целе организације у Савезном заводу за привредно планирање. Ту се од самог

почетка организовано приступило савременим методама економске анализе и планирања, да би се временом пренело на рад целог Завода. Тежиште рада при Одељену за економска истраживања и методологију планирања било је на **агрегатним макроекономским моделима**, помоћу којих су се изучавале међузависности и корелације општих привредних агрегата, а затим и на разним врстама међусекторских модела, путем којих су истраживане карактеристике и правци промена привредне структуре. У овом периоду млади истраживачи су настојали да у рад планских органа Југославије уведу моделе *Harrod-Domarovog* типа у којем су *ендогене варијабле* биле: друштвени производ, капитал, инвестиције и запосленост, као и инпут-аутпут табеле. Током четири године постојања Одељења објављено је 6 књига, 53 мања рада и 7 радова на страним језицима. Тридесетак радова је урађено за интерне потребе Савезног завода за привредно планирање.

На међусекторским моделима и њиховој примени, са великим успехом радили су и др Данчика Николић, др Видосав Тричковић и др Страшимир Поповић користећи, за то време, савремене и софистициране статистичке методе у својим истраживањима. Поред њих, допринос практичној примени међусекторских модела корисних за упознавање привреде и за формулисање политике, дала је др Леополдина Вукојевић својим научним радом „***Тенденције мењања структуре југословенске привреде у периоду 1952-1960“***, који је објављен 1962. године. Иако се радило у тешким условима, током четири године постојања Одељења остварени су значајни резултати. У исто време успостављени су контакти са страним научним институцијама, организована је издавачка делатност, почело се са предавањима на научним семинарима и слањем сарадника на специјализације у иностранство.

2.2. ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ ЗА ЕКОНОМСКА ИСТРАЖИВАЊА

Крајем 1962. године, Савезно извршно веће донеси уредбу о претварању Одељења за економска истраживања и методологију планирања у Југословенски институт за економска истраживања. Основни задаци новооснованог Института били су превасходно усмерени на проучавање теорије и праксе привредног система и развоја у Југославији и иностранству. У складу с тим, вршена су теоријска и примењена истраживања институционалних елемената привредног система, испитиване су карактеристике инструмената економске политике и развијани су методи за квантифицирање ефеката тих инструмената. Истовремено, радило се и на усавршавању методологије привредног планирања, изучавању искустава у земљи и иностранству и помагању државним институцијама које су се бавиле планирањем, да савладају и примене нова научна достигнућа у тој области.

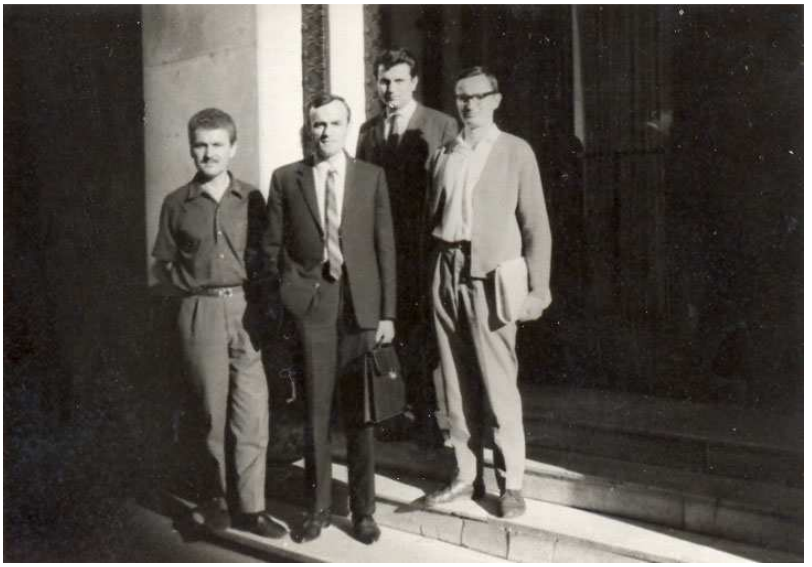

Драгољуб Станишић, Миодраг Остућанин, Милан Живковић и Љубомир Маџар испред улаза у ИЕН, 1965. година

Посебна пажња била је усмерена на подстицање науке и привреде да усвоји и примени савремене методе економске анализе и развија нове економетријске и друге аналитичке методе. У том смислу је прикупљање и научно разрађивање статистичких података у складу са захтевима економских истраживања постало приоритет у раду Института. Тако се, на основу уговора из 1965. године, који је закључен између Савезног завода за привредно планирање и Југословенског института за економска истраживања види, да је те године главна обавеза Института била да *целокупну своју научноистраживачку делатност усмери на изучавање проблема привредног система, методологије планирања и савремених метода економетријске анализе привредних појава*. Као резултат овог уговора, у току исте године је настало више радова међу којима и књига ***On Economic Planning in Yugoslavia***, затим ***Анализа породичних буџета 1963. године*** као и ***Рад, систем и контрола цена у Југославији***.

Други, једнако важан сегмент у раду током прве деценије постојања Института био је рад на усавршавању стручних кадрова и припреми научног подмлатка за научноистраживачки рад у области теорије привредног развоја, привредног система, планирања и економске анализе. У тој области је, захваљујући спретном руководству др Бранка Хорвата и његовим професионалним везама са најпрестижнијим научним институтима и универзитетима у свету, било омогућено усавршавање домаћим и страним

стручњацима, било специјализацијом у самом Институту, било прибављањем и давањем стипендија за усавршавање у иностранству. Тако је преко југословенско-америчке комисије за Фулбрајтов програм (*Fulbright-Hays Research Award*) током 1966. године у Институту боравио млади економиста *Thomas Marschak* са калифорнијског универзитета *Berkeley* а данас један од најугледнијих професора емеритуса на истом универзитету. Тема његовог студијског боравка тицала се централизације и децентрализације у југословенској привреди, због чега му је рад са истраживачима из Института био од великог значаја. Истовремено, готово да није било младог истраживача у Институту коме се није указала прилика за стручним усавршавањем, углавном на престижним америчким или енглеским универзитетима. Проф. др Љубомир Маџар је као млад стипендиста магистрирао на америчком универзитету *Williams College* (*Massachusetts*), проф. др Оскар Ковач је као стипендиста OECD-а био на престижној *London School of Economics and Political Science*, проф. др Звонимир Маровић је магистрирао на *University of Rhode Island (Kingston*) проф. др Милена Јовичић на *University of Michigan*, на којем је своју докторску тезу радио и проф. др *Pavle Sicherl*.

Сарадници ИЕН-а, 1971. година

Основна претпоставка успешног развоја научноистраживачког рада и примене научних достигнућа у привреди једне земље је располагање довољним бројем оспособљених људских ресурса. У тренутку оснивања 1958. године, Одељење за економска истраживања из кога се развио Институт располагало је

малим бројем људи. Наметала се нужност одређене политике оспособљавања сарадника за научно-истраживачки рад, као и оспособљавања кадрова у привреди за примену резултата научноистраживачког рада. Пут ка остварењу овог циља водио је у два правца: коришћење постојећих образовних институција на универзитетима и имајући у виду посебан прилаз и метод научноистраживачког рада Института, образовање кроз последипломске студије на једној посебној школи која би, у извесној мери, одступала од система образовања тада примењеног код нас, и која би настојала да унесе новине у програме и систем образовања економских стручњака и организатора рада. Прве године постојања одељења биле су усмерене на формирање основног научноистраживачког језгра, тако да је до почетка рада Последипломске школе, односно до одржавања првог магистарског курса дошло тек по оснивању Института. Заједно са Институтом у 1963. години започела је са радом и Последипломска школа. Поред последипломске наставе за магистериј, Школа је организовала читав низ курсева за иновацију знања које су похађали кадрови са високом стручном спремом из привреде и других делатности. Највећи број ових курсева је одржан у радним организацијама, а један део је организован у просторијама Института, Курсеви су претежно имали за циљ да се у предузећима оспособи известан број стручњака за решавање проблема из једне специфичне области.

У прилог Институту ишла је и чињеница да је исте године набављен компјутер ***Elliot 803*** (вредност у данашњем новцу око 850.000 *US$),* указујући да основну оријентацију у погледу развоја нових научних сазнања прати и одговарајућа опремљеност везана за развој друштвених наука. За Институт је формирање Електронског рачунског центра-ЕРЦ било од посебног значаја, с обзиром на истраживачку оријентацију усмерену ка неговању и развијању квантитативних метода економске анализе. Постојање и рад ЕРЦ-а је омогућио, сарадницима Института и многобројним стручњацима са стране да се упознају са значајем и применом савремене истраживачке методологије и рачунске технике. Управо на овој чињеници је инсистирао и директор Бранко Хорват када се на препоруку Владимира Велебита обратио проф. *Alfredu Jeager-y*, тада једном од челника *United Nations Development Programma*. Међутим, веома брзо се испоставило да ова организација не може да финансира тако амбициозан пројекат без тзв. *Governemnt counterpart contribution* због чега се као претходни услов за реализацију пројекта поставило дугорочно осигурање финансирања овакве установе од стране државе.

Институт се током 1966. године обратио и Центру за индустријски развој при УН с намером да затражи подршку техничке и друге сарадње земљама у развоју. Као резултат, овога пута успешних преговора, Институт је званично регистрован код Организације Уједињених Нација (УН) за учешће на међународним конкурсима за економске пројекте у земљама у развоју. Такав један пројекат је веома брзо реализован за земље Блиског Истока, док је значајан број публикација Института био у наредном периоду преведен и дистрибуиран у иностранство. Истовремено, Фордова фондација је преко *Institute of International Education* из Њујорка, поклонила Институту два најмодернија апарата за умножавање што је умногоме убрзало и олакшало рад истраживача. Годину дана касније, са великим успехом је покренут и међународни часопис *"Економска анализа"* (*Economic Analysis*) који је у тадашње време имао највећи међународни рејтинг међу свим часописима у бившој Југославији. Часопис је до 1992. године излазио четири пута годишње на српском и енглеском језику да би се његово издавање поново покренуло почетком 2007. године. Од тада излази два пута годишње, на енглеском језику, у штампаној и електронској форми као часопис са отвореним приступом и *онлине* уређивачком платформом.

Сарадници ИЕН-а, 1974. година

2.3. ИНСТИТУТ ЕКОНОМСКИХ НАУКА КАО НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА

Република Србија има дугу традицију научноистраживачких установа. Једна од таквих институција, која спада у категорију институција од посебног научног значаја јесте и Институт економских наука. Подручје делатности Института је веома широко, почев од израде макроекономских студија, пројекција и предвиђања, преко анализа међународних економских односа, стања светске привреде и међународне трговине, израде студија и стратегија привредног, регионалног и одрживог развоја, секторских економских политика до великог броја пројеката за потребе привредних субјеката у готово свим привредним областима. Такође, значајна делатност ИЕН се односи на пружање врхунских услуга из домена сарадње са привредом, иновирања знања, тренинга и образовања.

Развојни пут Института економских наука указује на све тешкоће и успехе који су неминовно пратили ток наше економске науке. На том путу су се јављале и дилеме, сумње, финансијске и остале недаће, али је вера у исправност идеје о неопходности развоја научне мисли дала снаге запосленима Института да превладају све те проблеме. Период од 1958. до 2018. године могли бисмо окарактерисати као 60 година доприноса развоју научне економске мисли код нас а у складу са тиме је и наш слоган *„Cognoscere est mutare"* – спознаја нас мења.

Примењујући овај принцип, вредности којима у свом раду Институт тежи су:

- Слобода у истраживању и подстицање креативности и иновативности;
- Поштовање највиших научних стандарда и етике у истраживању;
- Креирање пријатне радне атмосфере која подстиче радно стваралаштво;
- Усаглашеност са националним приоритетима у развоју научноистраживачког рада
- Успостављање партнерског односа са матичним Министарством
- Увођење система награђивања према резултатима рада.

Функционисање ИЕН подразумева флексибилне и динамичне структуре организована у пет оперативних центара:

- Центар за основна истраживања
- Центар за сарадњу са привредом
- Центар за међународну сарадњу
- Центар за дигиталне ресурсе
- Центар за стратешку сарадњу.

Упоредо са радом центара формирани су истраживачки департмани и то:

- Међународна економија
- Економија рада и социјална питања
- Пословна економија и менаџмент
- Одрживи развој
- Мултидисциплинарна истраживања

У визији оснивача за формирањем једне озбиљне научне институције професионално усмерене на научно фундирана истраживања економски релевантних тема значајних за националну економију, државне институције и привредне организације, налазила се реална потреба за квалификованим, перманентним и непристрасним сагледавањем актуелне проблематике економског развоја у контексту изграђивања привредног система и укупног економског амбијента који би омогућавао успешан друштвено-економски развој и просперитет становништва. Институт економских наука данас је савремена, водећа научноистраживачка институција у области економије у Србији, која пружа значајан допринос теоријској и практичној анализи домаће и стране економске стварности. Рад Института одређују визија, мисија и стратешки циљеви.

Визија Института економских наука је да у наредном десетогодишњем периоду постане једна од водећих истраживачких институција у региону Југоисточне Европе из области економије, интегрисани у европски истраживачки простор.

Мисија Института економских наука је да спроводи научно заснована истраживања из свих области економије, а пре свега пословне економије, економије рада и социјалних питања, међународних економских односа и одрживог развоја. Интерно да буде привлачно место за научноистраживачки рад; а екстерно да пружи изврсна и релевантна истраживања као подршку привредном развоју.

У дугој и богатој историји ИЕН посебну пажњу посвећује подстицању и унапређењу научноистраживачког рада кроз размену информација и идеја међу научним, пословним, невладиним и владиним експертима, како на националном и регионалном, тако и на европском и светском нивоу. На основу тога **стратешки циљеви** института су:

- успешна реализација пројеката Министарства и припрема за нове пројектне циклусе,
- подизање изврсности, унапређење видљивости и доступности резултата рада истраживача,
- повећање прихода истраживача Института,
- унапређење компетентности за креирање препорука јавних политика,
- јачање сарадње са привредом,
- повећање броја заједничких пројеката са партнерима из иностранства.

Сарадници ИЕН-а и Института друштвених наука, 2017. година

У току свог постојања ИЕН је пратио судбину промена законске регулативе која се дотицала научно-истраживачког рада. У погледу регистрације Института као научноистраживачке куће посебно су битне следеће године:

1963. – када је на основу члана 13, став 1 *Закона о организацији научног рада* Савезно извршно веће донело *Уредбу о Југословенском институту за економска истраживања* према којој је основан Југословенски институт за економска истраживања, чији су основни задаци били да:

- прати и научним методима проучава привредни развој у тадашњој Југославији и иностранству,
- изучава привредни систем Југославије,
- ради на усавршавању методологије привредног планирања и на примењивању савремених метода економске анализе,
- научно обрађује статистичке податке и другу документацију неопходну за економска истраживања и
- сарађује са одговарајућим научним установама и организацијама у Југославији и иностранству.

Сагласно истој уредби Институту је дозвољено да може да уведе наставу тада такозваног 3. степена, тј. последипломске студије. Исте године, 15. новембра Републички секретаријат за организацију научно-истраживачког рада СР Србије издао је Потврду о регистрацији научне установе Институту.

1973. – када је на основу чланова 16. и 65. тада важећег Закона о научним делатностима Савет републичке заједнице за научни рад, на својој седници 16. априла донео решење по коме ИЕН испуњава услове за стицање својства научног института и право за вршење делатности научног института. У образложењу наведеног решења се констатује како ИЕН има обезбеђене просторије, располаже електронским рачунаром и свом осталом опремом неопходном за обављање научноистраживачког рада на савременом нивоу као и да је библиотека добро опремљена и са потребним документационим материјалом. У тексту образложења се такође наводи и да ИЕН располаже са 10 доктора наука, 17 магистара, 5 докторанатa и 1 запосленог без доктората, али са признатим научним звањем. Решење је потписао председник савета проф. др Александар Дедијер.

Јуна месеца исте године ИЕН се уписује у регистар научних организација код Републичког секретаријата за образовање и науку СР Србије на регистрационом листу *РНО 40-А*. У решењу је утврђено да су научне делатности ИЕН:

- научноистраживачка делатност у области теорије и праксе привредног развоја, привредног система и социјалних и регионалних аспеката привредног развоја,
- истраживачка делатност III степена студија,
- обрада података на електронском рачунару и
- издавање књига и других публикација из делокруга рада Института.

1977. – СР Србија преузима права и обавезе оснивача према ИЕН а на основу члана 317. став 1. тачка 11. Устава Социјалистичке Републике Србије и одлука Скупштине СР Србије на седници Већа удруженог рада од 15. децембра и Скупштине заједница науке на седници од 18. новембра. Поред ИЕН, истим одлукама Република Србија је преузела права оснивача на још пет института и то: Института за технологију нуклеарних и других минералних сировина, Института за геолошко-рударска истраживања, Института за савремену историју, Института друштвених наука и Института за нуклеарне науке "Борис Кидрич" у Винчи.

1985. – извршена поновна акредитација ИЕН и добијено решење од стране Републичког комитета за науку и технологију а на основу члана 23. Закона о научноистраживачкој делатности. Решењем број 03.1012/1-85 од 13. Јула утврђено је да ИЕН испуњава све услове за обављање научноистраживачке делатности као основне делатности.

Сарадници ИЕН-а, 1978. година

У образложењу решења констатује се следеће:

- ИЕН има укупно 23 истраживача у радном односу са пуним радним временом од чега су 3 у звању вишег научног сарадника, 4 у звању научног сарадника и 4 у звању истраживача-сарадника и 12 истраживача са високом стручном спремом.
- Институт поседује сопствену опрему у мери која допушта несметано обављање научностраживачке делатности као основне делатности.
- Институт поседује сопствену библиотеку са 47.563 књига, 26.216 свезака периодике и 1.818 публикација документационог материјала.

1991. – када је Министарство за науку и технологију донело решење број 640-01-86/91-03 од 22. марта којим је на основу члана 16. став 1. тадашњег новог Закона о научноистраживачкој делатности утврђено да ИЕН испуњава услове да као научни институт обавља научноистраживачку делатност. Решењем је констатовано како је ИЕН испунио све услове прописане Законом и утврђено да ИЕН:

- има дугорочни програм научноистраживачке делатности,
- има 35 истраживача у радном односу компетентних за области истраживања и то: 5 у звању научни саветник, 5 у звању виши научни сарадник, 6 у звању научни сарадник и 15 у звању истраживач-сарадник,

- има простор,опрему и друга средства потребна за остваривање дугорочног програма научностраживачке делатности,
- има сопствену библиотеку са 22.380 монографија, 389 часописа и 104 у текућој претплати.

1994. – ново решење Министарства за науку и технологију, донето дана 17. јуна под бројем 491/1-94 у коме се констатује да сагласно одредбама члана 18 Закона о научноистраживачкој делатности ИЕН испуњава прописане услове да обавља научноистраживачку делатност ради остваривања општег интереса. У образложењу решења се констатује како:

- ИЕН има програм научноистраживачког рада,
- резултатима научноистраживачког рада ИЕН доприноси развоју науке,
- у радном односу на неодређено време има укупно 25 истраживача компетентних за области којима се Институт бави од чега: 4 у звању научни саветник, 4 у звању виши научни сарадник, 4 у звању научни сарадник и 13 у звању истраживач-сарадник,
- у радном односу на неодређено време има једног истраживача са високом стручном спремом који ради на развојним и примењеним истраживањима,
- има простор, опрему и друга средства потребна за остваривање дугорочног програма и пројеката,
- има научно-информациону документацију, односно библиотеку.

Решење је потписао тадашњи министар проф. др Слободан Унковић

1998. – Према Решењу број I-Fi-6582/98 од 24. децембра којим је ИЕН регистрован у Привредном суду у Београду и уписан у регистарски уложак број 1-577-00 ради усклађивања са Законом о класификацији делатности и Регистру јединица разврставања. У пратећој документацији се констатује да је оснивач ИЕН – Република Србија, да је датум оснивања 11. децембар 1962. године. Према класификацији, основне делатности ИЕН су:

- истраживање и експериментални развој у друштвеним наукама (економске науке) и то: научноистраживачка делатност у друштвеној области, примењена и развојна истраживања у привреди и ванпривреди, истраживање и пројектовање развоја информационих система, издавање и продаја књига и других публикација из делокруга рада Института,
- рачуноводствени и књиговодствени послови и послови контроле као и саветодавни послови у вези са порезом,
- обрада података,
- остале пословне активности.

2006. – Одбор за акредитацију Министарства науке и заштите животне средине, 25.12.2006., донео је Одлуку број 640-01-1/16 о акредитацији ИЕН као научног института у области друштвених наука – економија – за обављање научноистраживачке делатности. У образложењу одлуке констатује се како је ИЕН испунио све критеријуме и услове прописане законом и одговарајућим одлукама и како има:

- програм научноистраживачког рада,
- у радном односу са пуним радним временом укупно 18 истраживача и то 9 истраживача у научном звању и 9 истраживача у истраживачком звању истраживач-сарадник компетентних за области економске науке,
- одговарајући простор, опрему и друга средства за остваривање програма од општег интереса,
- програм развоја научноистраживачког подмлатка,
- научно-информатичку документацију,
- резултате научностраживачког рада који доприносе развоју науке, односно доприносе општем фонду знања.

Марта 2007. године донето је и Решење број 110-00-34/23 о испуњености услова за обављање научно-истраживачке делатности од општег интереса које је потписао министар, проф. др Александар Поповић.

Сарадници ИЕН-а, 2008. година

2011. – Одбор за акредитацију научноистраживачких организација доноси Одлуку број 640-01-1/9 дана 25.10.2011. да се Институт економских наука акредитује у области друштвених наука – економија – за обављање научноистраживачке делатности јер испуњава услове из члана 44. Закона о научноистраживачкој делатности (,,Службени гласник РС'' бр. 110/05, 50/06- исправка и 18/10). У образложењу одлуке констатује се да ИЕН испуњава све критеријуме и услове прописане законом и како има:

- програм научноистраживачког рада,
- у радном односу са пуним радним временом има укупно 24 истраживача и то 12 истраживача у научном звању и 12 истраживача у истраживачком звању истраживач-сарадник компетентних за област науке којом се институт бави,
- одговарајући простор, опрему и друга средства за остваривање програма од општег интереса;
- програм развоја научноистраживачког подмлатка,
- научно-информативну документацију,
- резултате научноистраживачког рада доприносе развоју науке, односно доприносе општем фонду знања.

Одлуку је донео Одбор са председником Академиком проф. емеритус др Љубомиром Максимовићем.

2015. Одбор за акредитацију научноистраживачких организација доноси Одлуку број 660-01-00013/8 дана 03.11.2015. године да се ИЕН акредитује у области друштвених наука – економија – за обављање научноистраживачке делатности јер испуњава услове 44. Закона о научноистраживачкој делатности (,,Службени гласник РС'' бр. 110/05, 50/06 - исправка и 18/10). У образложењу одлуке констатује се да ИЕН испуњава све критеријуме и услове прописане законом и како има:

- програм научноистраживачког рада,
- у радном односу са пуним радним временом укупно 30 истраживача и то 14 истраживача у научним звањима и 16 истраживача у истраживачком звању истраживач-сарадник компетентних за област науке којом се институт бави,
- одговарајући простор, опрему и друга средства за остваривање програма од општег интереса;
- програм развоја научноистраживачког подмлатка,
- научно-информативну документацију,
- резултате научноистраживачког рада који доприносе развоју науке, односно доприносе општем фонду знања.

Одбор доноси одлуку на челу са проф. емеритус др Љубомиром Максимовићем.

Новембра 2015. године донето је и Решење број 660-01-137/2015-14 о испуњености услова за обављање научноистраживачке делатности од општег интереса које је потписао министар, др Срђан Вербић.

Будући развој Института је формулисан Стратегијом ИЕН2020. Анализом су идентификовани следећи кључни фактори успеха који су неопходни за обезбеђење конкурентске предности у научноистраживачком раду:

- успешна реализација пројеката основних истраживања
- привлачење и задржавање квалитетних кадрова
- иновативност и квалитет у раду
- дисеминација резултата
- развијени односи са стратешким партнерима
- сарадња са привредом

Др Јелена Минић. др Исидора Бераха, др Владимир Симовић, др Ивана Домазет и ма Аида Ханић

2.4. ПОСЛЕДИПЛОМСКА ШКОЛА

Заједно са регистрацијом Института 1963. године започела је са радом и Последипломска школа. Одликовала се веома ригорозним режимом студија, малим групама слушалаца (до 20), строгим критеријумима за пријем и високим процентом завршавања студија. Основна идеја и оријентација у раду ове школе је била да полазницима пружи максимално могући савремени квалитет наставе (ангажовањем најбољих професора из земље и иностранства) и у оним областима које су у датом моменту биле од највећег интереса за друштвено-економски развој земље. Њен први декан био је проф. др Бранислав Ивановић. Била је то прва последипломска школа ван универзитета у земљи.

У току школске 1965/66. године су одбрањени први магистарски радови из група „Економска анализа и планирање“ и „Економетрија“, а међу полазницима нарочито су се истакли словеначки студент, данас један од великих економиста, први министар економије Републике Словеније и члан Европске академије наука и уметности, проф. др *Јоже Менцингер* (са темом „Трошкови и економија обима у хемијској индустрији“) као и познати словачки економиста, својевремено члан Европске економске комисије у Женеви и професор на Економском факултету у Братислави, *Jaroslav Husar* (са темом „Монографија о привређивању предузећа у условима Југославије“). Ту је био и Сиријац *Abdul Hamid Khatib* са темом „Потрошња хране код сељачких домаћинстава у периоду 1954-1963“. Међу страним полазницима, свакако је било и оних којима је програм Последипомске школе био претежак и који су због тога били принуђени да школу напусте. У периоду од 1963/64. до 1987/88. године, односно током трајања школе, било је укупно седам страних магистраната, од којих је последњи био *Gebru Tadesse* из Етиопије. Он је своју магистарску тезу под насловом „Оптимизација производних програма применом математичких метода“ одбранио у децембру 1971. године.

Полазници Последипломске школе требало је да представљају и одговарајућу кадровску основу за стално проширивање делатности Института. Ипак, током нешто више од двадесет година рада, само су др Марта Базлер Маџар, Драгољуб Станишић, проф. др Радован Кнежевић, Валентин Лавров и Бранислав Петровић, као најуспешнији магистранти ове школе, добили и радно место у Институту. Највећи број од укупно 143 полазника, који су стекли звања магистра наука током трајања Последипломске школе, враћао се у своје матичне организације представљајући на тај начин шири истраживачки потенцијал на које је Институт увек могао дарачуна приликом преузимања сложених и амбициозних пројеката.

У политичким и партијским круговима тадашње Југославије, Последипломска школа Југословенског института за економска истраживања веома је рано била препозната и као „школа за руководећи кадар“. Извршни секретар Економске комисије УН за Европу Владимир Велебит је, већ у зиму 1965. године, сугерисао челницима Института да је за спровођење привредне реформе и изласка Југославије на светско тржиште неопходан рад на стварању „високо стручног кадра организатора руководилаца привреде“. Како је Последипломска школа управо тада радила на формирању одсека за операциона истраживања и одсека организације, руковођења и управљања привредом, сматрало се да би она могла да прерасте у *Industrial Management School* која би имала међународни карактер за европски и средоземни регион.

На Последипломској школи је сходно потребама организовано осам магистарских програма:

- Економска анализа и планирање (четири курса),
- Економетрија,
- Математичка статистика,
- Операциона истраживања,
- Организација, руковођење и управљање у привреди (6 курсева),
- Спољне и унутрашње финансије,
- Информациони системи и
- Актуарске науке.

Дати преглед магистарских група указује на правац развоја последипломске наставе. Формирала су се три одсека: Економски, Статистички и Организацијски. Упоредо са развојем Института, односно са проширивањем области његовог научноистраживачког рада, дошло је и до проширивања његове образовне активности, и то на смеровима који нису били предмет образовне делатности других високошколских институција.

Искуство стечено у том периоду било је драгоцено, и може се са сигурношћу истаћи да је овај вид делатности био неопходан и успешан.

Настава на магистарској групи Е-2 - "Организација, руковођење и управљање у привреди" одржана је ван седишта Последипломске школе, 1968. године у Рударско-металуршком комбинату "Трепча" у Титовој Митровици. Овај се курс одржавао првенствено за потребе Комбината. Међутим, имајући у виду потребе Покрајине за стручњацима оријентисаним на организационе науке, омогућено је да слушаоци овог смера буду и из других радних организација са подручја Покрајине.

Настојало се да се преко магистарских радова обрађују питања и, проблеми који су значајнији за даљи научноистраживачки рад и развој привреде. Из списка одбрањених магистарских теза може се оценити да ли су и у којој мери ова настојања и остварена.

Спровођење доследне политике увођења нових метода у научноистраживачки рад и последипломске студије одразило се и на структуру наставног особља Последипломске школе. Поред сарадника Института наставу су изводили и професори са свих југословенских универзитета, као и професори многих иностраних универзитета и образовних институција. Између осталих на школи су предавали:

Професори:

Алексић др Тихомир
Аљанић др Слободан
Amsler March-Henri
Бабић Богдан
Базлер-Маџар др Марта
Богоев др Ксенте
Болчић др Силвано
Bos dr Hendricus
Бошковић мр Радосав
Брезник др Душан
Bugg dr David
Bűhlman dr Hans,
Ћировић др Милутин
Дешић др Вукан
Димитријевић др Димитрије
Димитријевић др Димитрије
Dugue dr Daniel
Драгаш мр Бранко
Ђоковић Смиљана
Feller dr Viliam
Гојковић др Гојко
Грђић др Гојко
Хаџивуковић проф. др Стеван
Хан Стјепан
Хорват др Бранко
Ивановић др Бранислав
Ивковић др Зоран
Johnston dr John
Јовановић др Стеван
Јовановић др Александар
Кнежевић др Новица
Ковач др Оскар
Ковачевић др Млађен
Кавран др Драгољуб
Knobloch Eduard
Korovljev dr M.A
Крон др Александар
Куколећа др Стеван
Kuznets dr George
Macesich dr George
Маџар др Љубомир
Марковић др Михајло
Марковић др Бранимир
Мартиновић Станко
Матејић др Властимир
Meichsner dr Vjekoslav
Meltzer dr Allan
Милеуснић др Ненад
Милић др Светозар
Милошевић др Владислав
Месаревић др Михаило
Миљанић др Никола
Михајловић др Предраг
Младеновић др Драгослав
Morton dr George
Мркушић др Жарко
Николић др Миодраг
Николић др Никола
Обрадовић др Сава
Остраћанин мр Миодраг
Парезановић др Недељко
Петрић проф. др Јован
Петровић мр Јован
Петровић др Миодраг
Петровић др Радивоје
Пјевић мр Ненад
Poupard dr Yves
Прешић др Славиша
Probst Andre
Рајков др Милош
Ракић др Миодраг
Ракић др Војислав
Ралевић проф др Рајко
Ранчић др Мирољуб
Ранковић проф. др Јован

Рапп мр Радован
Рашевић др Мирослав
Reynier Roger
Ристић др Слободан
Sandi Claudio
Sicherl dr Pavle
Siegel dr Barry
Секулић др Мијо
Skorohod dr A.V.
Стајић Стеван
Станојевић др Радослав
Стефановић мр Десанка
Стефановић Душан
Стојаковић проф. др Мирко
Стојановић др Стеван
Straub Erwin
Штурм др Ловро
Тасић проф. др Антоније
Тешић др Милорад
Томић др Олга
Тричковић др Видосав
Vanek dr Jaroslav
Вуковић др Наход
Зечевић др Томислав
Животић мр Пава
Живковић мр Милан

Асистенти:

Аџић мр Божидар
Анђелковић мр Милица
Богдановић Стојан
Бошњаковић мр Иванка
Димитријевић мр Душан
Длеск мр Михаел
El Azzouzi mr Miloudi
Глишић мр Зоран
Јоцковић Мирослав
Калмар Ференц
Кнежевић мр Радован
Кошић мр Здравко
Маровић мр Звонимир
Матијашевић мр Радован
Пашалић мр Борислав
Петровић Трајко
Стојановић мр Војислав
Симић Дарко
Шаренац мр Лазар
Теодосијевић мр Миодраг
Тркуља мр Јово
Вучичевић мр Радић
Вукотић Гордана

Међу предавачима су између осталих били и стручњаци из OECD-а (др Gleyser и др Morton) који су током 1965. године одржали 36 часова из области економетрије и динамичког програмирања, као и тада велики чешки стручњак за привредно планирање др Rudolf Kocanda. О теорији стохастичких процеса полазници су имали прилике да слушају предавања др Anantolija Vladimiroviča Shorohodua, професора и руководиоца одсека теорије стохастичких процеса Математичког института Академије наука из Кијева.

Настојања Института да развијајући последипломску наставу допринесе бржем друштвеном и привредном развоју суочавала су се у том периоду са веома сложеним проблемом обезбеђења финансијских средстава за несметани рад школе. Средства за финансирање наставе обезбеђивао је Институт из својих прихода уз велико одрицање његових сарадника. Величина ових одрицања може се оценити ако се има у виду цена коштања школовања једног слушаоца последипломске наставе.

Тешкоће првих година делатности Последипломске школе у обезбеђивању финансијских средстава постепено су се смањивале са изразитом тенденцијом да се постигне стабилност и сигурност у финансирању. Томе су допринеле институције које су показале разумевање за рад Последипломске школе,

као што су: Југословенска народна армија, Савезна привредна комора, Народна банка СФРЈ - Главна централа; Савезни завод за друштвено планирање, дајући свој допринос мимо редовне школарине предвиђене за слушаоце. Поред тога, помоћ је пружио и Савезни фонд за финансирање научних делатности, који је дајући бесповратно извесна средства омогућио набавку опреме за нормално одвијање наставе.

Искуство активности на развоју студија трећег степена на Последипломској школи, сасвим јасно, и поред одређених недостатака, показује да је овај захват био неопходан и друштвено користан.

2.5. ЛИЧНОСТИ КОЈЕ СУ ОБЕЛЕЖИЛЕ РАД ИНСТИТУТА ЕКОНОМСКИХ НАУКА

2.5.1. Бранко Хорват - први директор ИЕН-а

Бранко Хорват је рођен 24.07.1928. године у Петрињи у породици јеврејског хирурга Артура Хорвата и његове супруге Dolores Stöhr, професорке клавира. Основну и средњу школу завршио је у Славонској Пожеги. Крајем 1944. године, са 16 година, напушта школовање, и придружује се партизанском народноослободилачком покрету. Матуриравши након завршетка II светског рата, уписује електротехнику на Универзитету у Загребу 1946. године. Хорват се, међутим, пребацује на студије економије већ 1947. године. Основне студије економије, током којих је као демонстратор држао вежбе на предметима социологије, политичке економије и историје политичке економије, завршава 1952. године са просечном оценом 9,9. Након завршетка основних студија, Хорват почиње да ради као асистент на Институту за нафту у Загребу (1952-53). Хорват прелази убрзо, међутим, на Економски институт у Загребу (1954-55), а потом и у Савезни завод за планирање у Београду. Свој први докторат из економских наука, Хорват стиче 1955. године на Универзитету у Загребу, одбранивши докторску дисертацију под насловом Економика југословенске нафтне привреде. Свој други докторат из економских наука, уз помоћ Harry Johnson-а и нобеловца Arthur Lewis-а, Хорват стиче 1959. године на Универзитету у Манчестеру, одбранивши докторску дисертацију под насловом Towards a Theory of Planned Economy.

Само две године након завршетка докторских студија у Манчестеру, 1961. године, Хорват постаје први секретар Научне секције Савеза економиста Југославије. Исте године, Хорват председава Комитетом за индустријализацију Уједињених нација (УН) од чак 15 земаља чланица, и пресудно утиче на формирање UNIDO-а (*United Nations Industrialization and Development Organization*), организације Уједињених нација која је задужена за питања индустријализације и привредног раста у земљама у развоју. Истовремено,

Хорват долази на чело методолошког одсека Савезног завода за планирање у Београду који је, захваљујући превасходно његовој иницијативи, прерастао у Југословенски институт за економска истраживања (у даљем тексту Институт) 1963. године. Исте године, Хорват постаје први директор Института, и на том положају остаје све до 1970. године. Након што је током 1963. године поставио основе за несметани рад Института, Хорват, као стипендиста Форд-ове фондације, одлази на пост-докторске студије на Харвард и МИТ где током 1964. и 1965. године слуша предавања нобеловаца Samuelson-a, Solow-a и Modigliani-a.

Бранко Хорват покреће, такође, часопис Економска анализа и радничко управљање (*Economic Analysis and Workers' Management*) 1967. године. Под уредништвом Бранка Хорвата, које је трајало све до 1991. године, часопис Економска анализа и радничко управљање постао је најпознатији и најквалитетнији часопис из области економских наука на простору бивше Југославије. Часопис је 1978. године постао службени часопис Међународног удружења за економику самоуправљања (eng. International Association for the Economics of Self-management) које је 1994. године прерасло у Међународно удружење за економику партиципације (eng. International Association for the Economics of Participation-IAFEP). Бранко Хорват је изабран за доживотног почасног председника тог удружења , док је сам часопис прерастао у *Economic Analysis – Journal of Enterprise and Participation*, под издаваштвом Carfax Publishing-a. Уз уређивање Економске анализе и радничког управљања, Хорват је био и члан уређивачких одбора бројних часописа од којих су најпознатији *European Economic Review, World Development, Journal of Comparative Economics* и *Economic and Industrial Democracy*.

Редовни професор економије на Универзитету у Загребу постаје 1975. године, и на тој позицији остаје све до одласка у пензију 1992. године. Најзначајнији тренутак у његовој богатој научној каријери долази 1983. године када га Америчко друштво економиста (*American Economic Association*) предлаже за Нобелову награду за економију за његове доприносе основама политичке економије самоуправног социјализма, које је Хорват изложио у својој књизи The Political Economy of Socialism: A Marxist Social Theory.

Имајући у виду многобројне доприносе Бранка Хорвата у области развоја економске науке на подручју бивше Југославије, Економски факултет Универзитета у Загребу га предлаже за професора емеритуса 2002. године. Сенат Универзитета у Загребу прихвата предлог Економског факултета у септембру 2003. године. Нажалост, Бранко Хорват није дочекао и више него заслужену титулу професора емеритуса Универзитета у Загребу - преминуо је у Крапинској Бањи 18.12.2003. године, и сахрањен у породичној гробници у Вараждину 29.12.2003. године.

Бранко Хорват је већ на самом почетку свог директорског мандата иницирао успостављање истраживачких семинара Института. Циљ истраживачких семинара је био да упозна истраживаче Института са текућим трендовима из свих области економске науке, са посебним фокусом на квантитативне методе економске анализе и питања планирања привредног раста и развоја. У периоду од 1959-1983. године, одржана су укупно 123 семинара. Резултате својих истраживања на семинарима Института представљали су најеминентнији светски економисти: Joan Robinson, Alvin Hansen, Joseph L.Fisher, P.C. Mahalanobis, Milton Friedman, Stephen Marglin, Wolfgang Rosenberg, Chandler Morse, George Morton, Amiya Kumar Dasgupta, Earl Heady, Leo Bogart, George Kuznets, Thomas Marschak, Herbert Glejser, Raymond Goldsmith, Bookbinder Hyman Hary, Barry Siegel, Abba Lerner, Eli Ginzberg, Howard Watchel, Myron Ross, Alexander Eckstein, Benjamin Ward, Andreas Papandreu, Sidney Wientraub и многи други.

Бранко Хорват, као први директор Института, пресудно је утицао и на увођење квантитативних метода у формално образовање академских економиста који су били полазници магистарских студија Последипломске школе Института. У сарадњи са првим деканом Последипломске школе, проф. др Бранисавом Ивановићем, Хорват обезбеђује, још давне 1965. године, куповину рачунара Elliot 803, што омогућава формирање Електронског рачунског центра, који је био од пресудног значаја за спровођење првих емпиријских истраживања у оквиру Југословенског института за економска истраживања и његове Последипломске школе. Бранко Хорват је, такође, највише заслужан што су, поред њега и проф. др Бранислава Ивановића, наставу на Последипломској школи изводили најистакнутији светски економисти и математичари: William Feller, Anatoliy Skorokhod, Allan Meltzer, John Johnston, Herbert Glejser, George Kuznets, Barry Siegel, Jaroslav Vanek, George Macesich, Hendricus Bos, Hans Bühlmann, Erwin Straub, George Morton, Pavle Sicherl, као и многи други.

Као гостујући професор држао је предавања на најпознатијим светским универзитетима: University of Michigan (1968), University of Florida (1970), American University in Washington DC (1970, 1972, 1974.), Catholic University of Chile (1972), University of Stockholm (1973-74), University of Dar Es Salaam (1975), University of Notre Dame (1978), University of Paris (1978), Yale University (1984–85), Cambridge University (1986), University of Southern California (1987), University of California at Berkeley (1993), као и на многим другим.

Богата знања која је стекао на својим усавршавањима по иностранству, Бранко Хорват је искористио да уведе два нова предмета - Економска анализа I и II-у курикулум Економског факултета Универзитета у Загребу. У оквиру Економске анализе I и II изучавала се савремена микроекономска и макроекономска теорија по угледу на програме водећих европских и америчких универзитета. Пресудно је утицао,

такође, и на формирање програма последипломских студија из области економске анализе на истом факултету. Залагао се, по угледу на организацију најбољих светских школа из области економије и бизниса, и за одвајање програма пословне школе (*Business School*) од програма економског департмана (*Economics Department*), али овај његов предлог није наишао на разумевање челних људи Универзитета у Загребу. Једном речју, Бранко Хорват је својим радом и залагањем најзаслужнији за формирање читаве једне генерације академских економиста са простора бивше Југославије, међу којима су најпознатији: Бранко Милановић, Јоже Менцингер, Софија Попов, Иво Бићанић, Љубомир Маџар, Војмир Франичевић, Pavle Sicherl, Милена Јовчић, Марта Базлер-Маџар, Оскар Ковач и многи други.

О значају доприноса Бранка Хорвата економској науци најбоље говори чињеница да је у Лондону 2000. године, у част прославе његовог седамдесетог рођендана, Palgrave Macmillan издао зборник радова под насловом *Equality, Participation, Transition-Essays in Honour of Branko Horvat*, чији су уредници били проф. др Милица Увалић (Универзитет у Перуђи) и проф. др Војмир Франичевић (Универзитет у Загребу). Зборник је садржао укупно 11 есеја из области којима се бавио Бранко Хорват (расподела дохотка, самоуправљање, приватизација државног и друштвеног власништва, економска транзиција и привредни раст и развој), а потписници есеја су били најпризнатији светски стручњаци из поменутих области: Samuel Bowles, Herbert Gintis, Saul Estrin, Derek C. Jones, Вранко Милановић, Niels Mygind, Mario Domenico Nuti, Jaroslav Vanek, Howard M.Watchel и Benjamin Ward, између осталих.

Најзначајнији доприноси Бранка Хорвата економској науци тичу се, превасходно, његових радова из области економске политике и економске теорије. Радови Бранка Хорвата у домену економске политике односе се, првенствено, на његову критику привредне реформе из 1965. године. Његове најзначајније књиге из домена економске политике су: Економска наука и народна привреда (*Economic science and folk economy*) из 1968. године; Привредни циклуси у Југославији (*Business cycles in Yugoslavia*) из 1969. године; Privredni sistemi i ekonomska politika Jugoslavije (*Economic Systems and economic policy of Yugoslavia*) из 1970. године; и Економска политика стабилизације (*Economic stabilisation policy*) из 1976. године. У својим књигама Хорват показује, користећи статистичку и економетријску методологију, да предузете мере привредне реформе из 1965. године нису одговарале нормативним обећањима креатора економске политике.

Његове најзначајније књиге из области економске теорије, у којима је синтетизовао своје теоријске доприносе претходно објављене у врхунским међународним часописима, су: Економска теорија планске привреде (*Towards a Theory of Planned Economy*) из 1961. године; Економски модели (*Economic Models*), и Међусекторска анализа (Intersection Analysis) из 1962. године; Политичка економија

социјализма (*The Political Economy of Socialism*) из 1982. године; Теорија вредности, капитала и камате (*The Theory of Value, Capital and Interest*) из 1995. godine и Теорија међународне размене-алтернативни приступ (*The Theory of International Trade: An Alternative Approach*) из 1999. године.

Један од првих теоријских доприноса Бранка Хорвата односи се на дефинисање концепта амортизационог мултипликатора. Хорват, у својим радовима из 1958. и 1973. године, тврди да је, под претпоставком да националну економију третирамо као јединствен динамички систем, обнова капацитета увек мања од књиговодствено утврђеног износа амортизације, што значи да се амортизациони фондови могу третирати као извор проширене репродукције.

Други значајан теоријски допринос Бранка Хорвата везује се за питање утврђивања оптималне стопе инвестиција са становишта максимизације привредног раста. Хорват тврди да је могуће максимизирати стопу привредног раста без смањења личне потрошње домаћинстава. Другим речима, раст инвестиција, који доводи до максимизације стопе привредног раста, не значи нужно смањење личне потрошње, као што имплицира интертемпорална алокација расположивог дохотка на штедњу и потрошњу, већ може бити конзистентан са повећањем личне потрошње домаћинстава. Benjamin Ward, професор емеритус на Универзитету у Берклију, примећује, у предговору књиге *Equality, Participation, Transition-Essays in Honour of Branko Horvat*, да модел раста који је предложио Хорват може да послужи као груба апроксимација привредног раста у земљама источне Азије у последњих неколико деценија.

Трећи значајан допринос Бранка Хорвата економској науци тиче се развијања система економског планирања и друштвеног рачуноводства за социјалистичке привредне системе. Прецизније, Хорват је међу првима прилагодио моделе *Harod-Domarovog* tipa системима друштвеног рачуноводства који су били заступљени у социјалистичким економијама. Хорват је, такође, међу првима развио инпут-аутпут табеле које су биле компатибилне са социјалистичким системима обрачуна друштвеног производа и додате вредности.

Бранко Хорват дао је значајне доприносе и теорији самоуправног (илирског) предузећа. Његови најзначајнији радови из ове области односе се на критику Њард-овог модела илирског предузећа из 1958. године: Ward-ov модел показује да самоуправно предузеће реагује на егзогени раст цена тако што не повећава обим производње и понуду радне снаге, јер је функција циља самоуправног предузећа максимизација дохотка по раднику, а не максимизација профита, као у случају капиталистичког предузећа у условима савршене конкуренције. Хорват, са друге стране, тврди да је у случају југосло-

венског самоуправног предузећа фонд плата био фиксиран *ex ante*, и распоређиван на крају планско-обрачунског периода искључиво у зависности од остварених резултата.

Најзначајнији доприноси Бранка Хорвата економској науци садржани су у његовој књизи *The Political Economy of Socialism* из 1982. године која представља истовремено и његово најпознатије дело. Хорват у овој својој књизи, која је послужила као подлога Америчком друштву економиста да га номинује за Нобелову награду 1983. године, излаже теоријско-институционалне поставке самоуправног социјалистичког система који јеи Benjamin Ward још 1967. године назвао марксизам-хорватизам. Основна одлика марксизма-хорватизма огледа се у одбацивању Марксовог закона претежног развоја и одељка друштвене репродукције, односно претежног развоја производње средстава рада. Хорват уводи неокласични аналитички инструментаријум у марксиситичку теорију радне вредности, и тврди, најшире речено, да „без тржишта нема самоуправљања, а без самоуправљања нема социјализма и бржег привредног развоја."

Коначно, последње две књиге Бранка Хорвата, *The Theory of Value, Capital and Interest* (1995) і *The Theory of International trade: An Alternative Approach* (1999) представљају сумирање Хорватових доприноса у случају затворене и отворене привреде, респективно. Хорват, најпре, развија систематску теорију вредности у случају затворене економије на принципима неорикардијанске теорије вредности. Примењујући математичку теорију система, Хорват (1995) одступа од преовлађујуће неокласичне и неокејнзијанске доктрине, које полазе од микроекономских основа макроекономских феномена, и трага за макроекономским детерминантама микроекономског понашања економских субјеката. У случају отворене привреде, Хорват (1999) одбацује поставке основног неокласичног модела међународне размене, *Heckscher-Ohlin-Samuelson*-овог модела, и опет користи неорикардијански теоријски оквир да доведе у везу стварање вредности и формирање цена у случају отворене привреде. Да би се показало колико је Хорват био заиста успешан у формулисању ове алтернативне економске парадигме, потребно је његове теоријске резултате изложити новим емпиријским тестовима, као што Хорват у предговору своје књиге из 1999. године и сам налаже.

Комплетна библиографија Бранка Хорвата броји 29 књига и око 650 радова објављених на чак 17 светских језика. У наставку следи преглед његових најважнијих дела која су, у највећем броју случајева, доступна на енглеском језику.

Књиге

1. *Дистрибуција нафте;* Економски институт, Загреб, 1956.
2. *Економска теорија планске привреде;* Култура, Београд, 1961. Прво енглеско издање штампао Југословенски институт за економска истраживања, Београд, 1964; друго енглеско издање штампао International Arts and Science Press, New York, 1975. Шпанско издање: Teoria de la planificaciòn econòmica, Barcelona: Oikos Tau, 1970. Немачко издање: Die Arbeiter Selbstverwaltung, München: Nymphenburger Verlag, 1973.
3. *Економски модели;* Економски институт, Загреб, 1962.
4. *Економика југословенске нафтне привреде;* Техничка књига, Београд, 1962.
5. *Међусекторска анализа* Загреб: Народне новине, 1962.
6. *Производња нафте* Београд: Институт економских наука, 1965.
7. *Прерада нафте* Београд: Институт економских наука, 1965.
8. *Економска наука и народна привреда* Загреб, Напријед, 1968.
9. *Оглед о југословенском друштву* Загреб: Младост, 1969. Енглеско издање штампао International Arts and Sciences Press, New York, 1969. Немачко издање: Die Jugoslawische Gesellchaft, Frankfurt: Suhrkamp, 1972. Преведено на корејски, 1984.
10. *Привредни циклуси у Југославији* Београд: Институт економских наука, 1969. Енглеско издање штампао International Arts and Sciences Press, New York, 1971.
11. Интегрирани систем друштвеног рачуноводства за југословенску привреду (An Integrated System of National Accounting for the Yugoslav Economy), Београд: Институт економских наука, 1969.
12. Привредни систем и економска политика Југославије (Economic System and Economic Policy of Yugoslavia), Београд: Институт економских наука, 1970.
13. Економска анализа (Economic Analysis), Београд: Oeconomica, 1972.
14. Socialismo y economia en Yugoslavia, Buenos Aires: Ediciones periferia, 1974.
15. Self-Governing Socialism: A Reader (уредиозајединo са P. Супек and M. Марковић), New York: International Arts and Sciences Press, 1975.
16. Економска политика стабилизације (Economic Policy of Stabilisation), Загреб: Напријед, 1976.
17. The Yugoslav Economic System, New York: International Arts and Sciences Press, 1976 (1979, 1983).
18. The Political Economy of Socialism, New York: Sharpe, Oxford: Martin Robertson, 1982. Српско-хрватско издање: Политичка економија социјализма, Загреб: Глобус, 1984.
19. Југословенска привреда 1965–1983 (Yugoslav Economy 1965–1983), Загреб: Цанкарева Задужбина, 1984.
20. Друштвена криза у Југославији (Social Crisis in Yugoslavia), Загреб: Глобус, 1985.
21. Радна теорија цијена и други неријешени проблеми Marxove економске теорије (Labour Theory of Prices and Some Unresolved Problems in Marx's Economic Theory), Београд: Рад, 1986.
22. Косовско питање (The Kosovo Question), Загреб: Глобус, 1988 (друго допуњено издање 1989).

23. АБЦ југословенског социјализма (ABC of Yugoslav Socialism), Загреб: Глобус, 1989.
24. Подузетништво и тржишна трансформација 'друштвеног' власништва (Entrepreneurship and Market Transformation of 'Social' Ownership), Загреб: Институт за јавне финансије, 1990.
25. The Theory of Value, Capital and Interest, Aldershot: Elgar, 1995. Македонско издање, 1998.
26. The Theory of International Trade, London: Macmillan, 1999.

Поглавља у књигама, конференцијским зборницима, енциклопедијама и сличним издањима

1. *The Conceptual Background of Social Product,* Income and Wealth, Series IX, London: Bowes & Bowes, 1961, pp. 234–52.
2. *Planning in Yugoslavia*, Development Plans and Programmes, Paris: OECD, 1964, pp. 149–66.
3. *Planning and the Market*: *The Yugoslav Experience*, in S .H. Robock and L. M. Solomon, International Development, New York: Oceana Publications, 1966, pp. 71–82.
4. *Der Markt als Instrument der Planung*, in K. Wessely (ed.), Probleme zentraler Wirtschaftsplanung, Wien, 1967, pp. 107–16.
5. *Yugoslav System of Self-Management and the Import of Foreign Private Capital*, in Joint Business Ventures of Yugoslav Enterprises and Foreign Firms, Beograd: IMPP, 1968, pp. 83–96.
6. *The Gap between the Rich and the Poor Nations from the Socialist Viewpoint*, in Ranis G. (ed.), The Gap between the Rich and the Poor Nations, London: Macmillan, 1972, pp. 96–112.
7. *Planning in Yugoslavia*, in M. Faber and D. Seers (eds.), The Crisis in Planning, vol. 2, London: Sussex University Press, 1972, pp. 193–206.
8. *Arbeiterselbstverwaltung im Betrieb*, in P. Hemicke (ed.), Probleme des Sozialismus und der übergangsgesellschaften, Frankfurt: Suhrkamp, 1973, pp. 243–56.
9. *Autogestion et économie*, in R. Supek (ed.), Etatisme et autogestion, Paris: Anthropos, 1973, pp. 177–210.
10. *On the Political Economy of Socialism*, in E. Pusić (ed.), Participation and Self- Management, Vol. 6, Zagreb: Institute for Social Research, 1973, pp. 99–112.
11. *Market versus Nonmarket Output and Implicit Grants in a Socialist Economy*, in M. Pfaff (ed.), Grants and Exchange, Amsterdam: North Holland, 1976, pp. 118–23.
12. *Plan de socialisation progressive du capital*, in S. C. Kolm (ed.), Solutions socialistes, Paris: Ramsay, 1978, pp. 159–84.
13. *Op weg haar arbeiderszelfbestur*, in G. Hofstede (ed.), De toekomst van onswerk, Leiden: Stenfert-Kozrese, 1978, pp. 131–44.
14. *Paths of Transition to Workers,* Self-Management in the Developed Capitalist Countries', in T. Burns, L. E. Karlsson and V. Rus, Work and Power, London: SAGE, 1979, pp. 49–80.
15. *Comparative Organization and Efficiency of Social Systems*, in U. Gärtner and J. Kosta (eds.), Wirschaft und Gesellschaft, Berlin: Dunker & Humblot, 1979, pp. 31–58.

16. *The Delegitimation of Old and the Legitimation of New Social Relations in Late Capitalist Societies*, in B. Denitch (ed.), Legitimation of Regimes, London: SAGE, 1979, pp. 81–101.
17. *La gestione dei lavoratori*, in D. Cuszi and R. Stefanelli (eds), Il sistema Jugoslavo, Bari: De Donato, 1980, pp. 28–46.
18. *L'Economie politique du socialisme autogestionnaire*, *Autogestion, efficacité et théorie neoclassique, Critique de la théorie de la firme autogerée*, in A. Dumas (ed.), L'Autogestion, un système économique?, Paris: Dunod, 1981, pp. 26–44, 229–36, 310–17.
19. *Socialist Planning – The Problem of Co-ordination and Autonomy*, in U. Himmelstrand (ed.) Spontaneity and Planning in Social Development, London: SAGE, 1981, pp. 1953–64.
20. *Establishing Self-governing Socialism in a Less Developed Country*, in Ch. Wilber and K. Jameson (eds), Socialist Models of Development, Oxford: Pergamon, 1982, pp. 951–64.
21. *Labour-managed Firms and Social Transformations*, in F. H. Stephen (ed.), The Performance of Labour Managed Firms, London: Macmillan, 1982, pp. 249–64.
22. *Wirtschaftssysteme: Jugoslawien*, in Handwörterbuch der Wirtschaftswissenschaft, Bd 9, Stuttgart: Fischer, 1982, pp. 370–82.
23. *Establishing Self-Governing Socialism in a Less Developed Country*, in Ch. K. Wilber (ed.), The Political Economy of Underdevelopment, 3rd ed., New York: Random House, 1984, pp. 504–21.
24. *La fijacion de precios de los factores da producion*, in J. Hocevar (ed.), Socialismo Autogestionario en Marcha, Mérida: Universidad de los Andes, 1984, pp. 231–41.
25. *Efficiencia de los gastos del sector publico*, in El desarrollo financero de America Latina y el Caribe, Caracas: Instituto Interamericano de Mercados de Capital, 1985, pp. 341–54.
26. *Marx's Contribution to Social Science and His Errors*, in B. Chavance (ed.), Marx en perspective, Paris: École des hautes études en sciences sociales, 1985, pp. 459–74.
27. *Political Economy, Social Science Encyclopedia*, London: Routledge & Kegan, 1985, pp. 611–12.
28. *The Prospects for Disalienation of Work*, in B. Gustavson, J. Karlsson and C. Röftegard (eds), Work in 1980s, Aldershot: Gower,1985, pp. 235–40.
29. *Workers' Management and the Market*, in J. Stiglitz and F. Mattewson (eds), New Developments in the Analysis of Market Structure, Cambridge, Mass.: MIT University Press, 1986, pp. 297–310.
30. *Labour-managed Economies,* in The New Palgrave, London: Macmillan, 1987, pp. 79–84. Такође u: J. Eatwell, M. Milgate and P. Newman (eds.), Problems of the Planned Economy, London: Macmillan, pp. 121–32, and in G. Szell (ed.), Concise Encyclopaedia of Participation and Co-Management, Berlin: Walter de Gruyter, 1992, pp. 469–79.
31. *Contemporary Social Systems and the Trends in Systemic Reforms Worldwide*, in S. Gomulka et al., Economic Reforms in the Socialist World, Macmillan: London, 1989.
32. *Social Ownership*, in R. Rusell and V. Rus (eds.), International Handbook of Participation in Organizations, vol. II, Oxford: Oxford University Press, 1991, pp. 165–69.

33. *The Market Transformation of State Enterprises*, in M. Knell, and Ch. Rider (eds.), Appraisal of the Market Mechanism, Aldershot: Elgar, 1992, pp. 140–53.
34. *La proprieté publique en Croatie*, in R. Iveković (ed.), La Croatie depuis l'effondrement de la Yugoslavie, Paris: L'Harmettan, 1994, pp. 101–4.
35. *Full Democracy – Socialism of the 21st Century*, in B. Marković (ed.), Social Democracy in Europe Today, Belgrade: Institute of International Politics and Economics, 1996, pp. 71–6.
36. *On the Theory of Labour-Managed Firms*, in D. Prychitko and J. Vanek (eds.), Producer Cooperatives and Labour-Managed Systems, Aldershot: Elgar, 1996, pp. 55–72.
37. *Privatization vs. De-etatization*, in Ž. Bogetić (ed.), The Cost of War in Former Yugoslavia, Paris & Beograd: Peace and Crises Management Foundation, 1996, pp. 280–87.
38. *Joint Production in a Two-Sector Model*, in A. Simonovits and A. Steenge (eds), Prices, Growth and Cycles, London: Macmillan, 1997, pp. 255–69.
39. *The Results of the Backward Transition in the Republic of Croatia*, in Enterprise in Transition: 2nd International Conference Proceedings, Split & Vienna: Faculty of Economics & DAAAM International, 1997, pp. 81–6.
40. *Nationalistic Break-up of Multiethnic States*, in R. Iveković. and N. Pagon (eds), Otherhood and Nation, Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis, 1998, pp. 213–28.

Тематски груписани чланци у иностраним часописима

(а) Економска теорија

1. *The Depreciation Multiplier and a Generalized Theory of Fixed Capital Costs*, Manchester School, (1958), pp. 136–59.
2. *The Optimum Rate of Investment*, Economic Journal, (1958), pp. 747–67.
3. *The Optimum Rate of Saving: A Note*, Economic Journal, (1958), pp. 747–67.
4. *Drei Definitionen des Sozailprodukte*, Konjunktur politik, (1960), pp. 27–40.
5. *The Optimum Rate of Investment Reconsidered*, Economic Journal, (1965), pp. 572–76. Издање на мађарском у Agazdasági növekedés feltekeki, Budapest, 1967, pp. 216–38.
6. *A Contribution to the Theory of Yugoslav Enterprise*, Economic Analysis, (1967), pp. 7–28. Издање на чешком у Ekonomický časopis, (1968), pp. 789–808.
7. *Note on Wages and Employment in a Labour Surplus Economy*, Manchester School, (1968), pp. 63–8.
8. *Die produktive Arbeit in der socialistischen Gesellchaft*, Osteuropa Wirtschaft, (1968), pp. 98–107.
9. *The Rule of Accumulation in a Planned Economy*, Kyklos, (1968), pp. 239–68. Издање на словачком у K. Arrow, G. Bombarh et al., Investicie, rovnovaha, optimalny rast, Bratislava: Pravda, 1970, pp. 369–95.
10. *Certain Similarities between Inertial Systems in Physics and Steadily Growing Systems in Economics*, Economic Analysis, (1973), pp. 47–58.

11. *Fixed Capital Costs, Depreciation Multiplier and the Rate of Interest*, European Economic Review, (1973), pp. 163–80.
12. *Labour-Time Prices of Production and the Transformation Problem in a Socialist Economy,* Kyklos, (1973), pp. 762–86.
13. *Real Fixed Capital Cost under Steady Growth,* European Economic Review, (1973), pp. 85–103.
14. *Labour-Time Prices of Production under Accumulation*, Economic Analysis, (1974), pp. 183–201.
15. *Socialismens politiska ekonomi*, Frihetlig Socialistisk Tidskrift, (1974), pp. 183–201.
16. *Fundamentals of a Theory of Distribution in Self-Governing Socialism*, Economic Analysis, (1976), pp. 24–42.
17. *Autogestion: efficacité et theorie néo-classique*, Revue économique, (1979), pp. 361–9.
18. *Social Property*, Economic Analysis, (1977), pp. 95–98. Издање на немачком у Wirtshaft und Gesselchaft, (1979), pp. 437–41.
19. *Farewell to Illyrian Firm,* Economic Analysis and Workers' Management, (1986), pp. 23–9.
20. *The Theory of Rent*, Economic Analysis and Workers' Management, (1986), pp. 109–18.
21. *The Theory of the Labour-Managed Firm Revisited*, Journal of Comparative Economics, (1986), pp. 9–25.
22. *Sraffa Systematized and Marx Vindicated*, Economic Analysis and Workers' Management, (1987), pp. 289–98.
23. *The Pure Labour Theory of Prices and Interest*, European Economic Review, (1989), pp. 1183–203.
24. *What is a Socialist Market Economy?*, Acta Oeconomica, (1989), pp. 233–5.
25. *Prolegomena for a New Theory of Value*, Economic Analysis and Workers' Management, (1990), pp. 1–17.
26. *A Note on J. E. Woods' Determination of Rent*, Oxford Economic Papers, (1992), pp. 502–6.
27. *Market Socialism: A Few Comments*, Dissent, (1993), pp. 246–8.

(б) Привредни раст, развој и планирање

1. *A Restatement of a Simple Planning Model with Some Examples from Yugoslav Economy*, Sankhya, The Indian Journal of Statistics, series B, (1960), pp. 29–48.
2. *Methodological Problems in Long-term Economic Development Programming*, Industrialization and Productivity, UN Bulletin, 5 (1962), pp. 37–51. прештампано у Eastern European Economics, (1964), pp. 20–30.
3. *Some Aspects of National Economic Planning*, Les annales de l'économie collective, (1963), pp. 288–98.
4. *An Integrated System of Social Accounts for an Economy of the Yugoslav Type*, Review of Income and Wealth, (1968), pp. 19–36.
5. *A Model of Maximal Economic Growth*, Kyklos, (1972), pp. 215–28.
6. *The Relation between Rate of Growth and Level of Development*, Journal of Development Studies, 3–4 (1974), pp. 382–94.

7. *Short-Run Instability and Long-Run Trends in the Yugoslav Economy's Development*, Eastern European Economics, (1975), pp. 3–31.

(в) Самоуправљање

1. *Workers* Management in Yugoslavia: A Comment' (with V. Rašković), Journal of Political Economy, (1959), pp. 194–8.
2. *Autogestion, centralismo y planificacion*, Arauco, (1965), pp. 47–54 and 59–65.
3. *On the Theory of the Labour-Managed Firm*, The Florida State University Slavic Papers, (1970), pp. 7–11.
4. *An Institutional Model of a Self-Managed Socialist Economy*, Eastern European Economics, (1972), pp. 369–92. Издање на шпанском у CEPLAN: Estudios de planificaciòn, 22 (1972).
5. *Appunti critici sulla teoria dell' impresa autogestita*, Est–Ovest, (1974), pp. 39–46.
6. *Workers' Management*, Economic Analysis, (1976), pp. 197–216.
7. *Paths of Transition to Workers' Management in Developed Capitalist Countries*, Economic Analysis, (1977), pp. 214–36.
8. *Establishing Self-Governing Socialism in a Less Developed Country*, Economic Analysis, 1–2 (1978), pp. 135–53. Preštampano u World Development (1981), pp. 951–64.
9. *Principes d'une théorie de la repartition en socialisme autogeré*, Les cahiers du seminaire Ch. Gide, Tome XIII (1979), pp. 60–85.
10. *Searching for a Strategy of Transition,* Economic Analysis and Workers' Management, (1980), pp. 311–23.
11. *Observations on Actual Social-Economic Problems of Peru*, Economic Analysis and Workers' Management, (1982), pp. 559–68.
12. *El establicimiento del socialismo autogestionario en un pais desarollado*, Revista iberoamericana de Autogestión y Acción communal, (1983–4), pp. 117–40.
13. *Industrial Partnership: Utopia or Necessity?*, Economic Analysis and Workers' Management, (1986), pp. 251–6.
14. *Labour-Management and Neoclassical Economics*, Economic Analysis and Workers' Management, (1991), pp. 307–10.

(г) Економска политика, компаративни привредни системи и транзиција

1. *Development Fund as an Institution for Conducting Fiscal Policy*, Economic Analysis, (1972), pp. 247–51.
2. *The Postwar Evolution of the Yugoslav Agricultural Organization: Interaction of Ideology, Practice and Results*, Eastern European Economics, (1973–74), pp. 1–106. Издање на немачком у Jahrbuch der Wirtschaft Osteneropeas, (1974), pp. 363–93.
3. *Anti-Inflationary Taxation,* The Economic Times Annual, Bombay (1974), pp. 155–60.

4. *The World Economy from the Socialist Viewpoint*, Economic Analysis and Workers' Management, (1983), pp. 1–26. Издање на енглеском, француском и шпанском у International Social Science Journal, 3 (1983).
5. *The Economic System and Stabilization*, Eastern European Economics, (1984), pp. 66–105. Издање на кинеском у Jingjixue yicong, (1985), pp. 8–11.
6. *Efficiency of the Public Sector*, Economic Analysis and Workers' Management (1985), pp. 195–204.
7. *Eine hausgemachte Krise'*, Ost-west Informationen, (1991), pp. 9–18.
8. *Nationalization, Privatization or Socialization; the Emergence of the Social Corporation*, Economic Analysis and Workers' Management, (1991), pp. 1–10.
9. *The Privatization or Something Else*, Communist Economies and Economic Transformation, (1991), pp. 367–74.
10. *The Economic Integration of Eastern Europe*, Economic Analysis and Workers' Management, (1992), pp. 1–39.
11. *On the Transition of Post-Communist Economies to a Market Economy*, Acta Oeconomica, (1992), pp. 290–94.
12. *The Vagaries of the Yugoslav Economy*, Economic Analysis and Workers' Management, (1992), pp. 255–78. Izdanje na španskom u Cuadernos del este, 5 (1992), pp. 9–26; издање на француском у Peuples méditerranéens, 1992, pp. 7–34.
13. *Requiem for the Yugoslav Economy*, Dissent, (1993), pp. 333–9.
14. *Privatization vs De-etatization*, Emergo, (1996), pp. 119–23.
15. *Towards the Balkan Union*, Економски преглед, (1997), pp. 1013–27. Издање на италијанском и енглеском у Acque & Terre, (1998), pp. 20–3 and 57–9.

(д) Социологија, политичке науке и филозофија

1. *Nationalism and Nationality*, International Journal of Politics, (1972), pp. 14–46.
2. *Welfare of the Common Man in Various Countries*, World Development, (1974), pp. 29–39.
3. *Alienation and Reification*, Economic Analysis, 1–2 (1975), pp. 5–24.
4. *Ethical Foundations of Self-Government*, Economic and Industrial Democracy, 1 (1980), pp. 1–20.
5. *Two Widespread Ideological Deviations in Contemporary Yugoslav Society*, Eastern European Economics, 1 (1984), pp. 45–57.
6. *Work and Power*, Economic Analysis and Workers' Management, (1984), pp. 365–70.
7. *The Curse and the Blessings of Direct Democracy*, Зборник Правног факултета, Загреб, (1987), pp. 537–46.
8. *The Socio-Economics of Workers' Management* (with U. Himmelstrand), International Social Science Journal, (1987), pp. 353–64. Издање на француском у Révue international des sciences sociales, (1987), pp. 393–406
9. *Le minoranze nazionali in Yugoslavia*, La battana, (1989), pp. 74–83.

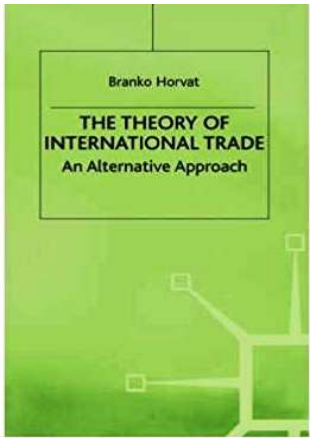

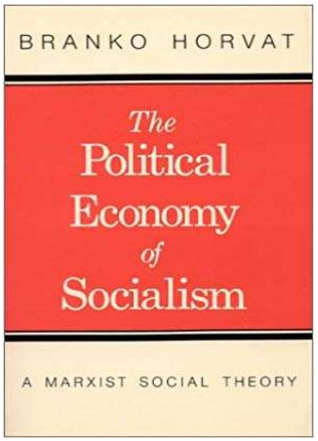

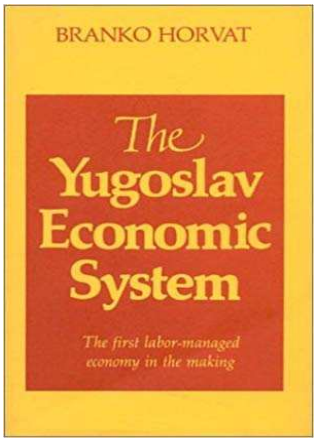

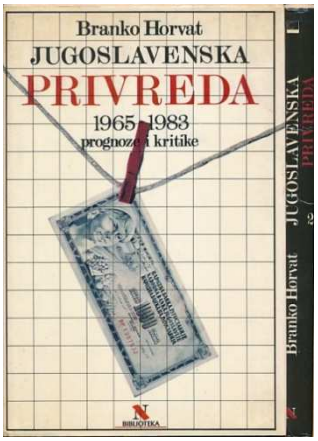

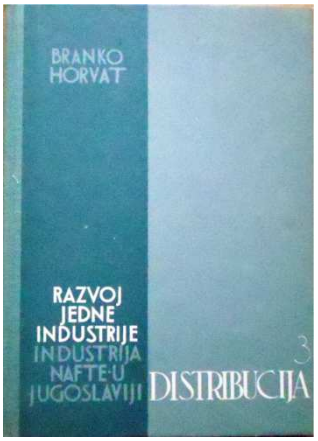

Неке од књига које је објавио Бранко Хорват

2.5.2. Директори ИЕН

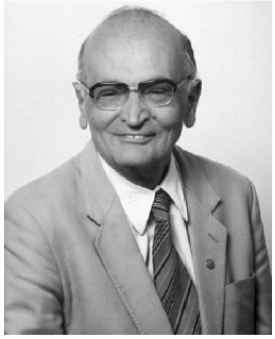

Др Бранко Хорват
од 1958. до 1973.

Др Жарко Мркушић
од 1973. до 1976.

Др Зоран Попов
од 1976. до 1981.

Др Звонимир Маровић
од 1981. до 1986.

Др Михаел Длеск
од 1986. до 1988.

Др Часлав Оцић
од 1988. до 1989.

Др Томислав Поповић
од 1989. до 1999.

Др Војислав Бајић
од 1999. до 2001.

Др Миле Јовић
од 2001. до 2004.

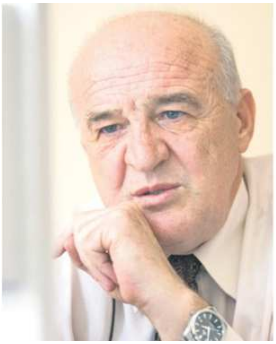

Др Божо Драшковић
од 2004. до 2006.

Др Дејан Ерић
од 2006. до 2015.

Др Јован Зубовић
од 2015.

2.5.3. Истраживачи ИЕН у прошлости

Презиме и име	од	до
Адамовић Љубиша	1991	1991
Алић Војислав	1968	1977
Бабић Стојан	1986	1990
Базлер-Маџар Марта	1964	1986
Бајић Војислав	1994	2005
Балабан Младенка	2010	2012
Бацковић Петар	1986	2002
Бегтић Решад	1963	1964
Бејаковић Дражен*	1963	1979
Белопавловић Гроздана	2002	2009
Бисић Милица	1987	1989
Благојевић Љубивој	1966	1970
Богдановић Миливоје	1963	1973
Болчић Силвано	1964	1976
Бошковић Блаж	1986	1986
Бошковић Јагош	2005	2005
Бранковић Александра	2010	2015
Буквић Рајко	1988	1989
Видас-Бубања Маријана	1992	2004
Вуковић Властимир*	2005	2014
Вуковић Наход	1965	1974
Вукојевић Леополдина	1958	1963
Вукотић-Цотић Гордана	1973	2010
Глигоров Владимир	1987	1993
Гњатовић Драгана	1992	1992
Грацун Крсто	1998	2002
Гргуревић Славенко	1994	2012
Грк Снежана	1995	2005
Грубачић Сања	1986	1989
Дангубић Мира	1980	1987
Длеск Ђорђе*	1987	1991
Длеск Михаел*	1969	1993
Дојчиновић Милан	1975	1977
Докић Мирко	1973	1979
Дубравчић Динко	1969	1969
Ђурђић Алексије	1995	2005
Ђурић Драгана	1991	1998
Ђурић Ђуро	2010	2016
Ђурић Милан	1982	1986
El Azzouzi Miloudi	1972	1995
Ерић Дејан	2006	2015
Живковић Милан	1963	1996
Здравковић Александар	2007	2018
Здравковић Мирослав	1997	2000
Зелић Никола*	1969	1990
Зец Миодраг	1986	1990
Ивановић Бранислав*	1963	1979
Ивовић Томо	1988	1990
Инић Слободан	1986	1988
Јандрић Мишо	1990	1992
Јанковић Ана	1998	2005
Јанковић Михајло	1964	1973
Јарић Рајко	1987	1990
Јашко Ана	2010	2012
Јовановић Виктор	1997	1998
Јовановић Михаило*	1992	2005
Јовић Миле	1991	2004
Јовичић Милена	1968	1973
Јовичић Стеван	1967	1978
Калмар Ференц	1968	1977
Каплановић Снежана	1998	1999
Кнежевић Радован	1971	1981
Ковач Оскар*	1965	1989
Ковачевић Гордана	1989	2001
Ковачевић Исидора	2002	2003
Ковачевић Маја	1995	2001
Ковачевић Млађен*	1964	1981

Ковачевић Стево	1991	1993
Кожетинац Градимир	2005	2008
Колаковић Кристијан	2009	2010
Комазец Слободан	1991	1997
Кораћ Предраг	1990	1993
Костић Драган	1992	1992
Котлица Слободан	1993	2000
Крамер Хелен	1972	1973
Лавров Валентин	1969	1983
Лазаревић Марија	2002	2009
Љубичић Весна	1998	2000
Максимовић Маријана	2003	2006
Маловић Марко	2009	2018
Марић Рајко	1991	2004
Маровић Звонимир	1966	1985
Матијевић Звонимир	1983	1985
Матковић Јасминка	1992	1996
Маџар Лидија	2008	2008
Маџар Љубомир*	1963	1986
Миленковић Драган	2004	2008
Милеуснић Ненад	1964	1971
Миливојевић Саша	2011	2017
Миличевић Горан*	1981	1986
Милојић Драгана	1987	1995
Милошевић Бранислав	1969	1974
Миљковић Дејан	1996	1996
Милобановић Бранко*	1977	1990
Минић Јелица*	1991	2008
Мрдовић Богдан	1978	1980
Мркушић Жарко	1967	1977
Мунитлак-Ивановић Оља	2015	2018
Нешић Милан	1983	1987
Николић Данчика	1958	1963
Николић Драшко	2009	2012
Николић Иван	2002	2004
Његован Миле	1995	2007

Остраћанин Миодраг	1963	1979
Оцић Часлав*	1969	1990
Павловић Наташа	1998	1999
Пауновић Маја	2010	2010
Пенев Славица	2010	2015
Петровић Бранислав	1969	1974
Петровић Живорад	1991	1993
Петровић Милан	1996	1998
Петровић Миленко*	1983	1994
Пешаковић Гордана	1993	1998
Попов Зоран*	1963	1986
Попов Софија*	1964	1986
Поповић Страшимир	1960	1962
Поповић Томислав	1989	1999
Поповић-Аврић Снежана	2003	2003
Пошарац Александра	1978	1998
Прља Биљана	1995	1996
Прља Драган	1989	1989
Радишић Градимир	1977	1981
Радовановић Бојана	2007	2015
Радовановић Жарко	1990	1994
Радовановић Тихомир	1984	1994
Радовић Милић	1970	1974
Радовић Миљан	1990	2000
Рајковић Зоран	1987	2012
Ратковић Марија	1963	1999
Ратковић Никола	1998	2002
Рецепагић Срђан	2005	2015
Седлар Милан*	1967	1990
Сиротковић Јаков	1958	1960
Sicherl Pavle	1963	1972
Спариосу Тодор	1981	2007
Станишић Драгољуб	1966	1987
Станковић Ивана	2012	2012
Стефановић Саша	2007	2011
Стипетић Владимир	1958	1960

Стојановић Биљана	1992	2001
Тањевић Наташа	2009	2009
Томаш-Јуришић Јасенка	1976	1999
Тричковић Видосав	1958	1967
Турина-Плећаш Дубравка	1967	1984
Филимоновић Драган	2011	2016
Филипи Франка	1966	1983
Филиповић Снежана	1992	1993
Хинић Бранко	1988	1990
Хорват Бранко	1958	1975
Цветковић Наташа	1996	2003
Цветковић Ружица	2005	2007
Чолановић Бранислав	1984	1985
Шереш Шандор	1968	1969
Шустер Жељан*	1983	1989

* Истраживачи са прекидима у раду

2.6. ЗГРАДА ИНСТИТУТА КАО СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Институт економских наука је још од 1965. године смештен у једном од најрепрезентативнијих здања које краси уже језгро града, а које је својевремено прављено за потребе једне од најуспешнијих домаћих банака између два светска рата - Прометне банке а.д. из Београда. Постоји много невидљивих али јаких спона које повезују својевремено један од најреволуционарнијих научних института и једну од првих приватних банака мешовитог типа на овим просторима. Сличне судбине ове две институције, њихови успони и падови, као и стална настојања да, без обзира на постојећу друштвено-политику климу, спроведу модернизацију српске привреде и друштва, обавезују нас да и овој важној новчаној институцији посветимо мало простора.

Како је у време зачетака капитализма у Србији улога државе у привредном развоју била веома ограничена, млади привредници су у приватним акционарским банкама видели добар инструмент за финансирање индустрије у повоју. Међутим, у то време су акционарски капитал углавном поседовали имућнији трговци старије генерације који нису препознавали значај банке мешовитог типа, која би се поред класичних депозитних послова бавила и оснивањем и финасирањем сопствених предузећа, што је у Европи оног времена био превладавајући тренд. Ипак, у мору новооснованих малих акционарских банка у Београду крајем XIX века, било је и оних које нису успевале да се на том политички турбулентном простору одрже без значајније страначке подршке, као што је то био случај и са Београдском прометном банком а.д.

Круна банчине успешне пословне политике свакако је била изградња нове палате на углу Кнез Михајлове и Змај Јовине улице, у коју се пред сам рат 1914. године смештају банчине канцеларије, заједно са канцеларијама Осигуравајућег друштва „Србија“. Њени пројектанти били су архитекта Данило

Владисављевић и сам Милош Савчић. Предузимач радова био је Карло Кнол. Конструктивни склоп зграде, њене велике стаклене површине као и начин примене и тип декоративне пластике припадају сецесијској архитектури. Иако је у Београду тог времена већ постојао велики број објеката тог стилског опредељења, зграда Прометне банке их је превазилазила по смелости приступа. Угаони положај зграде акцентован је великом куполом и скулптурама над кровним венцем. Ентеријер је био решен репрезентативно, а као посебност су се истицали осликани прозори вестибила са алегоричном представом Србије, под чијим окриљем су се налазиле трговина, индустрија, техника и пољопривреда. Намена зграде од почетка је била прилагођена трговачком карактеру Кнез Михаилове улице. У приземљу су били изнајмљени простори за трговинске радње (књижара "Марчић-Јанковић", апотека Луке Лазаревића и трговачка радња "Џентлмен" Часлава Јовановића). На првом спрату су биле просторије банке, а на другом Осигуравајућег друштва "Србија".

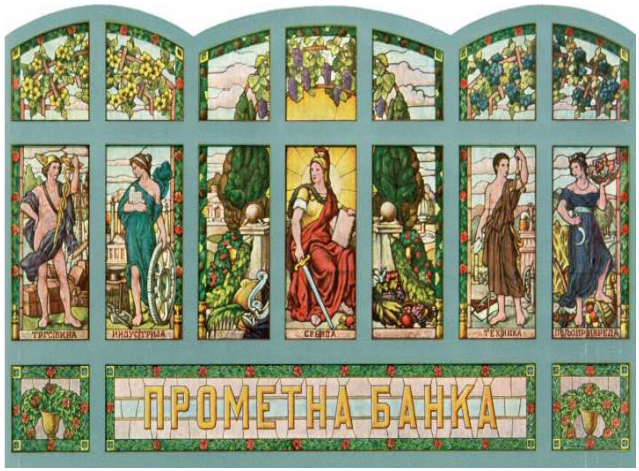

Витраж који није сачуван

Готово симболично, са животне позорнице је отишао 11. марта 1941. године, непуних месец дана пред немачку окупацију, која је уништила добар део онога што је током живота градио, док су након 1944. године и доласка нових комунистичких власти, сва преостала предузећа Прометне банке пренета у државно власништво. Године 1949. и сама зграда банке је национализована. У згради су до 1965. године биле смештене установе попут Института за изучавање радничког покрета, Уреда за заштиту југословенске имовине у иностранству, Удружења банака СФРЈ и Архива Југославије.

3.

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ДЕЛАТНОСТ ИЕН

Институт економских наука самостално са својим истраживачким потенцијалима, као и уз ангажовање спољих сарадника за 60 година рада, израдио је велики број истраживања и студија. Истраживачко-пројектне активности за предмет имају широк спектар теоријских, економских, социјалних, економско-политичких и развојних подручја. По нивоу општости пројекти се крећу од макроекономских до регионалних и посебно примењених везаних за развој, организација удруженог рада, предузећа, установа, региона. Тематски спектар је изузетно широк и обухвата скоро сва подручја савремене економске науке и праксе. Промене у економском систему од периода оснивања Института до сада условиле су померање тежишта дела истраживања. У првој фази, периоду самоуправног економског система, на микро нивоу, доминатне теме су се односиле на економску ефикасност инвестиција, продуктивност и развој самоуправних предузећа. Након системско институционалних промена од 90 тих година прошлог века, тежиште примењених истраживања се помера ка реструктурирању предузећа, процени вредности и својинској транзицији од самоуправљања ка приватизацији. Макроекономски пројекти, по предмету истраживања везани за економски развој, међународне економске односе, незапосленост, стабилност монетарних токова, банкарски сектор, финасије, образовање, економске неједнакости, животну средину и слична наведена макроекономска питања, остали су у истраживачком фокусу сарадника Института континуирано у целом досадашњем периоду. Истраживања су рађена за потребе савезних институција, савезне и републичких влада, покрајина, и јединица локалних самоуправа, привредних комора, фондова за финасирање научноистраживачког рада, као и привредних субјеката. Један број пројеката рађен је за потребе и у сарадњи са домаћим и међународним институцијама. Истраживачки рад у Институту је снажно допринео развоју и усавршавању младих истраживача, од којих су поједини касније постали угледни научни радници и сарадници међународних институција.

Посебан допринос истраживачког рада Института, након деведесетих година, испољио се у осмишљавању и покретању пројекта под називом Макроекономске анализе и прогнозе (МАП), који је окупљао широк круг истраживача и научних радника у Србији. Кључни задатак овог пројекта био је критичка анализа тада актуалне економске политике и покушај утицаја на институције да се креира нова развојна и социјално подношљива економска политика.

3.1. ПРЕГЛЕД КЉУЧНИХ ПРОЈЕКАТА ИЕН ОД ОСНИВАЊА ДО ДАНАС

Одељење за економска истраживања и методологију планирања велику научну и стручну афирмацију стиче колективним радом под називом *„Узроци и карактеристике привредних кретања у 1961. и 1962. години“* који је у југословенским привредно-политичким круговима постао познат као ***Жута књига***. Наручилац овог интерног пројекта је био *Одбор за друштвени план Савезног извршног већа* који је захтевао да се у року од само месец и по дана истраже сви главни узроци успоравања темпа привредног раста у 1961. и 1962. години. Реализација овог пројекта била је поверена Одељењу које је уз ангажовање свих својих сарадника формирало и стручну групу у коју је укључен одређени број универзитетских професора, истраживача са других научних института као и стручњака Народне банке Југославије.

Према речима самих аутора, истраживачки рад је пре свега био усмерен на откривање жаришта које је узроковало поремећај и успоравање привредног раста, без намере да се предлажу мере и инструменти економске политике *„као ни промене у економском систему“.* Цео истраживачки пројекат је подељен на шест целина у којима је:

- приложена општа слика привредних кретања у Југославији до 1961. године са намером да се добију прве индикације о томе где треба тражити основне факторе поремећаја;
- анализирана индустријска и пољопривредна производња која представља детерминанту за целокупну анализу производње роба и услуга;
- кроз анализу финалне потрошње постављен задатак сучељавања производње са потрошњом;
- обрађен несклад између понуде и потражње као и други фактори успоравања привредног раста са становишта спољне трговине;
- анализирана кредитно-финансијска политика као и проблеми тржишта и цена;
- сумирано целокупно истраживање и утврђени основни фактори успоравања привредног раста.

Аутори су у свом закључку пошли од јасне основне премисе да југословенски систем привредног планирања (укључујући и његово спровођење) није био изграђен ни концепцијски ни метотодолошки. Занемаривање али и споро увођење научних метода анализа, за последицу је имало субјективизам и произвољност у изграђивању основних пропорција производње и расподеле, што је стално уносило елементе несклада у југословенску привреду. Због тога се у овом истраживању посебно инсистирало на научно утемељеним друштвеним плановима и њиховом ефикасном спровођењу, што је аутоматски отворило и питање руководећих кадрова у привреди и њихове стручности. У вишој фази привредног развоја, у коју је Југославија ушла почетком 1960-их година, било је неопходно решити проблем сталног заостајања у формирању врхунских истраживачких кадрова и подизању општег стручног нивоа руково-

дећих привредних кадрова. Истакнуто је да посебни проблем представља организација научно-истраживачког рада укључујући ту и услове за нормалан истраживачки рад.

Нема сумње да су резултати управо ове студије били од пресудног значаја за Савезно извршно веће да, крајем 1962. године, донесе уредбу о претварању Одељења за економска истраживања и методологију планирања у Југословенски институт за економска истраживања (од 1969. Институт економских наука) на чијем челу се нашао др Бранко Хорват, који већ 1964. године одлази напосдокторске студије на *Harvard University* і *Massachusetts Institute of Technology* - MIT. По повратку у земљу, оснажен новим знањима смело руши многе догме марксистичке и тада савремене економске теорије, инсистирајући на новој економској теорији и политици, заснованој пре свега на огромним знањима из филозофије и друштвене теорије, економије и математике. Ова тежња ка мултидисциплинарности огледала се и у чињеници да су се у Институту поред економиста, подједнако запошљавали и математичари, социолози, инжењери и статистичари. Они су у првој деценији постојања *Института* (од 1963. до 1973., односно до одласка Бранка Хорвата са места директора) само за потребе различитих савезних институција израдили преко 40 научних пројеката.

Велики број пројеката је рађен за *Савезни фонд за финансирање научних делатности* који је пружао широку аутономију истраживачима у одабиру тема истраживања попут: *Компаративне анализе куповне моћи динара* (1964); *Проучавања потрошачке тражње са посебним освртом на анализу породичних буџета* (1966); *Проучавања потреба за научноистраживачким радом и унапређењем технологије у односу на привредни развој Југославије* (1967); *Фактора инфлационих кретања у југословенској привреди дохотка* (1970). Међу највреднијим доприносима у научноистраживачком смислу, овде се посебно издвајају пројекти *Међународна компаративна анализа нивоа развијености и темпа привредног раста* чији је руководилац био Бранко Хорват и пројекта К*ритерији за мерење степена развијености неразвијених подручја Југославије* којим је руководио виши научни сарадник Стеван Стајић.

Пројекат ***Међународна компаративна анализа нивоа развијености и темпа привредног раста*** рађен је током 1970. године а резултати истраживања презентовани су 1971. године. Истраживање је имало за циљ да допринесе стварном, на чињеницама заснованом познавању проблема односа нивоа развијености и стопе раста као и да пружи емпиријски засноване одговоре на три кључна питања: Да ли постоји веза између стопе привредног раста и нивоа развијености? Ако постоји каква је то веза? Какво је теоријско објашњењење те везе уколико она постоји? У анализу су ушла два десетогодишња периода која се делимично поклапају: 1953-1963 и 1958-1968. Направљен је узорак од 48 мање развијених и 25

развијених земаља након што су примењена три кључна критеријума: да постоје подаци за сваку од земаља за најмање седам година (јер би све мање од тога, према речима аутора, било непогодно за регресиону анализу); да вредност БДП сваке од одабраних држава треба да буде већа од пола милијарде долара а број становника већи од два милиона, као и да земље нису уплетене у ратове или политичке немире.

Теоријски и емпиријски рад на овом пројекту оправдао је хиоптезу да свака земља пролази кроз три сукцесивне фазе развоја: од почетне стационираности или спорог раста, преко фазе повећања стопе раста односно акцелеративног раста до фазе стопе раста у опадању односно фазе умањујућег раста. Такође се закључује да расположиви подаци без сумње указују на то да је капитални коефицијент знатно виши на нижем степену *per capita* БДП него у каснијој фази развоја. Пројекат је обухватио и четири кључна разлога због којих поједине, индивидуалне криве привредног развоја могу бити померене навише или наниже, као што су:

1. Институционална уређења – *laisser-faire* и централно планирање имају за последицу различите стопе раста, при чему се закључује да централно планирање убрзава раст код мање развијених земаља али га успорава у каснијим фазама развоја;
2. Политички фактори – политичка нестабилност свакако ствара неповољне услове за развој с тим што ова студија показује да и веома стабилне државе са друштвом „оптерећеним традицијом“ могу такође да имају тешкоће у нормалном развоју;
3. Поседовање ресурса – земље богате ресурсима имају компаративну предност и готово да немају тешкоће у развоју свог извоза, а уз то лако привлаче страни капитал и знање за свој развој;
4. Страна помоћ – уколико се добро планира и умешно користи свакако доприноси привредном развоју. Међутим, закључак је и да оваква помоћ може да спутава развој уколико умртвљује сопствену иницијативу и ствара политичку потчињеност и корупцију.

Посматрајући овај пројекат са историјске дистанце можемо да закључимо да он има посебну тежину и важност у делу који говори о положају Југославије. Наиме, наведено је да се СФРЈ налазила у најекспанзивнијем делу света, што је представљало повољан услов за привредни развој. Изнети су подаци којима се оспорава теза о *„малој држави“* која је у стручној јавности знала да превлада кад год би држава била у проблемима и када је требало да се оправдају неуспеси. Испоставило се да је у то време СФРЈ „по културно-просветној развијености“ била на 13 месту у свету, са 145 дипломаца на 100 хиљада становника; да је привредна развијеност са 700$ по глави становника стављала на 40 место, а по економској снази, која се огледала у друштвеном производу од 14 милијарди долара, била је на 24 месту у свету, односно испред Турске, свих латионамеричких држава изузев Бразила, Аргентине и Мексика,

испред свих јужноевропских земаља изузев Румуније; у наведеном периоду премашила је и Шпанију, Ирску, Мађарску, Аустрију, Финску, све јужноафричке и скандинавске земље изузев Шведске.

Наведено је да је југословенска производња била већа од укупне агрегатне производње четрдесет земаља јужне Африке. Међутим, такође је наглашено да југословенска бруто производња од око 28 милијарди долара годишње за само неколико процената премашује годишњи промет једног General Motorsa. Закључује се да је СФРЈ у периоду од 1952. до 1960. године постигла најбржу стопу привредног раста на свету, али да се од тада темпо раста успорава што је довело до тога да је у међувремену престигну Шпанија, Грчка, Бугарска и Румунија. С обзиром да се стопа раста у СФРЈ у годинама када је рађено ово истраживање спустила на ниво светског просека, сви њени суседи су се у том тренутку развијали брже од ње. Нема сумње да су подаци добијени овим истраживањем били од велике важности за тадашње креаторе привредне политике у СФРЈ, с обзиром на чињеницу да се показало да велика привредна реформа из 1965. године није донела жељене резултате.

Неколико година касније, 1970. године *Савезни фонд за финансирање научних делатности* наручио је од ИЕН-а да у оквиру већ постојећег макропорјекта под називом ***Политика и методи развоја недовољно развијених подручја Југославије***, уради пројекат ***Критерији за мерење степена развијености неразвијених подручја Југославије***. Циљ је био да се понуди научно заснован и емпиријски проверен метод за мерење разлика у степену развијености подручја Југославије, као и да се обухвати и анализа оних разлика у степену развијености које произилазе из различитог дефинисања појма „развијености“ у пракси, као и различитих схватања о политици регионалног развоја. Проучавање разлика у развијености економске основе највише су реметиле општи друштвено-економски развој земље, због чега се тим разликама у пројекту посвећује и највећа пажња. Истраживачи су, дефинишући развијеност као вишедимензионалну појаву, настојали да примене методе тада савремене квантитативне анализе попут дискриминационе и факторске анализе. Те методе претстављале су значајан допринос у синтетичком истраживању показатеља нивоа развијености, али је смисао добијених величина био у томе да омогуће израду само ординарних скала за мерење развијености.

Један од првих важних закључака истраживања био је да се регионалне јединице у СФРЈ (републике и аутономне покрајине), с обзиром на компетенције које су имале у тадашњем федеративном, децентрализованом и самоуправном систему, понашају онако како се понашају и самосталне државе. Ту се посебно истиче да „када је реч о односима између република и федерације (и аналогно томе између покрајина и република) битно је да се у федерацији у што мањој мери задржавају компетенције у одлучивању и да се одлучује само о основним питањима заједничког живота, односно о основним

друштвено-економским односима који обезбеђују јединствени друштвено-економски систем и политички положај грађана и њихових асоцијација. Када се, пак, одлучује у федерацији, онда је учешће федеративних јединица у одлучивању равноправно“.

Такође, истраживачи констатују да су досадашња проучавања разлика у нивоу развијености у свету и код нас углавном решавала проблем редоследа подручја по развијености, сматрајући да је суштински проблем који треба решавати теоријско и практично утврђивање дистанце у развоју међу подручјима. Због тога сматрају да је друштвени производ по становнику најбоља једноставна мера опште развијености, али само као прва апроксимација стварних разлика (релативна разлика је ту нешто већа него преко синтетичког показатеља развијености). Тим путем решава се и питање редоследа подручја као и мерење релативних разлика у нивоу развијености. Међутим, за комплексну анализу разлика у степену развијености од изузетне важности је било да се повежу статички и динамички аспекти разлика. Због тога се у трећем делу овог пројекта предлажу методологија квантитативне анализе статичких и динамичких односа у степену развијености.

Гледајући кретање друштвеног производа *per capita* као статичког индикатора за период 1952-1968. истраживачи долазе до закључка да је главни фактор који је довео до повећања релативних разлика у друштвеном производу *per capita* између СФРЈ и мање развијених подручја (конкретно БиХ и Косова) био бржи раст становништва у мање развијеним подручјима. Иако је заостајање у времену или временску дистанцу код друштвеног производа *per capita* за поједине године било изузетно тешко одредити, дошло се до закључка да је *per capita* производ за Црну Гору, Македонију и БиХ био готово једнак, као и да су ова подручја заостајала за просеком земље око седам година, за Хрватском и Војводином око десет година, а да је Косово заостајало за просеком земље петнаест година (за осталим мање развијеним подручјима за девет година).

Главни проблем развоја нерезвијених подручја била је немогућност запошљавања радно способног становништва ван индивидуалног сектора пољопривреде, што је по правилу био начин за преструктурирање привреде у току привредног развоја. Односно, поред потребе за стварањем нових радних места и структурне трансформације тадашње привреде, било је потребно истовремено дати велики нагласак на подручје продуктивности рада унутар постојеће структуре привреде, са посебним акцентом управо на индивидуалну пољопривреду. Истраживачи такође долазе и до занимљивог закључка да у области индустрије и друштвеног сектора, са становишта разлика у друштвеном производу по запосленом, структура развијених и мање развијених подручја у СФРЈ није показивала никакве значајне разлике,

односно да је, примера ради, структура Словеније, као иначе најразвијенијег подручја у то време, била лошија од просека за целу земљу.

Као важну препоруку за политику друштвене интервенције на овом подручју, аутори истичу специфичност димензија развоја сваког од истраживаних региона. Због тога сматрају да „програмски приступ проблему смањивања разлика у развијености подручја треба истовремено да обезбеди специфичну акцију у зависности од специфичних карактеристика појединих димензија развоја, као и најрационалнију шему веза међу тим специфичним акцијама која би најбоље одговорила задовољавању поливалентних циљева прозводног и друштвеног развоја.“

Поред *Савезног фонд за финансирање научних делатности* у периоду од 1963. до 1973. године и многе друге савезне институције биле наручиоци важних научноистраживачких пројеката**.** *Савезно извршно веће* је подстакнуто резултатима дотадашњих истраживања, само у току 1970. и 1971. године наложило израду неколико капиталних државних пројеката попут: ***Концепције дугорочног развоја Југославије - I фаза***, ***Економске функције федерације***, ***Стабилизационих модела за југословенску привреду***, ***Тржишта капитала и његовог места у југословенској привреди***. Савезни секретаријат за финансије затражио је пројекат на тему ***Објективна мерила за утврђивање допунских средстава привредно недовољно развијених република***. За Савезни завод за друштвено планирање урађени су пројекти: ***Основна средства као фактор привредног развоја и планирања***, ***Анализа извршења планова*** а за *Савезни секретаријат за спољну трговину* израђен је пројекат ***Услови и критерији за оптимално укључивање у међународну поделу рада и производна оријентација Југославије***. *Савезни секретаријат за тржиште и цене* је у том периоду добио два истраживачка пројекта ***Утицаји личних доходака на кретање цена*** и ***Цене производње у Југославији*.** О ***Обртним средствима у југословенској привреди*** истраживачи су писали за *Народну банку Југославије***.**

Занимљив је и податак да је ИЕН 1969. године израдио за потребе *Савезног завода за социјално осигурање* пројекат под називом ***Предлог за доградњу система пензијског и инвалидског осигурања***. Руководиоци овог пројекта били су научни сарадници Божо Марендић и Драгољуб Станишић као и виши научни сарадник Стеван Стајић. Поред њих, активну улогу у изради пројекта су имали стручњаци и саветници различитих савезних институција задужених за ову област. Резултат опсежних истраживања објављен је у посебној студији чија је сврха била да се сагледају основни проблеми дотадашњег система пензијског осигурања у СФРЈ, који је био постављен тако да висине пензија искључиво зависе од личног дохотка и који је почео да се примењује 1965. године. Истовремено су предложена одговарајућа решења уз помоћ којих би се ти проблеми у потпуности или бар делом решили. Зато је први део ове студије

био посвећен анализи проблема заостајања пензија за личним дохоцима, неоправданим разликама у пензијама осигураника сличних и разних стручних квалификација, као и проблемима повећања издатака за пензијско и инвалидско осигурање.

Кроз анализу дотадашњих елемената система пензијског осигурања дати су предлози за утврђивање пензијских коефицијената и решења за проблеме утврђивања минималних и максималних пензија. У посебном делу студије приложено је детаљно истраживање везано за усклађивање пензија са економским критеријумима (са геометријским илустрацијама) и начинима превођења затечених пензија. Урађена је и оцена економских могућности и прихватљивости предложеног система кроз пројекције основних економских агрегата, броја пензионера и односа пензија и личних доходака. Истовремено су приложени резултати регресионе анализе као и резултати добијени методима за упоредне податке. Израда основне карактеристике индекса трошкова живота и могућност његове примене у систему пензијског осигурања као и компаративна анализа утврђивања пензијског основа и усклађување текућих пензија у другим социјалистичким и капиталистичким земљама, данас представљају изузетно важан прилог социјалној и економској историји читавог простора Западног Балкана.

Поред научноистраживачких пројеката који су били од огромне важности за привредни живот тадашње Југославије**,** *ИЕН* је, услед разноврсности у својој кадровској структури, могао да буде ангажован и од стране *Савезног секретаријата за образовање и културу,* за које је у периоду 1967. и 1968. године израдио два важна пројекта: *Култура као делатност и стваралаштво у условима робне производње* и *Мрежно планирање и моделирање реформе образовања II ступња у Југославији*.

Пројекат ***Култура као делатност и стваралаштво у условима робне производње*** посебно је занимљив са данашњег становишта односа државе према култури, нарочито у делу који се односи на њено финасирање. Ако се има у виду да у време када је рађен овај пројекат, економска теорија у читавом свету готово да уопште није посвећивала посебну пажњу културним делатностима, онда ово истраживање посебно добија на тежини. Њиме је руководио и највећим делом био аутор проистичуће студије, тадашњи научни сарадник Љубомир Маџар. Сврха студије била је да се истраже неки од најважнијих економских аспеката културног развоја, као и да се испита како се цео комплекс различитих и по много чему хетерогених културних делатности, уклапа у тада децентралиовано и на самоуправним основама конституисано друштво.

Аутор већ у уводном делу закључује да улога културе добија посебан значај у условима самоуправне демократизације друштва јер иако „брз и свестан културни развој нипошто не гарантује демократи-

зацију друштва, сама демократизација друштва не може да се оствари, а још мање сачува, уколико није праћена одговарајућим развојем културе.“ Због тога добар део студије посвећује анализи четири до тада искристалисана различита система финасирања културе и регулисања њеног развоја:

- административно-буџетски
- тржишни механизам
- систем друштвених фондова
- систем непосредног самоуправног договарања

У наставку студије изнет је тадашњи економски положај културе у СФРЈ и то кроз структуру и технолошке карактеристике културних делатности као и кроз понашање радних организација као фактора економског положаја културе. Предочена је метода којом је извршена детаљна анализа тражње за културним добрима и услугама. Емпиријска анализа економских аспеката културног развоја подразумевала је испитивање обима и динамике расхода на културу и анализу њиховог односа према друштвеном производу, анализу инвестиција у области културе као и детаљне статистичке податке. Са друге стране, емпиријска анализа економског положаја културе обухватила је однос између утрошених средстава и укупног прихода, учешће личних доходака и инвестиција као и утицај економске политике и понашања радних организација.

Генерални и веома важан закључак ове студије био је да сви наведени показатељи указују на системско слабљење економског положаја културе. Испоставило се да су лични дохоци (иако су спорије расли у односу на друге делатности и привреду у целини) апсорбовали, велики проценат расположивих финасијских средстава па је њихов пораст био условљен општом привредном констелацијом у земљи и „са становишта културних делатности има аутономан карактер, а материјални расходи играју улогу резидуалне ставке: на текуће пословање троши се само оно што преостане када се подмире друге, приоритетне ставке.“ Такво прилагођавање материјалних трошкова деловало је на смањење и обима и квалитета услуга у култури, па је рад на изменама начина финасирања културних делатности заправо и најважнија препорука ове студије.

У периоду 1969. и 1970. године истраживачи ИЕН-а урадили су за потребе *Извршног већа Македоније* осам изузетно важних пројекта који су се односили на на анлазу дотадашњег развоја инвестиција, на развој индутрије, друштвену потрошњу, дејства економске политике, на македонску водопривреду, а урађена је и орјентациона пројекција развоја туризма у СР Македонији од 1971. до 1985. године, затим концепција дугорочног развоја пољопривреде, моделска апроксимација привредног развоја Македоније, као и пројекција развоја образовног система РС Македоније до 1985/86. године.

Пројекат под називом ***Концепција дугорочног развоја СР Македоније*** био је круна свих дотадашњих истраживања. Руководиоци на овом пројекту су били виши научни сарадници Стеван Стајић и Дражен Бејаковић, а на његовој реализацији је учестововало 24 сарадника *ИЕН-а*. Био је подељен на два велика сегмента: *Досадашњи развој СР Македоније*, који је обрадио проблеме дотадашњег темпа привредног раста и осцилације у привредним кретањима, привредни развој и промене у привредној и социјалној структури, људски фактор производних снага, као и утицај инвестиција и продуктивност. Други део се односио на *Концепцију будућег развоја Македоније*, у којем је дата конструкција и решење производно-капиталног модела привредног развоја; размотрени су модели експлицитно формулисаних циљева који су се односили на раст и промене у структури друштвеног производа, кретања личне потрошње, глобалне бруто инвестиције у фиксне фондове као и основни правци социјалних промена.

Посебну пажњу у овом пројекту привукао је део који се односи на социјалну структуру и проблем преображаја македонског друштва. Полазећи од тезе да социјална структура, као релативно стабилан систем односа међу различитим деловима друштва, одређује основне оквире, циљеве и носиоце развоја, дошло се до јасног закључка да је у Македонији са значајном променом у структури привреде дошло до појачане социјалне мобилности која је омогућила стварање јаке радничке класе. Ово је довело до тога да Македонија није више била сврставана у неразвијено аграрно подручје. Међутим, истовремено се посебно подвлачи да македонско друштво карактерише и процес „слободне реализације националног идентитета“ и да је управо у томе „сложенсот друштвених услова“ за дотадашњи привредни развој целог подручја. У поређењу са општом ситуацијом у СФРЈ као и у поређењу са осталим подручјима, Македонија је 1968. године имала неупоредиво највећи релативни број назапослених: у СФРЈ је број незапослених износио 9%, док је у Македонији износио 23,6%. Истовремено се истиче да у македонском друштву постоји несклад између стварне економске развијености и аспирација за социјалним напредовањем и афирмацијом националних особености.

Наглашено је да, иако је нормално да аспирације иду испред могућности јер подстичу развој. „Ипак, ако аспирације расту много брже него могућности задовољавања тих аспирација, онда долази до социјаних поремећаја, па и до оштријих сукоба у друштву које доводе понекад до политичке нестабилности а она неповољно утиче на развој привреде.“ Да би детаљније указали на кључни проблем привредног развоја овог подручја, аутори посебно истичу чињеницу да несклад између могучности и аспирација долази до изражаја на терену међунационалних односа јер у пракси нису били створени услови за потпуну примену начела „националне равноправности и развијања националних особености становништва Македоније.“ У наставку овог дела студје следи и веома важан закључак да „тамо где уз неповољан

економски положај долази до кршења принципа равноправности народа и народности нормално је очекивати оштрије сукобе и већу социјалну дистанцу међу етичким групама. Такви односи, међутим, доводе до затварања становништва у локалне заједнице и снижавају мобилност људског фактора који је предуслов за бржи привредни развој сваког подручја, па и Македоније.“ Управо због тога се у коначном закључку ове студије посебно инсистирало на превазилажењу противречности између статистичких и самоуправних тенденција и даљег развоја система демократског самоуправљања у свим облицима друштвеног живота, као једног од најважњих услова дугорочног привредног развоја Македоније.

Поред савезних институција, велики број пројеката је урађен за институције од републичког занчаја као и за разне привредне организације (укупно 37). Тако је у периоду 1963-1973 године *Републичка заједница за научни рад СР Србије* била наручилац највећег броја пројеката, међу којима као најважније издвајамо: *Самоуправна организација и самоуправни односи – Фактори привредних кретања у Југославији, I и II фаза* (1969); *Спољноекономски биланси СР Србије - Емпиријско-методолошка студија* (1971); *Могућности унапређења производно-финансијске кооперације радних организација СР Србије са иностраним фирмама* (1971); *Економско-политичка основа међународне производно-финансијске сарадње* (1973).

Свакако да је један од најважнијих пројеката који је рађен за *Републичку заједницу за научни рад* био пројекат ***Стање и положај научног кадра у СР Србији и пројекција његовог развоја***. Завршен 1971. године под руководством научног саветника Жарка Маркушића, овај пројекат био је базиран на замисли да свака основна грана науке треба да буде покривена посебним тимом истраживача, који најбоље познају специфичности методологије научне области којом се баве. Циљ је био да се анализира и дијагностикује стање и положај научног кадра у СР Србији, као и да се пружи довољно конкретна пројекција његовог даљег развоја. Велики акценат стављен је на важност откривања оптималних праваца усмеравања развоја научног кадра како би се одговарајућа материјална средства могла најцелисходније користити. Резултати су требали да послуже Одбору за кадрове *Републичке заједнице за научни рад* у краткорочном и дугорочном дефинисању и реализацији политике развоја научног кадра. Сама конструкција ове пројекције развоја научног кадра базирала се на примени модела математичког програмирања за краткорочну пројекцију и на примени економетријског модела пројекције дугорочног карактера а у складу са развојем привреде и друштва. Параметри ових модела су се утврђивали на бази временских серија, међународних комапрација и у зависности од постављених циљева.

Из данашње перспективе веома је занимљиво видети како су се у овом пројекту груписале научне области. Њих је у то време било шест: основне природне науке и математика; техничко-технолошке

науке; биотехничке науке; медицинске науке; друштвене науке; културно-историјске науке. Аутори на овом пројекту су истицали разлику између појединих грана сматрајући да друштвене науке и њихови кадрови „стоје у великој мери под утицајем развоја друштвеног и привредног система, док природне науке са својим кадровима није могуће друкчије разматрати него у склопу развоја савремене технологије“. Овом тезом су образлагали разлоге због којих није било могуће, не само методолошки већ и са гледишта прецизног временског прогнозирања развоја научних кадрова, узети једнак перспективни период сагледавања развоја кадрова за све научне области. Што се тиче дефиниције научног кадра он је у овом пројекту по први пут подразумевао све оне који се професионално баве научним радом, укључујући и универзитетске раднике. Констатовано је да око половина научног кадра долази са универзитета а да је, према подацима до којих се дошло током истраживања, закључено да наставно-научни кадар на факултетима користи само 30% свог времена за научноистраживачки рад, те да је то озбољан проблем коришћења расположивих научно-кадровских потенцијала.

Посматрано са историјске дистанце, веома су занимљиви делови овог великог пројекта који говоре о оцени стања научног кадра, њиховом материјалном и друштвеном положају, а који једва да одударају од садашњег тренутка у којем се налази научна заједница у Србији. Тако, говорећи о друштвеној афирмацији научника закључује се да је ситуација у друштву довела до тога да уместо да професија научника буде најпривлачнија и друштвено високо цењена, „она би могла почети дегенерисати уз неизбежну последицу бежања научника у друге атрактивније професије“. Истиче се да у условима када нема озбиљних улагања у фондове из којих се наука у Србији финасира, и када „на рачуну има једва толико средстава да би се могао исплатити један месечни лични доходак научног радника'', сигурно да питање афирмације у друштву долази у једну доиста критичну фазу. Зато управо од ове „тржишности“ треба и поћи у оцени савременог положаја научног кадра.

У студији посебна пажња посвећена је и чињеници да је због лошег материјалног положаја озбиљно занемарена специјализација кадрова „натурајући им послове који се добијају на тржишту без обзира на њихову дотадашњу научноистраживачку усмереност. ...свашатарство би у таквим условима потиснуло у други план питање специјализације у научним истраживањима а то је оно најгоре што се у интересу развоја друштва мора по сваку цену избећи“. Истиче се и податак да у разним телима управних, скупштинских и других органа нема довољно научних радника док се и онај мањи број „мултиплицира у више тела“ тако да круг остаје затоврен уместо да се стално шири и обнавља, док стручни састанци често остају без правих стручњака. Испоставило се и да систем опорезивања такође дестимулативно утиче на научни рад који се фискално третира „једнако као шунд“ уместо да се посебном фискалном

политиком он стимулише. Посебно је занимљив податак да је систем пензијског осигурања био осмишљен тако да је фаворизовао оне који имају мање образовање, обесхрабрујући на тај начин дуги образовни порцес научног радника.

Због свега тога један од кључних закључака ове студије јесте да систем јединственог друштвеног фонда за научни рад, где улагања врше привредна предузећа и где нема других значајнијих извора директних улагања у развој научних кадрова, никако није довољан. Зато се предлаже оснивање посебног фонда за научне кадрове који би избегао опасност да улагање у кадрове буде неконзистентно, због чега се не би могли ни реализовати предложени циљеви развоја кадрова у Србији.

У периоду од 1971. године, односно од заседања уставне комисије па све до доношења новог Устава 1974. године судбина рада и финансирања *ИЕН*-а је била веома неизвесна. Основан и конципиран као "савезни" институт који се превасходно бави фундаменталним макроекономским истраживањима, *ИЕН* је морао постепено да се прилагођава насталим променама. Извесна прилагођавања већ су била учињена у контексту сарадње са привредом, али је било неопходно много тога прилагодити новом карактеру „републичког“ института. Тако су у периоду од 1971. до 1974. године урађени бројни пројекти који су се односили на организационе системе, аналитичке процене радних места, планове производње и инвестиција, рационализацију пословања и производних процеса, као и превентивне контроле квалитета разних привредних организација попут: *Комбината "Трепча"* из Косовске Митровице; *Рудника и железаре* из Скопља;*Рудника Љубовија*; *Електродистрибуције*; *Фабрике сијалица "Тесла"* из Панчева и *Трговинског предузећа "Шумадија"* из Београда.

Када је 1974. године, изменама у законодавству Федерација престала да буде оснивач *ИЕН*-а, прекинуто је и финансирање из савезних извора. Права и обавезе оснивача су тек 1977. године пренети на СР Србију, а на основу члана 317. став 1. тачка 11. Устава Социјалистичке Републике Србије. Током наредних десетак и више година основне делатности остале су непромењене: научноистраживачка (макроекономска истраживања и истраживања за потребе организација удруженог рада), образовна (последипломска школа), електронски рачунски центар, библиотека и документација, издавачка делатност, као и остале пратеће активности. С обзиром на објективне околности које су пратиле рад *ИЕН-а* током те деценије, било је неопходно да се прошири обухват проблема које истражује, што је представљало и основну карактеристику његовог даљег развоја.

У периоду од 1977. године па надеље, нарочито је била интезивирана сарадња са Привредним коморама па је током времена иницран, финансиран и суфинансиран низ значајних истраживања од

којих се посебно истичу: *Компаративна анализа услова привређивања у железничком, друмском и речном саобраћају* (Привредна комора СР Србије – 1975); *Трошкови инфраструктуре у железничком, друмском и речном саобраћају, њихова улога у цени коштања превоза, покриће и расподела на кориснике* (Привредна комора Југославије-1977); *Привредни развој, кадрови и образовање у Београду до 1990. и 2000. године* (Привредна комора Београда – 1979); *Промене социо-економске структуре у развоју Београда* (Приврдна комора Београда – 1987); *Друштвено-економски развој САП Косова са посебним освртом на коришћење капацитета у индустрији* (Привредна комора Југославије – 1990). У оквиру сарадње са организацијама удруженог рада, урађена су значајна истраживања и свеукупно се радило на остваривању дугорочне сарадње сапривредом. У том смислу је *ИЕН* до распада СФРЈ склопио одређени број споразума о дугорочној сарадњи (УНИС Сарајево, РЕИК Колубара, "Термовент" Београд) а био је и један од главних иницијатора оснивања Факултета организационих наука у Београду.

Током 1980-тих и 1990-тих година ИЕН је остварио значајан допринос у развоју југословенске економске теорије и праксе путем иновирања сталних и увођењем нових програмских иницијатива а капитални пројекат који му је омогућио да постане водећи координатор националног макропројекта *Нови међународни економски поредак – путеви, остварења и перспективе*, био је пројекат започет 1979. године ***Привредни развој Југославије до 2000. године - Макроекономски модели и пројекције***. Аутори су били тада водећи научници *Института*, Оскар Ковач, Љубомир Маџар, Зоран Попов и Драгољуб Станишић. Студија која је произашла из ових истраживања објављена је 1981. године и била је подељена на пет великих целина. Прва је била посвећена природним изворима као чиниоцима будућег развоја и као сегменту у којем би могла да се појаве извесна ограничења, која се гледано дугорочно никако нису могла заобићи. У другом сегменту су разрађене демографске пројекције (пројекције активног становништва, трендови бруто запошљавања и сл), комбинованао применом једноставних модела екстраполације и коришћењем неких готових пројекција урађених у оквиру других истраживања. Овај сегмент је егзоген у односу на сам макроекономски модел, али је пружио елементе који су касније могли да се укључе у модел или су се користили на други начин. Посебно је истакнута чињеница да економске пројекције зависе од демографских, али да не утичу на њих. Трећи сегмент студије садржи детаљну анализу спољноекономског окружења и утврђивања фактора који су у овом домену осетно утицали на привредни развоја СФРЈ (очекивана будућа кретања у светској привреди, положај Југославије у међународном окружењу, импликације екстерних услова на привредни развој земље). Четврти сегмент студије је и најобимнији и у потпуности је посвећен презентацији и анализи пројекција развоја (краткорочне пројекције стопе раста, инвестиција, привредног развоја, спољнотрговинских

токова; дугорочне пројекције апсолутних вредности мекроекономских агрегата, структурних коефицијената, спољнотрговинских токова). Пети део студије је заправо додатак у ком су пре свега дате спецификације модела и образложење појединих релација, потом је изнет комплетан преглед нумеричких вредности параметара и почетних услова на основу којих су израчунате пројекције, да би на крају била изнета и комплетна пројекција за све три основне и за обе помоћне варијанте.

Један од важних закључака ове студије био је да ће Југославија у анализираном периоду задржати карактер земље у развоју и то не само у односу на своје европско окружење. Велики део њене привреде (са посебним акцентом на републике Црну Гору, Македонију, БиХ и једну аутономну покрајину – Косово) „објективно се налази на нивоу националног дохотка по становнику крактеристичном за земље у развоју“. Због тога се наглашава да је сарадња СФРЈ са земљама у развоју један од најзначајнијих видова њиховог заједничког залагања за остваривање новог међународног економског поретка. Југославија, која је у односу на те земље имала извозно-увозну структуру која је типична за индустријске земље, морала би у будућности овакав однос да унапреди кроз производњу, инвестициону сарадњу и заједничка улагања. Из великог дела истраживања произилази да је основно ограничење на подручју економских односа са иностранством била недовољност извоза. С тога се истиче да би повећањем извоза истовремено дошло до повећања производње, смањење дефицита платног биланса и смањења степена задужености према иностранству.

Кључна препорука ишла је у правцу развојне политике која мора у великој мери да буде стављена управо у службу повећања извоза. Међутим, у даљој анализи се јасно истиче да су југословенски економисти као и доносиоци одлука схватили потребу радикалних промена у развојној стратегији и привредној структури, али да нису били спремни да тим циљевима подреде привредно системска решења и инструменте развојне стратегије. „Тиме се у довољној мери могу објаснити и досадашњи незадовољавајући резултати у измени привредне структуре и развојне стратегије југословенске привреде“. Али, чак и да се приступило реализацији акција на променама привредне структуре, неопходно је било располагати значајним инвестиционим средствима са високом мобилношћу и концетрацијом. Њих, бар у краткорочном периоду до 1985. године није могло да буде. Оно што је тада чекало привреду СФРЈ, било је санирање стања и регулисање неких од најболнијих проблема (смањење задуженсоти према иностранству, смањење зависности привреде од иностранства, ублажавање неодрживо високе интерне привредне нестабилности и сл.). То је у пракси значило смањење могућности за нова инвестициона улагања чији би циљ био радикалније мењање структуре привреде и индустријске производње. На основу детаљних процена констатовано је да нема реалних изгледа, као ни објективних могућности да

индустријска производња Југославије у наредне две деценије настави експанзију по дотадашњим стопама раста (изузетно брза експанзија југословенске индустрије у претходних двадесет година била је резултат ниског ниво њене развијености, што заправо значи да је стартна позиција два периода која су се поредила била битно различита). Зато се сврсисходним сматрало формулисање концепта техничко-технолошког развоја привреде као и разрада дугорочног концепта развоја саобраћајне структуре.

Када је у питању била југословенска пољопривреда, истакнуто је да производња овог сектора привреде већ дуги низ година не задовољава домаће потребе, због чега је Југославија била стални увозник хране. Полазећи од природних, техничко-технолошких па и свих других услова, аутори студије су сматрали да би било „нормално очекивати да је Југославија крупан нето извозних хране“ па се даље инсистирање на истој стратегији развоја пољопривреде сматрало потпуно неодрживим у будућности. Предложене су промене у њеној производној орјентацији, односно промене у односима сарадње и повезивања друштвеног и до тада потпуно занемареног индивидуалног сектора пољопривреде. Што се грађевинарства тиче, изнет је податак да је у СФРЈ од 1975. године забележено нагло опадање ефикасности инвестиција које се огледало у порасту капиталног коефицијента. Ово је условило потребу све већих инвестиционих улагања у циљу задржавања неизмењене стопе привредног раста. Испоставило се да су цене грађевинских услуга вртоглаво расле, а као пример се наводи фрапантан податак, да су у периоду од 1970. до 1980. године, цене квадратног метра у већим градовима Југославије порасле за око 20 пута,те је „тешко пронаћи земљу у свету где је цена новоизграђених станова већа него код нас“. Услед тога се за цео посматрани период очекивало само постепено успостављање трендова и развоја грађевинарства из периода 1960-их и 1970-их година, када је ефикасност рада и средстава била осетно виша и у сталном порасту. Тако се за цео посматрани период до 2000. године предвиђала скромна стопа раста друштвеног производа у грађевинарству од око 3,2%.

Песимистичне прогнозе су биле дате и за сектор саобраћаја и веза где се експлицитно наглашавало да ће у скоријој будућности на површину привредне реалности СФРЈ испливати непријатна чињеница да су друштвена средства у овом сектору „истрошена“ те да не постоји реална амортизација за њихову измену, а још мање има реалне акумулације за њихово репродуковање у проширеној сразмери према потребама друштва и привреде. Ово је за последицу могло да има заостајање магистралне саобраћајне инфраструктуре у односу на земље у окружењу и потискивање Југославије на европску периферију. Због тога аутори сматрају да би у наредне две деценије била неопходна радикалнија промена у структури саобраћаја, што је значило релативно брз развој неких грана саобраћаја (попут железничког и речног) а истовремено веома скромне стопе експанзије оних грана саобраћаја које су већ тада биле предимен-

зиониране и где нема економског и друштвеног оправдања за дотадашњу нерационалну политику. Што се трговине тиче, закључује се да ће у посматраном периоду доћи до релативно убрзаног раста у односу на укупан привредни раст као и раст индустријске производње, као и да ће стопа друштвеног производа трговине бити у распону од 3,9% до 5%. Иако су то биле ниже стопе раста од дотадашњих, истакнуто је да ће и такве бити довољне за реализацију производње на домаћем тржишту.

Када се само кроз ових неколико илустративних примера сагледа сва важност овог пројекта, неминовно се стиче закључак да је распад СФРЈ у економском смислу био апсолутно девастирајући за све њене републике и покрајине. Поменути национали макропројект ***Нови међународни економски поредак – путеви, остварења и перспективе*** чији је водећи координатор био *ИЕН*, окупио је, кроз разрађени систем научноистраживачких пројеката, најзначајније економске институте из истраживачких центара у региону. Истраживања на овом макропројекту трајала су од 1979. до 1990. године и била су подељена у две етапе. Финална студија прве етапе пројекта објављена је у Београду, 1983. године под насловом: *Нови међународни економски поредак – путеви, остварења и перспективе*. Ова студија била је преведена на шпански и енглески језик. Финална студија друге етапе пројекта објављена је у Загребу, 1986. године под називом: ***Југославија у светској привреди на прагу XXI века*** и одражавала је резултате истраживања који су сумирани у низу студија и верификовани у јавним расправама уз широко учешће стручњака из некадашње Југославије.

У околностима распада СФРЈ, великих политичких и социјалних турбуленција, драстичног погоршања међународног положаја и статуса новоформиране Савезне Републике Југославије, ИЕН је настојао да одржи и унапреди све битне пословне и научно-истраживачке функције. Тежиште пословне и научне стратегије било је да се, са једне стране одржи у систему европских и међународних асоцијација и комуникација, односно да на домаћем плану буде третиран као центар од апсолутног професионалног поверења. Другим речима, ИЕН је настојао да своје студије и експертизе ради независно од дневних политичких потреба, интереса и утицаја.

Управо због те своје позиције често је био на мети квазиконкурената, па и појединих политичких чинилаца, а понекад и под режимом прохибиције у комерцијалним пројектима државних органа. Са друге стране, имао је професионалну сатисфакцију зато што су кретања по правилу потврђивала оцене и прогнозе истраживача ИЕН-а. У времену које је долазило то је била значајна референца која је омогућила каснија осмишљавања макроекономских и развојних политика, привредносистемске регулативе и свеобухватног уређења односа са европским и међународним окружењем (ЕУ, ММФ, СБ, СТО, регион). Тако

су студије и објављене књиге ИЕН-а током деведесетих година XX века, заправо трасирале пут којим је са великим самопоуздањем стигао до савременог периода свог рада.

Снажне друштвено економске и политичке турбуленције у Југославији су се манифестовале већ након 1980. године, када се почео испољавати пад економске активности и опадање стопа раста. Модел самоуправног социјализма почео је исказивати системске дефекте. Економска криза је била већ најављена, а онда се додатно компликовала са политичким тензијама у Федералној заједници. Политичка криза је настављена и за последицу је имала распад претходне федерације и грађански рат. Србија и Црна Гора уз ратно окружење упале су у режим међународних економских санкција. У таквим околностима Институт је успео да опстане, да сачува значајан научноистраживачки потенцијал. Негативне последице по рад Института испољиле су се са прекидом научноистраживачке сарадње са другоим институтима и факултетима из других република претходне државе. Истовремено међународна научна сарадња је скоро у потпуности прекинута. Период од скоро 10 година све до 2001. године на Институт, као и на цело друштво, имао је изузетно негативне ефекте. Упркос неповољном амбијенту, сарадници Института су успели да одрже одређену динамику научноистраживачког рада, да обнављају и одржавају научноистраживачки потенцијал. Отопљење које је дошло након 2000. године, било је отопљење после дуге „зиме“. У привреди је започео снажан процес приватизације и дерегулације. Институт је стављен пред избор да се и сам подвргне и препусти процесима приватизације или одржи позицију државне научноистраживачке установе. Институту су стизале „примамљиве“ понуде које су се иза завесе сводиле на претензије нових богаташа да Институт ставе под своју контролу и дођу у посед просторија које Институт користи. Избор већине истраживача је био да се сачека са приватизацијом. Институт је остао научноистраживачка установа. Једна од идеја развоја Института у то време, била је да настави традицију организовања последипломских и докторских студија, коју је имао све до 1988. године. Та идеја није операционализована, већ се избор свео на улазак у партнерске односе и учешћа у оснивању Факултета за банкарство, осигурање и финасије.

У новим околностима Институт се није бавио само емпиријским аспектима транзиције. Посебан квалитет је у томе што је његов научни и истраживачки потенцијал успео да направи равнотежу између емпиризма и критичке теорије. У наведеном периоду, од 1990. до 2018. године, Институт је задржао дух и праксу конструктивне научне критике, клонећи се изазова сврставања уз било коју политичку опцију, које су се смењивале на позицијама водећих политичких елита у протеклом периоду. Избор је свакако био исправан.

3.2. ПРОЈЕКТИ ОСНОВНИХ ИСТРАЖИВАЊА

У наставку следи приказ пројеката на којима су ангажовани истраживачи Института економских наука, а који се реализују у периоду након 2000 године у сарадњи са Министарством које је задужено за питања науке.

2011-2019

179015 - **Изазови и перспективе структурних промена у Србији: Стратешки правци економског развоја и усклађивања са захтевима ЕУ**
Руководилац пројекта: др Иван Стошић

III 47009 - **Европске интеграције и друштвено-економске промене привреде Србије на путу ка ЕУ**
Руководилац пројекта: проф. др Божо Драшковић

III 31005 - **Савремени биотехнолошки приступ решавању проблема суше у пољопривреди Србије** (партнерско ангажовање са Пољопривредним факултетом, Београд)
Руководилац пројекта: проф. др Радмила Стикић

179001 - **Организационе и информационе подршке систему управљања квалитетом као кључним фактором повећања конкурентности наших предузећа и њиховог бржег изласка на светско и ЕУ тржиште**
Руководилац пројекта: проф. др Јанко М. Цвијановић

2006-2010

159004 - **Укључивање привреде Србије у Европску унију - планирање и финансирање регионалног и руралног развоја и политика развоја предузећа**
Руководилац пројекта: проф. др Мирјана Радовић-Марковић

149007 - **Мултифункционална пољопривреда и рурални развој у функцији укључивања Републике Србије у Европску унију** (партнерско ангажовање са Институтом за економику пољопривреде, Београд)
Руководилац пројекта: др Драго Цвијановић

149024 - **Теоријски и методолошки основ за нову генерацију докумената одрживог развоја у СЦГ: усклађивање са новим европским и регионалним интеграцијама** (партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)

Руководилац пројекта: др Милорад Филиповић

149047 - **Подстицање реформи у привреди Србије - раст, запосленост и конкуренције** (партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)
Руководилац пројекта: проф. др Божидар Церовић

2002-2005

111464 - **Унапређење извоза и међународне конкурентности индустрије Србије**
Руководилац пројекта: др Миле Јовић

111473 - **Секторски ефекти макроекономске политике у Србији и изабраној групи земаља Централне и Источне Европе** (партнерско ангажовање са Институтом "Михаило Пупин", Београд)
Руководилац пројекта: др Ђуро Кутлача

111479 - **Стратегија оздрављења предузећа у кризним условима пословања привреде Републике Србије**
Руководилац пројекта: др Наташа Цветковић

111482 - **Позиција и припрема Србије у процесу придруживања Југославије ЕУ и Пакту за стабилност у југоисточној Европи**
Руководилац пројекта: др Војислав Бајић

111485 - **Економска транзиција у Србији: пређени пут и перспективе**
Руководилац пројекта: др Божо Драшковић

111487 - **Изградња економских мостова између Србије и других земаља са подручја бивше Југославије и Балкана**
Руководилац пројекта: др Славенко Гргуревић

111813 - **Развој финансијског тржишта у функцији транзиције привреде Србије** (партнерско ангажовање са Економским факултетом, Београд)
Руководилац пројекта: проф. др Дејан Ерић

Проф. др Божо Драшковић и др Јелена Миновић, међународна конференције поводом 55 година Института економских наука, 2013. година

3.3. ИЗБОР ПРОЈЕКАТА ПРИМЕЊЕНИХ ИСТРАЖИВАЊА

У наставку следи листа изабраних репрезентативних пројекта које је Институт економских наука реализовао за потребе наручилаца из сектора привреде или других државних органа из земље или иностранства.

1964.

Оптимални транспорт нафте и нафтних деривата
Наручилац: Комбинат нафте, Загреб; Рафинерија нафте-Босански Брод; Нафтагас-Нови Сад

1965.

Услови и критерији за оптимално укључивање у међународну поделу рада и производна оријентација Југославије
Наручилац: Савезни секретаријат за спољну трговину

1966.

Пројекција потрошње хране у Југославији за период 1975-1985.
Наручилац: Савезни секретаријат за пољопривреду

1967.

Класификација југословенских подручја по степену економске развијености, са посебним освртом на неразвијена подручја
Наручилац: Фонд федерације за кредитирање привредног развоја неразвијених подручја

1968.

Израда система аналитичке процене радних места (АПРМ)
Наручилац: Аутокаросерија "11 Октомври", Скопје

1969.

Концепција дугорочног развоја СР Македоније
Наручилац: Извршно веће Македоније

1970.

Методе и систем финансијског пословања у Комбинату "Трепча"
Наручилац: Комбинат "Трепча", Косовска Митровица

1971.

A Ten Year Program for Economic Development of Jordan
Комисија за средњи исток

1972.

Проблеми пројекције развоја робног и друштвеног саобраћаја у Југославији – примена математичко-статистичких метода
Наручилац: Склад Бориса Краигхерја, Љубљана

1973.

Систем организације и продаје "Политике"
Наручилац: "Политика", Београд

1974.

Могућности оснивања заједничких образовних институција земаља у развоју
Наручилац: ЗАМТЕС, Београд

1975.

Пројекција развоја речног саобраћаја Југославије за период од 1976. до 1980. год.
Наручилац: Привредна комора Југославије, Београд

1976.

Снимање, анализа и оцена постојећег система расподеле у комбинату "Белишће"
Наручилац: "Белишће", Белишће

1977.

Трошкови инфраструктуре у железничком, друмском и речном саобраћају, њихова улога у цени коштања превоза, покриће и расподела на кориснике
Наручилац: Привредна комора Југославије, Београд

1978.

Објективизирани критеријуми за утврђивање износа потребних допунских средстава републикама и покрајинама које не могу сопственим средствима финансирати друштвене и друге службе
Наручилац: Конзорцијум економских института, Београд

1979.

Структурна и институционална прилагођавања Југославије процесу успостављања новог међународног економског поретка
Наручилац: Институт за међународну политику и привреду, Београд

1980.

Образовни аспект запослености и регистровање незапослености на подручју Београда
Наручилац: Привредна комора Београда, СИЗ усмереног образовања Београда, Градска СИЗ запошљавања, Београд

1981.

Предлози одговарајућих системских и других мера у циљу усклађивања услова привређивања саобраћајних грана у средњорочном друштвеном плану Југославије од 1981-1985. год
Наручиоци: Савезни комитет за саобраћај и везе
Заједница југословенских железница, Београд

1982.

Моделске пројекције привредног развоја САП Војводине до 2000. год.
Наручилац: Покрајински завод за друштвено планирање, Нови Сад

1983.

Инвестициони програм за изградњу компостаре и производњу шампињона у Сурдулици
Наручилац: ППРО "Власина-продукт", ООУР "Биље-продукт", Сурдулица

1984.

Правци и динамика укључивања Југославије у програме модернизације и развоја европских копнених саобраћајница
Наручилац: Савезни завод за план

1985.

Инвестициони програм изградње Фабрике клима-вентилационих уређаја у Брзој Паланци – СО Кладово
Наручилац: Фабрика вентилационих уређаја, Брза Паланка

1986.

Економски део инвестиционог елабората за изградњу центра за генетско инжењерство у Београду
Наручилац: Савезни завод за план

1987.

Развој извозних могућности привреде Београда и њене увозне зависностина царинску заштиту
Наручилац: Привредна комора Београда

1988.

Утврђивање степена и структуре развијености београдских општина са посебним освртом на развој Барајева, Сопота и Гроцке
Наручилац: Привредна комора Београда

1989.

Економетријска анализа производне и инвестиционе активности југословенске привреде: 1967-1986.
Наручилац: Савезна влада

1990.

Економски развој и заштита животне средине
Наручилац: Привредна комора Југославије, Београд

1991.

Маркетинг стратегије ПКБ Холдинг корпорације у функцији остваривања конкурентности на тржишту
Наручилац: Европски центар за међународно пословање и маркетинг

1992.

Компаративна анализа економског програма политичких странака у СР Југославији
Наручилац: Институт економских наука, Београд

1993.

Оцена кретања у СРЈ и међународном окружењу са становишта положаја и пословне политике нафтне индустрије Србије
Наручилац: НИС, Нови Сад

1994.

Програм власничке, статусне и организационе трансформације ДП Плантаже, Подгорица
Наручилац: ДП Плантаже, Подгорица

1995.

Програм развоја спољнотрговинске размене Црне Горе
Наручилац: Министарство за трговину Републике Црне Горе

1996.

Food Processing Industry in FRJ
Наручилац: INDOSUEZ BANK, London

1997.

Ефективна заштита и конкурентност југословенске привреде
Наручилац: Савезно министарство за финансије

1998.

Програм сегментације ХТП "Будванска ривијера" с елементима програма развоја
Наручилац: ХТП "Будванска ривијера", Будва

1999.

Процена вредности капитала и имовине ДД "Бегеј" Зрењанин
Наручилац: ДД "Бегеј", Зрењанин

2000.

Програм интегралног развоја Дурмиторског подручја
Наручилац: Републички секретаријат за развој Црне Горе

2001.

Effects of Consumer Anymosity and Ethnocentrism in Evaluation of Foreign v. s. Domestic Brands – A Study of Consumer Behaviour in South Eastern Europe
Наручилац: SNF, Oslo, Norway

2002.

Процена вредности непокретности "Југобанка" а.д. Београд
Наручилац: Агенција за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака

2003.

Процена и програм приватизације ГП "Црна Трава" Власотинце
Наручилац: Агенција за приватизацију Републике Србије, Београд

2004.

Програм реструктурирања ДОО "Порцелан - Зајечар", Зајечар
Наручилац: Центар за реструктурирање, Агенција за приватизацију Републике Србије, Београд

2005.

Процена вредности имовине капитала Луке Београд
Наручилац: Лука Београд, Београд

2006.

Процена вредности имовине и капитала Института за кукуруз Земун поље
Наручилац: Институт за кукуруз Земун поље, Београд

2007.

Стратегија развоја туризма града Београда
Наручилац: Град Београд, Градска управа, Секретаријат за привреду, Београд

2008.

Пружање стручних услуга - примена истраживања у друштвено-економској области
Наручилац: Министарство трговине и услуга Републике Србија

2009.

Анализа тржишта услуга прекограничног трансфера новца физичким лицима у Републици Србији
Наручилац: Комисија за заштиту конкуренције Републике Србије, Београд

2010.

Студија о могућностима изградње и позиционирања националног бренда Србије
Наручилац: Министарство трговине и услуга Републике Србије

2011.

Истраживање и развој у области изградње и позиционирања националног бренда Србије
Наручилац: Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Србије

2012.

Macroeconomic Analysis and Empirical Evaluation of Active Labour Market Policies in Serbia
Наручилац: RRPP, Friburg, Švajcarska

2013.

Валоризација и оптимизација радних процеса ЈКП "Јавно осветљење" Београд
Наручилац: ЈКП "Јавно осветљење", Београд

2014.

Процена вредности имовине и капитала „Вук Петрол“ д.о.о., Котор, Црна Гора
Наручилац: Друштво са ограниченом одговорношћу Вук Петрол, Котор, Црна Гора

2015.

Пословни план изградње и реконструкције објеката и инсталација јавне расвете
Наручилац: Локал-Дез, Обреновац

2016.

Анализа тржишта постпродајних услуга
Наручилац: HELVETAS SWISS /Републички секретаријат за јавне политике

2017.

Strengthening the Serbian statistical system by upgrading methodologies and standards and by appliance of good practice – Development of pension expenditure projections as a share of GDP
Наручилац: GOPA Consultants, Bad Homburg, Germany

2018.

- Стратегија развоја националног бренда Црне Горе
  Наручилац: Министарство економије Црне Горе
- Accelerating Progress on Effective Tobacco Tax Policies in Low-and Middle-Income Countries
  Наручилац: University of Illinois Chicago & Bloomberg fondacija
- Квантитативна анализа утицаја Иновационе политике и Индустрије 4.0 на развој економије, технолошког напретка и предузетништва у Србији
  Наручилац: Републички Секретаријат за јавне политике и Перформ
- Анализа правних и економских аспеката примене принципа „загађивач плаћа“ (накнаде за заштиту животне средине) са упоредним приказом политика у ЕУ, Србији и изабраним земљама
  Наручилац: Град Нови Сад, Градска управа за заштиту животне средине
- Анализа економских инструмената за финансирање животне средине на територији града Новог Сада са предлогом за њихово унапређење
  Наручилац: Град Нови Сад, Градска управа за заштиту животне средине

- Економска исплативости улагања у тржиште индустријског алкохола, алкохолног сирћета и квасца у Србији
  Наручилац: Црвенка Фабрика шећера АД Црвенка
- Израда припреме и реализације процеса евалуације и селекције кадрова у Центру заједничких служби на основу нове организационе структуре и општих критеријума квалитетног радног учинка Института за нуклеарне науке "Винча" Београд
  Наручилац: Институт за нуклеарне науке "Винча" Винча-Београд

Трећи истраживачки састанак пројекта „Унапређење политике опорезивања дуванских производа у земљама са ниским и средњим нивоом дохотка", 2018. година

3.4. ИНТЕРНИ ПРОЈЕКТИ

Интерни пројекат под називом ***„Економски аспекти имплементације сензорних вртова у предшколским установама Србије“*** има за циљ афирмацију сензорних вртова, као посебно уређених вртова за интеракцију деце са природом, али и као методом терапије за децу са посебним потребама, у предшколским установама Србије. Пројекат је намењен предшколским установама Србије у области креирања јавних политика заснованих на подацима, у циљу унапређења услова у којима предшколске установе обављају своју основну делатност.

Интерним пројектом, у 2017. години је у оквиру Института формиран ***„Центар за професионалне вештине“*** чија основна мисија је да допринесе позиционирању ИЕН на тржишту неформалног образовања у Републици Србији. Циљ формирања Центра је да истраживачи ИЕН, као експерти у својим областима, конципирају и реализују програме неформалног образовања, усаглашене са захтевима савремене привреде. У првој години пословања, у оквиру Центра су успешно реализоване обуке из области књиговодства и анализе финансијских извештаја.

Интерни пројекат ***„Јачање истраживачких капацитета истраживача ИЕН"*** настао је као резултат смањене заступљености радова истраживача ИЕН у верификованим научним часописима. Основни разлози недовољне продукције радова у тим часописима представљају:

- недовољна информисаност и искуство које се одоси на писање оригиналних научних радова;
- недовољно знања и искуства у операционализацији истраживачких идеја у конкретну истраживачку методологију;
- недовољна профилисаност и предметно одређење истраживања, посебно у случају младих истраживача;
- недовољно учешће истраживача на реномираним екстерним конференцијама;
- неискуство у прикупљању и прилагођавању података за истраживање;
- недовољно познавање квантитативних истраживачких метода;
- непознавање рада у статистичким софтверима;
- психолошка баријера и
- недовољна развијеност систематског приступа и координације, на нивоу ИЕН, у каналисању индивидуалних истраживачких иницијатива ка ефективном и ефикасном раду на објављивању оригиналних научних радова.

Циљ пројекта је да се кроз рад тимова и подршку самих истраживача, повећа број радова у верификованим часописима као и њихово унапређење кроз ефективност и ефикасност.

Издавање публикације ***,,SEE-6 Economic Outlook''*** представља интерни пројекат на енглеском језику који приказује преглед најновијих привредних кретања и краткорочне макроекономске пројекције за шест земаља Југоисточне Европе: Босну и Херцеговину, Црну Гору, Хрватску, Македонију, Словенију и Србију. За сваку земљу у публикацији се представља анализа економских кретања, дају се главни економски индикатори и макроекономске пројекције. Осим тога, сваки број садржи анализу у којој се наведене земље упоређују из перспективе одабране актуелне економске теме. Публикацију издају чланице удружења SEEA (Southeastern European Association of Economic Institutes). Чланице су:

- Институт економских наука, Београд
- Економски институт, Загреб
- Економски институт, Сарајево
- Економски институт, Скопље
- Универзитет ,,Свети Ћирило и Методије''
- Институт за економска истраживања, Љубљана
- Економски факултет, Подгорица.

Видети додатно тачку ,,Остали часописи’’.

,,Летња школа економије'' је регионални пројекат Института економских наука који окупља младе талентоване студенте из региона Западног Балкана. Полазници школе имају прилику да се упознају са савременим темама у економској теорији и пракси, да комуницирају и размењују своје ставове и искуства са еминентним универзитетским професорима, успешним пословним људима, креаторима економске политике и младим интелектуалцима, бившим полазницима школе.

Летња школа економије нуди 16 часова предавања и 8 сати интерактивних радионица и дискусија. Главни циљеви школе су:

- Пружање едукације и могућности за дискусију о актуелним економским темама
- Успостављање дугорочних контаката између младих професионалаца и будућих лидера у Југоисточној Европи.

Школа примењује интерактивне методе образовања комбинујући предавања и дебате. Посебан акценат је стављен на активно учешће студената у образовном процесу. Предавачи на Летњој школи економије су истакнути међународни стручњаци, професори из региона и шире и локални креатори економске политике, експерти из различитих институција, укључујући Светску банку, ММФ и друге домаће и међународне организације.

Учешће на Летњој школи економије је потпуно бесплатно за све селектиране учеснике.

Више о Летњој школи у делу 3.7.

,,Национална мрежа средњих предузећа - НМСП" је пројекат који има циљ да се у средњем року стекне јасна слика о пословању 50 фирми које ће се оформити као узорак целог сектора средњих предузећа и која ће формирати ту мрежу НМСП.

Овај пројекат има две фазе. Прва фаза је објављивање публикације под називом: ,,Преглед сектора средњих предузећа" а друга је одржавање округлих столова и формирање фокус група фирми из мреже. Циљ одржавања округлих столова је побољшање пословања датих фирми и учествовање Института кроз консалтинг истих. Видети додатно тачку ,,Остали часописи''.

''Развој дигиталног репозиторијума ИЕН''

До развоја дигиталног репозиторијума Института, радови истраживача Института економских наука су били делимично доступни. Конкретно, видљиви су били само они дигитализовани радови које су часописи са Отвореним приступом учинили јавно доступним или које су истраживачи сами публиковали на сервисима попут SSRN, Research Gate, Academia.edu и сл. Резултат мале видљивости радова створио је проблем недовољне цитираности истраживача ИЕН-а. Да би се превазишао наведени проблем, ИЕН је у јуну 2015. године креирао институционални дигитални репозиторијум (*www.ebooks.ien.bg.ac.rs*).

"Мерење нивоа дигиталне писмености контингента раде снаге у Србији и анализа импликација на тржиште рада (ДИПСИ)"

У оквиру интерних пројеката Института економских наука реализован је и пројекат на тему "Мерење нивоа дигиталне писмености контингента раде снаге у Србији и анализа импликација на тржиште рада (ДИПСИ)" у периоду од јула до децембра 2018. године. У пројектним активностима учествовало је укупно три члана (Александра Брадић Мартиновић, Дејана Павловић и Јелена Бановић) који су имали у циљу да утврде кретања нивоа дигиталне писмености контингента радне снаге у Републици Србијиу периоду 2007-2016. и анализу могућих импликација на тржиште рада. Резултати су приказани у три форме. Прва форма је научни рад припремљен за објављивање у високо рангираном часопису, друга је презентација на интерном семинару ИЕН, а трећа је припрема и штампа стандардне ИЕН форме препорука доносиоцима јавних политика.

3.5. ГОДИШЊЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

"Theoretical and Empirical Aspects of Economic Science - 60 years of Challenges and Opportunities"

Дана 1.11.2018. године, на Институту економских наука, одржана је 10. годишња међународна научна *конференција "Theoretical and Empirical Aspects of Economic Science - 60 years of Challenges and Opportunities".* Овогодишња конференција има посебан значај јер је организована у склопу обележавања 60 година од оснивања Института. Састојала се од три сесије којима су покривене значајне теме из области економске науке: пословна економија, примењена економија и економска теорија у периоду 1958-2018. Генерално, читав период када се ради о амбијенту у коме је растао и развијао се Институт економских наука, обележен је турбулентним променама. Од доминације економске теорије кензијанизма и експерименталне теорије самоуправног економског система, која је доминирала све до последње две декаде двадесетог века, дошло се до значајног, може се рећи коперниканског заокрета ка неолибералном теоријском и практично политекономском концепту креирања и спровођења економске политике. Радове за конференцију послало је 178 аутора из 21 земље света.

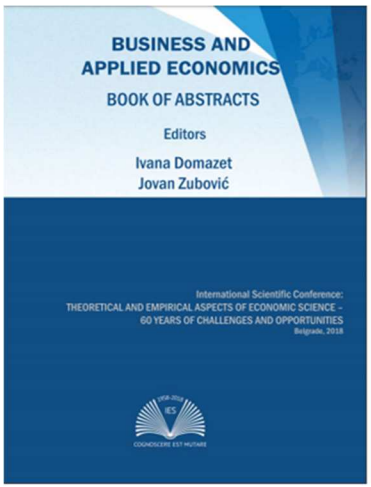

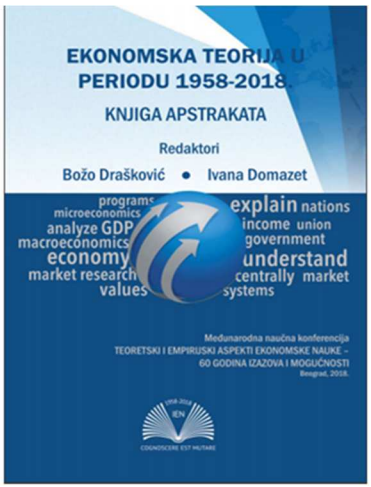

"Sustainable Growth in Small Open Economies"

Конференција је 2017. године под називом *„Одрживи раст у малим отвореним економијама“* организована са циљем да се покрене дискусија о актуелним питањима одрживог развоја, има-јући у виду актуелност и специфичност ове теме. Конференција је обухватила три глобалне теме, које су биле подељене у под секције: 1. Зелени раст и животна средина: еколошки стуб; 2. Зелена економија и проблеми економског раста: економски стуб; 3. Социјални изазови неједнаког раста: социјални стуб.

Уређивачки одбор је након више кругова селекције изабрао 75 апстраката, који су штампани у Зборнику апстраката, једном од резултата конференције. Учесници су имали прилику да своје радове представе у три паралелне сесије које су се подударале са под секцијама, а које су водиле: др Оља Мунитлак-Ивановић, др Исидора Љумовић и др Александра Брадић-Мартиновић.

Осим Зборника апстраката ИЕН је у сарадњи са Институтом светске економије из Будимпеште објавио и међународну тематску монографију под називом *Sustainable growth and development in small open economies*, као један од резултат пројекта. Одлична сарадња са другим научноистраживачким институцијама из земље, омогућила је да након презентације проширених апстракта на конференцији, своје радове објаве у реномираним домаћим часописима, као што су: *Economic Analysis, Managemet: Theory and Practice* и Економске теме.

"Impact of Economic Policies on Attaining Resilient Growth"

Годишња Међународна научна konferencija "Impact of Economic Policies on Attaining Resilient Growth" одржана је 27. октобра 2016. године у Институту економских наука. На конференцији је презентовано 28 радова разврстаних у три сесије. Традиционално, додељене су две награде. Награда "Ана Јашко" за најбољи истраживачки рад додељена је др Душку Бодрожи и награда "Томислав Поповић" за највећи научни допринос додељена је проф. др Ивану Стошићу.

Годишња конференција "Impact of Economic Policies on Attaining Resilient Growth", 2016. година

"Development, Competitiveness and Inequality in EU and Western Balkans"

Конференција „Development, Competitiveness and Inequality in EU and Western Balkans“ одржана је 26. новембра 2015. године. Пристигли радови су презентовани на три сесије, односно одржано је двадесет пет излагања различитих аутора. Др Едвард Јакопин презентовао је *,,Regional inequalities in Serbia in the context of structural reforms“,* др Нермин Оруч презентовао је *,,Transition from education to informal employment in BiH: Causes and Consequences“* а проф. др Мирјана Радовић-Марковић 'Worklplace inequalities and inclusion of marginalised groups“. На овој конференцији додељене су две годишње награде. Награда "Ана Јашко" за најбољи истраживачки рад додељена је ма Оливери Јовановић и награда "Томислав Поповић" за најбољи научни рад додељена је др Сањи Филиповић.

3.6. ГОСТУЈУЋА ПРЕДАВАЊА

Као што је већ наведено, Бранко Хорват је најзаслужнији што су најбољи светски економисти, статистичари и математичари држали предавања у оквиру истраживачких семинара и Последипломске школе Института. У наставку, стога, следи кратак преглед биографија гостујућих предавача који су били повезани са Институтом преко истраживачких семинара и/или Последипломске школе.

Joan Robinson. Професорка економије на Универзитету у Кембрицу у периоду 1928-1971. година. Једна од најзначајнијих економиста XX века. У својој књизи The Economics of Imperfect Competition у економску теорију увела појам несавршене конкуренције. Широј економској јавности постала позната кроз своју дебату са Samuelson-ом и Solow-ом средином 1960-их година XX века у којој је критиковала употребу неокласичних производних функција Cobb-Douglas-овог типа због њихове немогућности мерења и агрегирања различитих врста капитала (тзв. Кембричка контроверза). У оквиру истраживачких семинара Института одржала предавање Цене у планској привреди 1960. године.

Alvin Hansen. Професор емеритус Универзитета у Харварду. Један од најзачајнијих представника кејнзијанске школе мишљења у САД-у. У свом обраћању Америчком друштву економиста 1938. године у економску теорију увео појам секуларне стагнације (eng. secular stagnation hypothesis) која описује економију коју карактерише ниста стопа раста потенцијалног БДП-а услед спорог раста фундаменталних покретача привредног раста. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Елементи планирања у привреди САД 1960. године.

Joseph L. Fisher. Докторирао економију на Харварду. Предавао економију на George Mason University. Представник Демократа у америчком Конгресу између 1975. и 1981. године. Оснивач Resources for the future, најпознатијег и најутицајнијег америчког тхинк танк-а из области економике енергетике и очувања животне средине.У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Улога природних извора у развоју САД-а 1961. године, као и предавање Коришћење америчких привредних ресурса у будућности 1962. године.

Prasanta Chandra Mahalanobis. Један од најпознатијих статистичара XX века. Оснивач Индијског статистичког института (eng. Indian Statistical Institute). Идејни творац Махаланобисовог одстојања, вишедимензионе генерализације Еуклидовог одстојања. За потребе привредног планирања у Индији модификовао инпут-оутпут модел америчког нобеловца Леонтијева који је по њему назван

Махаланобисов модел. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Трећи петогодишњи план Индије 1961. године.

Milton Friedman. Добитник John Bates Clark медаље Америчког друштва економиста 1951. године и Нобелове награде за економију 1976. године. Водећи економиста Чикашке школе економије, и један од најзначајнијих економиста друге половине XX века. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Потрошња и штедња 1962. године.

Stephen Marglin. Професор економије на Харварду, и члан Економетријског друштва (eng. Econometric Society). Са 30 година постао редовни професор економије, један од најмлађих у историји Харварда. Сваке друге године држи предавања из Хетеродоксне економије, као алтернатива курсу Основи економије Грега Менкјуа. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Друштвена стопа дисконта и опортунитетни трошкови јавних инвестиција 1962. године.

Wolfgang Rosenberg. Професор економије на University of Vanterbury Christochurch, Novi Zeland. У својим књигама The Magic Square (1986) и New Zealand Can be Different and Better (1993) критиковао протржишну економску политику Robert Muldoon-a, Roger Douglas-a и Ruth Richardson-a са становишта кејнзијанске макроекономске теорије. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Штедња и инвестиције у западним земљама 1963. године.

Chandler Morse. Професор емеритус на Cornell-u. Специјалиста за питања привредног раста у земљама у развоју. Најзначајнији наслови: Scarcity and Growth: The Economics of Natural Resource Availability (са Harold Barnett-ом), Making Science and Technology for LDC's (Columbia Journal of World Business, 1976) i Natural Resources as a Constraint on Economic Growth (American Economic Review, 1973). У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Модел раста и продуктивности 1963. године.

George Morton. Докторирао на London School of Economics and Political Science (LSE). На Последипломској школи Института држао предавања из Линеарног програмирања. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Равнотежа и раст 1963. године, као и предавање Осврт на односе између економије и операционих истраживања 1966. године.

Amiya Kumar Dasgupta. Докторирао на LSE-u под менторством Lionel Robbins-a. Најзначајнији индијски економиста друге половине XX века. Председник Индијског друштва економиста 1959. године. Сабрана дела Dasgupte štampao Oxford University Press у 3 тома (Two Treatises on Classical Political Economy (Vol. I), Essays in Economic Theory (Vol. II), and Essays in Planning and Public Policy (Vol. III)) 2009. године. У оквиру

истраживачких семинара Института одржао предавање Модели раста у индијском планирању 1964. године.

Бранко Хорват и Joan Robinson

Earl Heady. Докторирао економику пољопривреде на Iowa State University. Аутор 26 књига, и преко 800 чланака из области економике пољопривреде. Члан Америчке академије наука и уметности (eng. American Academy of Arts and Sciences). У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Примена широких међурегионалних модела планирања 1965. године.

Leo Bogart. А мерички социолог, медијски и маркетиншки стручњак. Био председник Америчке асоцијације за истраживање јавног мњења (eng. American Association of Public Opinion Research). Предавао маркетинг на New York University (NYU), Columbia University и Illinois Institute of Technology. Stipendista Fullbright фондације. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Актуелни проблеми у испитивању јавног мњења и тржишта 1965. године.

George Kuznets. Професор агроекономије на Берклију. Редовни члан Америчке статистичке асоцијације (eng. American Statistical Association) и Америчког друштва агроеконома (eng. American Agricultural Economics Association). Држао предавања на Последипломској школи Института. У оквиру истражи-

вачких семинара Института одржао предавање Мерење параметара тражње под условима да је утилитетна функција адитивна 1965. године.

Thomas Marschak. Професор емеритус на Hass Business School, University of Berkeley. Редовни члан Економетријског друштва (eng. Econometric Society). Објављивао у водећим часописима из области економије, као што су Quarterly Journal of Economics, Journal of Economic Theory, Journal of Business, Journal of Mathematical Economics и многим другим. Добитник Ford, Fullbright и Guggenheim stipendija. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Економска децентрализација-Неки теоријски прилози 1965. године.

Herbert Glejser. Професор економије на University of Brussels. Уредник European Economic Review-а у периоду 1969-1993. година. Творац чувеног Глејсеровог теста хетероскедастичности (Journal of the American Statistical Association, 1969). Предавао Економетрију на Последипломској школи Института. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање Теорија информација и њена примена код мерења регионалних неједнакости у разним земљама 1966. године.

Egon Neuberger. Докторирао економију на Харварду. Специјализирао компаративне привредне системе. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Либерманизам, компјутер-утопија и улога државе 1966. године, као и предавање на тему A Decision Theoretic Approach to Economic Systems 1972. године.

Raymond Goldsmith. Докторирао на Универзитету у Берлину 1928. године. Предавао на NYU и Yale univerzitetu, од 1953. године члан Америчке статистичке асоцијације. Најважније књиге: A Study of Saving in the United States (1955), The National Wealth in the U.S. in the Postwar Period (1962), Studies in the National Balance Sheet of the U.S. (1963) и Financial Structure and Development (1969). У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Проблеми компаративне студије финансијске структуре и развитка 1967. године.

Barry Siegel. Докторирао економију на University of California, Berkeley. 1957. године. Професор емеритус на University of Oregon. Носилац Fulbright-ove стипендије. Држао предавања на Последипломској школи Института. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Анализа трошкова образовања високог школства 1967. године.

Abba Lerner. Предавао економију на Колумбији и Берклију. Један од најпознатијих америчких кејнзијанаца у другој половини XX века. Познат у теорији међународнх финансија по Маршал-

Лернеровим условима. Увео концепт монополске моћи у економску теорију тако што је први измерио одступање монополског маргиналног прихода у односу на маргинални трошак (цену) у условима савршене конкуренције (Review of Economic Studies, 1934). У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Реформа међународног монетарног фонда 1968. године.

Eli Ginzberg. Докторирао економију на Колумбији. Заједно са Двајтом Ајзенхауером руководио CHR projektom-The Conservation of Human Resources Project - који се тицао управљања људским ресурсима за потребе америчке војске. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Трансакција америчке привреде од мануфактуре ка услугама 1968. године.

Howard Watchel. Професор емеритус на American University in Washington DC. Објавио 2003. године историју Wall Street-а под насловом Street of Dreams. Boulevard of Broken Hearts: Wall Street's First Century (London: Pluto Press). Објављивао своје радове у American Economic Review, Journal of Political Economy, Review of Economics and Statistics и Review of Income and Wealth. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Расподела дохотка у Југославији 1968. године.

Myron Ross. Професор емеритус на Western Michigan University. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Теоријска разматрања о месту Југославије на светском тржишту 1968. године.

Alexander Eckstein. Докторирао економију на Берклију 1952. године. Директор центра за кинеске студије (eng.Center for Chinese Studies) на University of Michigan. Savetnik State Department-а у питањима америчко-кинеских односа. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Неке инфлексије и усмеравања економског система 1969. године.

Benjamin Ward. Дипломирао, магистрирао и докторирао на Берклију. На истом универзитету биран за професора емеритуса. Објављивао у American Economic Review i Journal of Political Economy. Кроз призму неокласичне економске теорије показао да крива понуде радне снаге у случају самоуправног (илирског) предузећа има негативан нагиб (American Economic Review, 1958). У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Теорија предузећа 1969. године.

Andreas Papandreu. Докторирао економију на Харварду. Био шеф департмана за економију на University of California, Berkeley. Predavao na University of Minnesota, Northwestern University и Stockholm University. Премијер Грчке у два мандата (1981-1989; 1993-1996), и један од најзначајнијих политичара у Грчкој у

другој половини XX века. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Политички и економски проблеми планирања 1969. године.

Sidney Wientraub. Професор емеритус на University of Texas, Austin. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Доходна политика у монетарно анти-инфлаторним мерама 1970. године.

Pavle Sicherl. Докторирао економију на Универзитету у Љубљани. На Последипломској школи Института држао предавања из Политике инвестирања. Радио као консултант за Светску банку, ОЕЦД и УН. У оквиру истраживачких семинара Института одржао предавање на тему Конструкција производно-капиталног економетријског модела за привредни развој Југославије 1964. године.

William Feller. Професор математике на Принстону. Један од најзначајнијих теоретичара вероватноће у XX веку. Познат по открићу Фелерових процеса у теорији Марковљевих ланаца и Lindeberg-Feller централној граничној теореми. Најзначајније књиге: An Introduction to Probability Theory and Its Applications, Volume I (1957) и An Introduction to Probability Theory and Its Applications, Volume II (1971). Гостујући професор на Последипломској школи Института.

Anatoliy Skorokhod. Украјински математичар. Предавао на Универзитету у Кијеву и Michigan State University. Редовни члан Америчке академије наука и уметности. Аутор преко 450 радова и 40 монографија из области теорије вероватноће. Најпознатији по радовима из теорије стохастичких процеса, а пре свега по Skorokhod-овом интегралу и Skorokhod-овој теореми репрезентације. Гостујући професор на Последипломској школи Института.

Allan Meltzer. Уз M. Fridmana, K. Brunera и D.Miselmana, један од најзначајнијих представника монетаризма у САД-у. Професор политичке економије на Carnegie Mellon-u. Председник Mont Pelerin удружења у периоду 2012-2014. година. Аутор најпознатије историје америчког FED-a: A History of the Federal Reserve, Volume 1: 1913-1951, A History of the Federal Reserve, Volume 2, Book 1: 1951-1969 и A History of the Federal Reserve, Volume 2, Book 2: 1970-1985. На Последипломској школи Института држао предавања из Монетарне економије.

John Johnston. Британски економетричар. Предавао на University of Manchester и на University of California, Irvine. Аутор, заједно са J. D Nardo-m, једног од најпознатијих уџбеника из области економетрије, Econometric Methods. На Последипломској школи Института држао предавања из Економетрије.

Jaroslav Vanek. Професор емеритус на Cornell-у. Докторирао економију на МИТ-у 1957. године. Саветник влада Перуа и Турске. Један од највећих стручњака из области самоуправљања и економике партиципације. Познат и по eckscher-Ohlin-Vanekтеореми у области међународне трговине. Гостујући професор на Последипломској школи Института 1972. године

George Macesich. Докторирао економију на Универзитету у Чикагу. Стручњак за монетарну теорију и политику. Најважнији радови: Issues in Money and Banking, The Money Supply Process: A Comparative Analysis, Money in Economic Systems и многи други. На Последипломској школи Института предавао Теорију инфлације и стабилизациону политику.

Hendricus Bos. Професор на Erasmus University, Rotterdam. Аутор, заједно са нобеловцем J. Tinbergen-ом, књиге Mathematical Models of Economic Growth (McGraw-Hill Book Company, 1962). Гостујући професор на Последипломској школи Института.

Hans Bühlmann. Професор емеритус на ETH Zürich. Почасни председник Швајцарског удружења актуара (eng. Swiss Association of Actuaries); почасни доктор наука на Универзитету у Амстердаму, Универзитету у Лондону и многим другим. Члан Актуарске куће славних (eng. Insurance Hall of Fame). Гостујући професор на Последипломској школи Института.

Erwin Straub. Швајцарски математичар. Дипломирао теоријску математику на ETH Zürich под менторством чувеног математичара H. Hopf-а. Творац, заједно са Hans Bühlmann-ом, Bühlmann-Straub актуарског модела, најзначајнијег модела за обрачун премије неживотног осигурања. Гостујући професор на Последипломској школи Института.

3.7. ЛЕТЊА ШКОЛА ЕКОНОМИЈЕ

Summer School
INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA
COGNOSCERE EST MUTARE

Летња школа економије се убраја у пројекте додатног образовања који се реализују у Институту економских наука у сарадњи са партнерским организацијама, бројним донаторима, као и високошколским установама. Прва Летња школа је одржана 1998. године у организацији Групе 17 и од тада се одржавала у континуитету, једном годишње. Летња школа је убрзо постала препознатљива, не само заинтересованим полазницима у земљи већ и шире, тако да је веома брзо попримила регионални карактер. Међу кандидатима који су се пријављивали за учешће у програму Летње школе,

такмичили су се будући министри, универзитетски професори, менаџери успешних компанија, млади лидери.

Летња школа је сваке године нудила јединствен програм својим полазницима. Дискутовало се о савременим економским темама које нису биле део наставних програма на универзитетима, проблемима који тиште земље у транзицији али и развијене економије, искуствима кроз која су пролазиле земље централне и источне Европе на путу европских интеграција, питањима развоја и економских неједнакости и другим релевантним економским и друштвеним темама. Захваљујући савременом концепту, успешним полазницима и угледним предавачима, пројекту Летње школе економије је 2007. године додељена награда од стране Атлас фондације за економска истраживања.

У Институту економских наука Летња школа економије се организовала од 2010. до 2017. године. Летњу школу сваке године је похађало око тридесетак полазника из земаља које су настале дезинтеграцијом Југославије, али неретко полазници су долазили и из Бугарске, Чешке, Грчке, Мађарске, Немачке, Руске Федерације, Словачке, Украјине, и неких других земаља. Радни језик Летње школе је био енглески, међутим, то није била препрека за зближавање полазника током изваннаставних активности и развијање пријатељстава која трају сада већ годинама.

Једном када се дефинисао програм тематске Летње школе, покушавао се успоставити баланс између теоријских и практичних предавања, као и релевантних искустава у функционисању економског система, те су се, у складу са тим, позивали и предавачи, које су чинили угледни универзитетски професори са националних и међународних универзитета, потврђени стручњаци, креатори и имплементатори економских политика, и лидери из пословног света. За многе полазнике то је била јединствена прилика да се упознају са делом програма по којима се изводи настава на иностраним универзитетима, а нарочито за оне који су желели да наставе своју академску каријеру у међународном окружењу. Успостављали су се контакти и са предавачима из праксе, па је један број полазника своја прва искуства стицао обављањем праксе или добијањем првог радног ангажовања у важним државним установама, финансијским организацијама, великим компанијама и другим организацијама. Тако је Летња школа постала препознатљива како по својим предавачима тако и по својим полазницима.

Полазници Летње школе економетрије, 2018. година

Летња школа је, током година свог постојања и пажљиво бираним темама, доприносила томе да се надопуњују знања која се стичу током факултетског школовања, а која нису увек била довољна да би се разумели процеси који прате развој институција, укључујући и развој тржишта, учинке трансформације привреде, као и други процеси који прате развој друштва у целини. У преношењу својих искустава и знања, међу предавачима Летње школе веома често су се налазили и високи представници међународних организација, као што су Светска банка и Међународни монетарни фонд. Такође, готово сваке године су се позивали и високи државни дужносници, и то не само из Србије, већ и других земаља, да одрже афирмативно предавање о актуелним националним и регионалним темама, док су полазници имали прилику да дискутују, постављају питања и буду запажени по својој одважности.

Број полазника Летње школе економије је сада већ завидан, што је заједно са посвећеношћу организатора и подршком која је долазила споља омогућавало одрживост овог пројекта током година трајања школе. Летња школа је, пре свега, била намењена студентима завршних година са факултета друштвених и хуманистичких наука, студентима последипломских студија, младим стручњацима и лидерима, али су такође и студенти природних и техничких факултета, у жељи да надоместе своја знања из области економије, финансија и менаџмента, аплицирали за програме Летњих школа. Додатном квалитету и

препознатљивости овог пројекта допринели су сви њени претходни полазници и предавачи који су своја искуства настојали да пренесу на нове полазнике ширећи тако мрежу учесника.

У 2018. години, Летња школа економије прераста у Летњу школу економетрије, прву школу такве врсте у Србији. ИЕН Летња школа економетрије 2018. окупила је полазнике из свих земаља региона и пружила им могућност да се упознају са радом у програму СТАТА, једном од најпопуларнијих и најчешће коришћених статистичких пакета.

3.8. ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ

ЗАЈЕДНИЦА ИНСТИТУТА СРБИЈЕ

С почетка деведесетих година прошог века Институт је био иницијатор и један од кључних чинилаца обнављања, конституисања и профилисања заједнице Института Србије. У просторијама Института у периоду од 1990. па све до 2006. године налазило се седиште Заједнице и одржаване су седнице скупштине и председништва Заједнице Института. Од 2015. године, Заједница Института се са седиштем вратила под кров Института. Заједница Института је изузетно значајна организација свих научноистраживачких Института Србије. Обезбеђује координацију и артикулацију интереса истражи-вача запослених у Институтима, без обзира на подручје научноистраживачког рада. Заједница пружа и драгоцено искуство и отвара простор за међусобну повезаност различитих института у научноистраживачком раду.

Седница Заједнице института Србије, 2015. година

4.

ИНСТИТУТ ЕКОНОМСКИХ НАУКА ДАНАС

4.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

Органи Института економских наука су: директор и Управни одбор. Стручни орган Института је Научно веће. На Институту су конституисани и оперативни центри и истраживачки департмани.

Управни одбор у мандату 2014-2018. чине:

- проф. др Благоје Пауновић, председник Управног одбора, Економски факултет, Београд
- проф. др Миљојко Базић, Универзитет Мегатренд, Београд
- проф. др Михајло Црнобрња, Факултет за економију, финансије и администрацију, Београд
- ван. проф. др Милош Божовић, Економски факултет Универзитет у Београду
- др Ивана Домазет, ИЕН, заменик председника Управног одбора
- др Исидора Љумовић, ИЕН, члан
- др Весна Алексић, ИЕН, члан

Директор Института у периоду од 2015. је др Јован Зубовић.

Научно веће Института у новембру 2018. године чине**:**

- др Ивана Домазет, председник Научног већа
- др Јелена Миновић, заменик председника Научног већа
- др Владимир Симовић, секретар Научног већа
- др Иван Стошић
- проф. др Божо Драшковић
- проф. др Звонко Брњас
- проф. др Мирјана Радовић-Марковић
- др Јован Зубовић
- др Исидора Љумовић
- др Александра Брадић-Мартиновић
- др Весна Алексић
- др Славица Стевановић
- др Соња Ђуричин
- др Лара Лебедински
- др Дарко Марјановић
- др Душко Бодрожа

- др Исидора Бераха
- др Михајло Ђукић

Оперативни центри у Институту су:

- Центар за основна истраживања
- Центар за сарадњу са привредом
- Центар за међународну сарадњу
- Центар за дигиталне ресурсе
- Центар за стратешку сарадњу

Истраживачки департмани у Институту су следећи:

- Пословна економија и менаџмент
- Међународна економија
- Економија рада и социјална питања
- Одрживи развој
- Мултидисциплинарна истраживања

Кабинет директора чине:

- Гордана Вујовић, секретар
- Весна Пејовић, пословни секретар
- Јасна Костић, рачуноводство и финансије
- Зорица Божић, сарадник у ИТ

Библиотека

- Јелена Дурлевић
- Ма Јелена Бановић

4.2. ИСТРАЖИВАЧИ ЗАПОСЛЕНИ НА ИНСТИТУТУ ЕКОНОМСКИХ НАУКА

Др Весна Алексић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економска и друштвена историја Србије, Балкана и Југоисточне Европе у XX веку
2. Историја националног банкарства и предузетништва
3. Економска историја САД у 19. и 20. веку

Образовање: Доктор економских наука (Мегатренд Универзитет Геоекономски факултет, Београд, 2006.)

Почетак рада у ИЕН 2012. године

Ма Владимир Андрић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Макроекономија
2. Економика енергетике
3. Финансије

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2016. године

Ма Јелена Бановић, истраживач приправник

Област научноистраживачког рада:

1. Управљање и архивирање истраживачким подацима
2. Дигитална писменост
3. Информациона и комуникациона писменост

Образовање: Мастер (Универзитет у Београду, Филолошки факутет, 2015.)

Почетак рада у ИЕН 2016. године

Др Исидора Бераха, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Мала и средња предузећа
2. Предузетништво
3. Менаџмент

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет Унион - Никола Тесла, Факултет за предузетнички бизнис, 2016.)

Почетак рада у ИЕН 2006. године

Др Душко Бодрожа, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Пословне финансије
2. Финансијска тржишта
3. Међународне финансије

Образовање: Доктор економских наука (Технички универзитет Кошице, Економски факултет, Словачка, 2016.)

Почетак рада у ИЕН 2010. године

Др Александра Брадић-Мартиновић, виши научни сарадник

Руководилац Центра за Дигиталне ресурсе

Област научноистраживачког рада:
1. Дигитална економија
2. Економија знања
3. Управљање и архивирање података у друштвеним наукама

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет Унион - Београдска банкарска академија, 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2010. године

Проф. др Звонко Брњас, редовни професор

Област научноистраживачког рада:
1. Менаџмент и бизнис
2. Предузетништво
3. Cost-benefit анализа

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет 1999.)

Почетак рада у ИЕН 2015. године

Ма Марко Владисављевић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Тржиште рада
2. Неједнакост дохотка и зарада
3. Примењена микроеконометрија

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет, 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2016. године

Др Ивана Домазет, виши научни сарадник

Председник Научног већа

Област научноистраживачког рада:
1. Конкурентност
2. Маркетинг менаџмент
3. ИЦТ и дигитална трансформација

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет Унион, Београдска банкарска академија 2010.)

Почетак рада у ИЕН 2003. године

Проф. др Божо Драшковић, редовни професор

Област научноистраживачког рада:
1. Економска теорија и економска политика
2. Микроекономија
3. Економија природних ресурса

Образовање: Доктор политичких наука (Универзитет у Београду, Факултет политичких наука 1990.)

Почетак рада у ИЕН 1990. године

Др Михајло Ђукић, научни сарадник

Руководилац Центра за стратешку сарадњу

Област научноистраживачког рада:
1. Међународна економија
2. Економски развој
3. Анализа јавних политика

Образовање: Доктор економских наука (Технички универзитет Кошице, Економски факултет, Словачка, 2016.)

Почетак рада у ИЕН 2010. године

Др Соња Ђуричин, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Стратегијско и финансијско управљање перформансама
2. Финансијска анализа, ревизија и финансијско извештавање
3. Управљачко рачуноводство

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет Унион, Београдска банкарска академија 2014.)

Почетак рада у ИЕН 2010. године

Др Јован Зубовић, виши научни сарадник

Директор Института

Област научноистраживачког рада:

1. Економија рада
2. Економика пољопривреде
3. Економика дувана

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет Унион, Београдска банкарска академија 2009.)

Почетак рада у ИЕН 2003. године

Ма Ђина Ивановић, истраживач приправник

Област научноистраживачког рада:

1. Финансијска анализа и извештавање
2. Пословне финансије
3. Бихејвиорална економија

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет Унион, Београдска банкарска академија, 2018.)

Почетак рада у ИЕН 2018. године

Ма Оливера Јовановић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Аграрна економија
2. Предузетништво и Мала и средња предузећа
3. Одрживи развој и заштита животне средине

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет, 2012.)

Почетак рада у ИЕН 2013. године

Др Елена Јовичић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Међународни економски односи
2. Међународна трговина
3. Конкурентност привреде

Образовање: Доктор економских наука (Економски универзитет у Прагу, Факултет међународних односа, Чешка, 2017.)

Почетак рада у ИЕН 2009. године

Др Милица Кочовић Де Санто, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Културна политичка економија (ЦПМ)
2. Менаџмент у култури, уметности и медијима
3. Еко-културни и алтернативни туризам

Образовање: Доктор наука – уметност и медији (Универзитет уметности у Београду, Факултет драмских уметности, 2017.)

Почетак рада у ИЕН 2012. године

Др Милена Кресоја, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Нумеричка оптимизација
2. Примењено математичко и статистичко моделирање
3. Процесирање и анализа временских серија

Образовање: Доктор математичких наука (Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, 2018.)

Почетак рада у ИЕН 2018. године

Др Лара Лебедински, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Економија образовања
2. Економија рада
3. Примењена микроеконометрија

Образовање: Доктор економских наука (Економија, Универзитет Бокони, Италија, 2012.)

Почетак рада у ИЕН 2017. године

Др Исидора Љумовић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Финансирање предузетништва
2. Иновативни извори финансирања
3. Банкарски систем

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Нишу Економски факултет, 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2015. године

Др Дарко Марјановић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Јавне финансије
2. Конкурентност
3. Стране директне инвестиције

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Новом Саду Економски факултет у Суботици, 2015.)

Почетак рада у ИЕН 2018. година

Др Јелена Миновић, виши научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

4. Квантитативне финансије
5. Економетрија (Анализа временских серија)
6. Финансијска тржишта

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет 2012.)

Почетак рада у ИЕН 2011. године

Ма Петар Митић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија животне средине
2. Одрживи развој
3. Економски раст и развој

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет у Новом Саду, Економски факултет, 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2016. године

Др Косовка Огњеновић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Економија рада
2. Примењена економетрија
3. Организација и менаџмент

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет, 2018.)

Почетак рада у ИЕН 2010. године

Ма Дејана Павловић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Тржиште рада (Незапосленост код младих)
2. Стратешки менаџмент
3. Менаџмент људских ресурса

Образовање: Мастер организационих наука (Универзитет у Београду Факултет организационих наука, 2011.)

Почетак рада у ИЕН 2015. године

Проф. др Мирјана Радовић-Марковић, редовни професор

Руководилац Центра за основна истраживања

Област научноистраживачког рада:

1. Економија предузетништва
2. Родни аспекти предузетништва
3. Политика запошљавања

Образовање: Доктор економских наука (Економски факултет, Универзитет у Београду, 1987.)

Почетак рада у ИЕН 2004. године

Др Владимир Симовић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Пословни информациони системи
2. ИТ предузетништво
3. Системи плаћања

Образовање: Доктор техничких наука (Универзитет у Београду, Факултет организационих наука, 2012.)

Почетак рада у ИЕН 2012. године

Др Славица Стевановић, научни сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Финансијско извештавање и анализа
2. Анализа новчаних токова
3. Рачуноводство и ревизија

Образовање: Доктор економских наука (Унион универзитет, Београдска банкарска академија - Факултет за банкарство, осигурање и финансије, 2015.)

Почетак рада у ИЕН 2002. године

Мр Данијела Стојановић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:
1. Дигитална економија
2. Информационе технологије
3. Електронско пословање

Образовање: Мастер економиста (Универзитет у Београду, Економски факултет, 2010.)

Почетак рада у ИЕН 2018. година

Др Иван Стошић, научни саветник

Руководилац Центра за сарадњу са привредом

Област научноистраживачког рада:
1. Корпоративно реструктурирање
2. Стратегијски менаџмент
3. Истраживање маркетинга (тржишта)

Образовање: Доктор економских наука (Универзитет у Београду, Економски факултет 1995.)

Почетак рада у ИЕН 2003. године

Ма Аида Ханић, истраживач сарадник

Област научноистраживачког рада:

1. Исламско банкарство и финансије
2. Корпоративна друштвена одговорност
3. Заштита животне средине

Образовање: Мастер економских наука (Универзитет у Сарајеву Економски факултет у Сарајеву, Босна и Херцеговина, 2012.)

Почетак рада у ИЕН 2011. године

Уручење награде ,,Томислав Поповић'' др Ивану Стошићу 2016. године

Уручење награде ,,Томислав Поповић'' проф. др Мирјани Радовић Марковић 2017. године

4.3. ФОКУС НА МЛАДИМА

Развој научно-истраживачког подмлатка је саставни део мисије Института економских наука као и један од стратешких циљева. Пред нама је изазован период у којем желимо да постанемо лидер у земљи и региону и непрекидно усавршавање теоријског и практичног знања је императив. За остварење тог циља потребни су нам искусни кадрови, али и енергија и иновације младих људи. У ИЕН тренутно је запослено 9 истраживача сарадника. Просечна старост свих истраживача који су током 2018. године радили на ИЕН износи је 40,5 година.

У циљу одржања овако повољне старосне структуре, као и задржавања младих Истраживача, ИЕН има усвојен програм развоја научно-истраживачког подмлатка. Сам програм даје простор младим истраживачима да покажу своје таленте, знање, иницијативу и способности кроз укључивање у различите радне задатке, који треба да потврде њихов афинитет за бављење научним и истраживачким радом. Подстицање здраве конкуренције међу њима има за циљ одабир најбољих младих кандидата, који ће представљати темељ развоја научно-истраживачке активности Института. Кроз учешће у Летњој школи економије коју Институт организује сваке године чланови истраживачког подмлатка имају прилику да присуствују предавањима реномираних професора и стручњака из праксе, али и да самостално воде радионице. Како би се подстакла научна расправа, континуирано се организују округли столови и радионице интерног карактера. На њима млади истраживачи представљају своја актуелна истраживања и добијају подршку, савете и смернице старијих истраживача.

Осим тога, ИЕН подстиче учешће младих истраживача на међународним скуповима и конференцијама, где млади истраживачи имају прилику да излажу резултате сопственог истраживања. Заједничким организацијама конференција са партнерским институцијама из земље и иностранства олакшава се укључивање подмлатка ИЕН у рад конференција и прихватање радова за излагање на скуповима. Такође, млади истраживачи имају приоритетан статус при поручивању и набавци опреме, научне и стручне литературе укључујући и претплату на водеће научне часописе ако нису покривени постојећим базама НБС. Како би се обезбедио континуитет рада на већ започетим активностима, као и успостављање нормалне дистрибуције старости стално запослених истраживача и у наредном периоду ангажовање научно-истраживачког подмлатка биће приоритет.

Запослени ИЕН на отварању конференције „Impact of Economic Policies on Attaining Resilient Growth“, Београд, 2016. година

5.

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

5.1. МОНОГРАФСКА ИЗДАЊА

О томе колики значај Институт придаје својој издавачкој делатности најбоље говори чињеница да је на 37. Међународном сајму књига у Београду проглашен за издавача године у СР Југославији. Ово признање није дошло случајно: током 1960-тих и 1970-тих година прошлог века Институт је дао историјски допринос развоју наше економске науке, јер су његови истраживачи, следећи пример проф.др Бранка Хорвата, први почели да изучавају и примењују квантитативне методе економске анализе на подручју бивше Југославије. У наставку, стога, следи кратак хронолошки преглед 15 најважнијих издања Института из области математичког моделирања, теоријске економетрије, али и њене примене на изучавање пословних циклуса, производње и техничко-технолошког прогреса, продуктивности капитала и рада, привредног раста и развоја, економске неједнакости и расподеле дохотка, сиромаштва, незапослености и инфлације. Преглед отпочиње сепаратом проф. др Бранка Хорвата из 1962. године под насловом Економска наука и народна привреда (истоимена књига објављена 1968. године) у коме се подвлачи значај квантитативне економске анализе за целокупни развој националне економије.

1. ЕКОНОМСКА НАУКА И НАРОДНА ПРИВРЕДА (1962, 1968) Б. Хорват

Књига се састоји од три дела. У првом делу се обрађује место и улога економске науке у бившој Југославији, са посебним акцентом на значај примене економетријских и статистичких техника у испитивању економских феномена. У првом делу, Хорват на неколико места наглашава: ”…да математика–а то уједно значи одређена квантитативно-емпиријска оријентација-може много користити развоју економске науке, то је данас готово ван сваке сумње…у посљедње двије-три деценије изванредно се развила економска статистика чиме су створени неопходни предуслови за емпиричко квантифицирање економских категорија…за ефикасно руковођење планском привредом егзактна квантификација економских категорија од пресудне је важности”. Остала два дела резултатима демонстрирају домет економске науке у решавању актуелних проблема југословенског привредног и друштвеног развоја. У другом делу подвргнут је детаљној анализи послератни привредни развој Југославије. Посебно су испитани фактори привредне нестабилности од 1960. године па надаље. У трећем делу су обрађени неки проблеми привредног система и планирања: цене, расподела према раду, индивидуално и друштвено власништво, методолошки проблеми дугорочног програмирања, централизације, децентрализације и планирања, економска кибернетика и планирање.

2. КОНСТРУКЦИЈА ПРОИЗВОДНО-КАПИТАЛНОГ МОДЕЛА ЗА ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ ЈУГОСЛАВИЈЕ (1964) Д. Николић & P. Sicherl

Модел се заснива на нехомогеној линеарној функцији производње. Независне варијабле представљају неамортизовану вредност основних средстава. У свом општем математичком облику, модел омогућава да се нађу вредности производње и основних средстава под претпоставком константног, растућег или опадајућег капиталног коефицијента и коефицијента штедње. Оцењени су параметри за период 1952-1960. година, и дате две пројекције модела за седмогодишњи плански период 1963-1970. година.

3. ТЕОРИЈСКА СТАТИСТИКА (1966) Б. Ивановић

У првом делу изложени су општи елементи теорије расподеле. Обухваћене су једнодимензионалне, дводимензионалне и вишедимензионалне прекидне и непрекидне расподеле. Обрађене расподеле прекидне и непрекидне случајне променљиве, које се најчешће јављају у статистичкој пракси и теоријским истраживањима. Други део се односи на теорију корелације која је специфична, и битна при одређивању зависности између економских величина. Изложене су, такође, методе регресионе анализе са неким применама у економским истраживањима. У питању је прва књига серије Квантитативна економска анализа која је првенствено била намењена кандидатима Последипломске школе Института.

4. ПРИВРЕДНИ ЦИКЛУСИ У ЈУГОСЛАВИЈИ (1968, 1972) Б. Хорват

Показано је да у Југославији постоје привредни циклуси, и да је услед непознавања њиховог деловања југословенска економија претрпела огромне штете. Циклуси представљају ригорозну математичко-статистичку и теоријску анализу привредних циклуса у Југославији у двадесетогодишњем раздобљу 1947-1967. година. Циклуси просечно трају око 4 године, с тенденцијом продужавања и продубљивања у последњим годинама. Механизам југословенских циклуса значајно се разликује од механизма циклуса других тржишних и нетржишних привреда, што се, с обзиром на специфичност привредног система, може очекивати. Компаративна анализа показује да је привредна нестабилност у Југославији већа него у десет других анализираних привреда. Енглеско издање књиге објавио је International Arts and Sciences Press, Inc., 1972. године у Њујорку под насловом Business Cycles in Yugoslavia.

5. ОСНОВНА СРЕДСТВА КАО ФАКТОР ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА И ПЛАНИРАЊА (1971) P. Sicherl

Главни задатак студије је да емпиријски провери хипотезу да ли једнофакторски модел на бази основних средстава представља користан инструмент макроекономске анализе и планирања, као и да испита степен његове корисности и ограничења. Као нови методолошки инструмент погодан за испити-

вање различитих хипотеза о производним коефицијентима, као и за оцењивање њихове нумеричке вредности, предлаже се линеарна нехомогена производна функција са основним средствима као јединoм варијаблом. Посебно је наглашен значај тестирања независности одступања у времену и линеарности производне функције (која је обично само претпостављена). Економетријска анализа се бави производним коефицијентима за привреду у целини, као и за поједине главне секторе привреде Југославије и појединих република. У студији је дата и међународна компарација производних коефицијената (заснована на апроксимацији преко бруто инвестиција), као и резултати предложеног агрегатног модела за 27 земаља.

6. УТИЦАЈ ЛИЧНИХ ДОХОДАКА НА КРЕТАЊЕ ЦЕНА (1971) С. Попов & М. Јовичић

Полази се од агрегатне анализе утицаја експанзије личних доходака на инфлаторни раст цена. Пошто истраживања на нивоу целокупне привреде, а посебно индустрије Југославије, указују да лични дохоци као доминантна компонента трошкова производње врше значајан притисак на пораст цена, приступа се међугранској анализи. Даје се међугранска структура личних доходака по условно неквалификованом раднику у периоду 1960-1970. година. После идентификовања фактора међугранских разлика у личним дохоцима истражује се прилагођавање цена појединих грана повећаним личним дохоцима у истом периоду. Оцењиване су регресионе једначине цена на бази упоредних података и података временских серија. На основу резултата статистичке анализе учињен је покушај идентификовања одређених законитости у понашању личних доходака и цена зависно од технолошко-економских карактеристика појединих грана. Оцењена је и улога контроле цена у инфлаторном притиску личних доходака. На крају се анализира кретање разлика између цена произвођача на мало, основних елемената пораста цена и економског положаја трговине. Професор Александар Бајт, један од најпознатијих словеначких економиста и главни рецезент студије, дао је следећу оцену ове институтске монографије: “Рад је без сумње најопсежније квантитативно истраживање процеса инфлације у нас. Резултати су интересантни, многи од њих нови, а свакако врло корисни за економску политику. У целини рад је ванредно значајан допринос познавању феномена инфлације у нас, и поред радова ЕИПФ једини у коме су употребљене методе савремене економске анализе. У поређењу са сличним радовима у земљи овај одскаче како по методолошкој тако и по садржинској страни“.

7. СПОЉНОЕКОНОМСКА РАВНОТЕЖА И ПРИВРЕДНИ РАСТ-ПРОБЛЕМИ И ИСКУСТВА ЈУГОСЛАВИЈЕ (1973)
О. Ковач

Основни предмет испитивања у овој књизи јесте проблем одржавања спољноекономске равнотеже у процесу брзог економског раста. Почиње се експозицијом конфликта између унутрашње и спољне равнотеже у привредној политици, да би се затим прешло на анализу односа између економског раста и спољне равнотеже. Након утврђивања алтернативно могућих дефиниција и начина мерења неравнотеже, разматрају се узроци и врсте дебаланса, као и механизми прилагођавања. Анализа спољноекономске равнотеже у Југославији базира се на поједностављеном економетријском моделу текућег рачуна биланса плаћања. После детаљне експозиције конструисаног модела излажу се резултати његове примене. Анализирају се узроци неравнотеже, платнобилансна политика и начин покривања дефицита. Настоји се да се запажања, која би могла бити од ширег значаја, провере и једном компаративном анализом спољноекономске равнотеже у неким другим привредама.

Гавро Церовић. проф. др Томислав Поповић и проф. др Млађен Ковачевић, 30.1.1984. године

8. ФАКТОРИ КОНКУРЕНТНОСТИ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ИЗВОЗА (1973) М. Ковачевић

У уводу књиге аутор констатује да претходна истраживања на ову тему нису сагледала праве узроке недовољне конкурентности југословенског извоза, и да због тога мере економске политике, које су предузимане у циљу убрзања извозне динамике, нису могле бити плодоносне у одговарајућој мери. Поред детаљног прегледа теоријских поставки, књига презентира резултате емпиријских истраживања који на одређени начин представљају својеврсне тестове основних постулата две доминантне теорије спољне трговине. На бази показатеља добијених међусекторском анализом, књига предлаже, и примењује, додатни тест једне од основних теорија спољне трговине.

9. ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА ПРОИЗВОДЊЕ И ТЕХНОЛОШКОГ ПРОГРЕСА (1973) М. Базлер-Маџар & М. Јовичић

Књига је коришћена на предмету Економска анализа који је држао проф.др Бранко Хорват на Последипломској школи Института. Књига обухвата три дела: I Производна функција; II Облици производних функција; и III Технолошки прогрес. Први део је плод коауторског рада; други део је написала М. Јовичић, док је трећи део написала M.Bazler-Madžar. У сваком делу дат је, најпре, краћи теоријски увод, а затим следе детаљно одрађени практични примери.

10. ТЕОРИЈА И МОДЕЛИ АГРЕГАТНЕ ТРАЖЊЕ (1978) Љ. Маџар

Књига је посвећена теорији и анализи агрегатне тражње. У првој глави, посвећеној функционисању система као целине, обрађују се: третман тражње у разним теоријским системима, улога агрегатне тражње у функционисању привреде, елементарни модели агрегатне тражње, фискална политика и теорија мултипликатора, монетарна политика и интеракције фискалне и монетарне политике. Друга глава посвећена је личној потрошњи и садржи микроекономске основе теорије потрошне функције, динамичку модификацију теорије, једноставне облике потрошних функција, савремене теорије агрегатне тражње и анализу секуларних детерминанти потрошње. У трећој глави се прелази на анализу инвестиционе тражње, и ту се обрађују теоријске основе граничне ефикасности капитала и инвестиција, теорија акцелератора, интеракција мултипликатора и акцелератора, оптимални ниво фиксних фондова и анализира процес прилагођавања. У четвртој глави излажу се (агрегатни) модели залиха и даје преглед микроекономских основа ових модела, анализа стандардних варијанти модела залиха, и преглед емпиријски прилагођених варијанти модела залиха.

11. ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ ЈУГОСЛАВИЈЕ ДО 2000. (1983) О. Ковач, Љ. Мађар, З. Попов & Д. Станишић

Циљ овог рада је да испита могућности, и утврди алтернативне правце привредног развоја Југославије у периоду до 2000. године. Истраживачки подухват се заснива на моделској пројекцији развоја југословенске привреде, узимајући у обзир и бројне привредне невоље земље које су постале изразите после 1979. године. Постављени математичко-економетријски модел се састоји из 3 блока: 1) спољно–економски комплекс; 2) сегмент запошљавања и 3) секторски део модела. Резултати показују да је платнобилансна баријера представљала најважније ограничење југословенског привредног развоја. Велики дефицит платног биланса, у комбинацији са обилним приливом факторских доходака, омогућио је југословенској привреди да се прилагоди на обилне ињекције допунских ресурса из иностранства, и да се развије у правцима који је чине исувише зависном од тог прилива, што имплицира и претерану осетљивост на шокове који долазе из иностранства.

12. ПОЛИТИЧКА ЕКОНОМИЈА СОЦИЈАЛИЗМА (1983) Б. Хорват

Најпознатија књига Б. Хорвата служила је као потпора за његову номинацију за Нобелову награду 1983. године од стране Америчког друштва економиста. Преведена је на енглески и кинески језик. Излаже математичке и институционалне основе марксизам-хорватизма, специјалног социјалистичког система који представља комбинацију тржишта и самоуправљања.

13. ТЕХНИЧКИ ПРОГРЕС И ПРИВРЕДНИ РАСТ (1984) М. Базлер-Мађар

Књига садржи теоријске, методолошке и емпиријске елементе анализе извора раста југословенске привреде након II светског рата. Полазећи од сазнања савремене теорије производње и раста, а користећи поступке економетријске анализе, у књизи се привредни развој изучава са аспекта могућности квантитативног проучавања његових компоненти. Агрегатна анализа извора раста југословенске привреде извршена помоћу Cobb-Douglas-ове функције заснована је на друштвеном сектору привреде и указује на значајну експанзију и утицај техничког прогреса. Важност која се у детерминисању раста приписује техничком прогресу, као и потврђена теза о његовом доминантном утицају на пораст продуктивности рада, условиле су неопходност даљих истраживања у правцу дезагрегирања релевантних ефеката. У складу с тим су извршена истраживања на нивоу сектора која су указала на индустрију као основног носиоца промена.

14. ПРОДУКТИВНОСТ И РАСПОДЕЛА (1989) С. Попов, Љ. Мађар, Н. Матес, З. Попов & Б. Милановић

Основни циљ ове студије је да образложи везе између промена продуктивности рада и релевантних економских категорија у случају СФРЈ за период 1952-1986. година. Прва глава књиге посвећена је анализи кретања продуктивности рада у Југославији и његових узрока. Резултати показују да се основни узрочници релативно спорог раста продуктивности у нас, као и његове доминантне опредељености растом капиталне опремљености рада, налазе у институционалним ограничењима југословенске привреде. У другој глави даје се теоријска и емпиријска анализа одступања продуктивности рада и личних доходака за агрегатни ниво југословенске привреде. У трећој глави анализирају се детерминанте продуктивности рада на међусекторском нивоу. У четвртој глави анализирају се детерминанте продуктивности рада на нивоу појединачних привредних грана. Коначно, у петој глави обрађује се кретање продуктивности рада и личних доходака по републикама и покрајинама.

15. ЕКОНОМСКА НЕЈЕДНАКОСТ У ЈУГОСЛАВИЈИ (1990) Б. Милановић

Предмет истраживања ове књиге јесте разматрање економске неједнакости домаћинстава за целу бившу Југославију, и то не само неједнакости у расподели личних доходака (зарада), већ много општије, у расподели свих примања. Књига покушава да пружи одговоре на следећа питања: колики је ниво економске неједнакости у бившој Југославији и како се он кретао током 1970-их и 1980-их година прошлог века; како се мењао релативни економски положај пољопривредних према непољопривредним домаћинствима; како су расподељене различите врсте примања, и колико оне утичу на укупну неједнакост; колико би стимулативнија расподела личних доходака могла да допринесе бржем расту друштвеног производа; колики је утицај субвенционисања станарина друштвених станова на укупну неједнакост; колики број домаћинстава живи у сиромаштву, итд. У питању је прва емпиријска студија у нас која покушава да оцени економску неједнакост користећи микроекономске податке о укупним примањима на нивоу домаћинстава.

16. СУТОН СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ ПРИВРЕДА (1990) Љ. Мађар

Књига испитује институционалне и привредне узроке слома социјалистичких система почетком деведесетих година прошлог века. У књизи се образлажу и разјашњавају околности које су довеле до тога да постоје огромне разлике између регистрованих и званично приказаних перформанси социјалистичких привреда. У тексту се, уз употребу одговарајућих математичких модела, анализирају својства екстензивног привредног раста, својственог социјалистичким економијама, и показује се да је довољно

успоравање раста макар и једног фактора производње да би дошло до општег успоравања раста друштвеног производа.

5.2. НАУЧНИ ЧАСОПИСИ

5.2.1. Economic Analysis (EA)

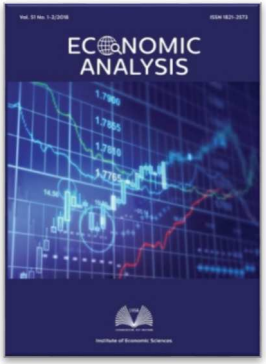

"Economic Analysis" (ISSN 1821-2573) је научни часопис, који у дужем временском раздобљу издаје Институт економских наука. Часопис је објављиван на енглеском и српском језику, четири пута годишње у периоду од 1967-1992. године. Након паузе, почетком 2007. године ИЕН је поново покренуо издавање часописа, који од тада излази два пута годишње (у јуну и децембру), на енглеском језику, у штампаној и електронској форми.

Мисија часописа "Economic Analysis" је упознавање научне и стручне јавности о резултатима оригиналних истраживања у области економских наука, као и са предлозима јавних политика усмерених ка превазилажењу идентификованих изазова.

Основне тематске области које су у фокусу часописа "Economic Analysis" су: одрживи привредни развој и резилијентност, пословна економија, менаџмент, економија рада, људски капитал и међународна економија.

Часопис "Economic Analysis" објављује научне радове који се на оригинални начин баве следећим истраживачким питањима: стубови одрживог развоја и резилијентости, моделирање индикатора одрживости, истраживање и иновативност у одрживом развоју, унапређење конкурентности економије и предузећа, структурне промене у Србији и свету, менаџмент и организација пословања, развој предузетништва и сектора малих и средњих предузећа, макроекономска питања тржишта рада, незапосленост и структурне промене, институције и политике на тржишту рада, образовање, обука, компетенције и људски капитал, зараде и доходак, међународне финансије, теорија и политика регионалног економског интегрисања, стране директне инвестиције.

Часопис "Economic Analysis" је сходно Одлуци Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије сврстан, почев од 2018. године, у категорију врхунских часописа (М52) у области економије и организационих наука.

Радови из часопис "Economic Analysis" су индексирани у следећим базама података: ERIH PLUS, EBSCO, REPEC, DOI.

5.2.2. Journal of Women's Entrepreneurship and Education (JWEE)

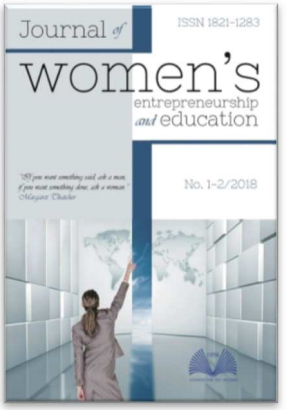

Међународни научни часопис Женско предузетништво и образовање (*Journal of Women's Entrepreneurship and Education - JWEE*) има за циљ да подстакне садашње и будуће ауторе у поменутој области истраживања да дају свој допринос овој значајној теми. Намењен је онима који креирају политику предузетништва, истраживачима, студентима и професорима, као и свим осталим стручњацима из домена женског предузетништва и образовања.

Часопис Женско предузетништво и образовање, између осталог, своје посто–јање базира на значају који жене предузетнице и њихови бизниси имају у многим земљама широм света, где чине окосницу тамошњих економија. Од 2009. године излази два пута годишње у електронском формату и штампаној верзији на енглеском језику. До сада је објављено 18 бројева часописа, у којима су аутори из 35 земаља: Србија, САД, Нигерија, БиХ, Француска, Италија, Канада, Словачка, Велика Британија, Турска, Чешка, Мађарска, Индија, Шпанија, Зимбабве, Перу, Индонезија, Холандија, Хонг Конг, Иран, Пакистан, Кенија, Јапан, Вијентам, Лаос, Мексико, Белгија, (Северни) Кипар, Аустралија, Португал, Бангладеш, Малезија, Румунија, Саудијска Арабија и Бугарска.

Објављено је 123 научна чланка, 5 приказа књига, 1 предговор специјалног издања. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је уврстило по први пут часопис JWEE на листу домаћих научних часописа за 2011. годину, доделивши му категорију М53. Захваљујући посвећености и залагању уред–ништва часописа на подизању његовог квалитета, као и афирмисању у домаћој и међународној стручној јавности, он је у 2013. години унапређен је у категорију М52. Часопис се реферише у међународним базама: EconLit-American Economic Association, RePEc, ECONBIZ, DOAJ, PECOB и ROAD, а према Google Академику, цитиран је 182 пута. Од 2018. године пријаве радова се врше преко онлајн платформе за уређивање часописа – Open Journal System (OJS).

Редакција часописа је састављена од угледних професора и истраживача Института економских наука који је и његов издавач. Међународну редакцију часописа одговорну за рецензирање радова чине такође еминентни професори светских универзитета.

Главна и одговорна уредница и оснивач часописа је проф. др Мирјана Радовић Марковић.

5.3. ОСТАЛИ ЧАСОПИСИ

5.3.1. Национална мрежа средњих предузећа (НМСП)

Национална мрежа средњих предузећа (НМСП) представља публикацију која има за циљ стварање основе за континуирано праћење и извештавање о успешности пословања средњих предузећа регистрованих на територији Републике Србије. Публикација се од 2016. године објављује једном годишње. Поред основних показатеља пословања публикација садржи препоруке намењене креаторима макроекономске политике у Републици Србији и менаџменту средњих предузећа. Публикација је настала као резултат иницијативе запослених у ИЕН да апострофирају значај и улогу средњих предузећа као знајчајних носилаца привредног раста Републике Србије. Идеја која постоји у погледу формирања регионалне мреже средњих предузећа темељи се на дугогодишњој успешној сарадњи коју ИЕН има са научноистраживачким институцијама у региону, а њена реализација великим делом условљена је заинтересованошћу и иницијативама средњих предузећа регистрованих на територији Републике Србије и земаља из окружења.

Др Елена Јовичић и др Славица Стевановић

5.3.2. SEE-6 Economic Outlook

SEE-6 Economic Outlook је полугодишња публикација на енглеском језику која доноси преглед најновијих привредних кретања те краткорочне макроекономске пројекције за шест земаља југоисточне Европе: Босну и Херцеговину, Црну Гору, Хрватску, Македонију, Словенију и Србију. Осим тога, сваки број садржи анализу у којој се наведене земље упоређују из перспективе релевантних економских тема. Часопис је отворен за укључивање и осталих земаља југоисточне Европе.

Публикацију издају институције - чланице удружења *Southeastern European Association of Economic Institutes (SEEA)*

SEEA је међународно удружење економских института у југоисточној Европи чији су циљеви промовисање економских истраживања у региону, подстицање умрежавања и сарадње чланица; развијање заједничких истраживачких програма, организовање научних конференција, округлих столова и састанка.

5.4. БИБЛИОТЕКА И ЕЛЕКТРОНСКИ ДОКУМЕНТАЦИОНИ ЦЕНТАР

Дигитално доба донело је нове технологије које знатно унапређују науку и научни рад. Једна од њих су и дигитални репозиторијуми који представљају дигиталне архиве – у њима се могу похрањивати најразличитији материјали у дигиталном формату – стручни и научни радови, разни извештаји, примерци сиве литературе. Институт економских наука је препознао значај постојања оваквог репозиторијума у научној институцији, па је у јуну 2015. године исти креиран на платформи Eprints, под називом IRIES – *www.ebooks.ien.bg.ac.rs*.

У првих шест месеци репозиторијум је постао члан највеће платформе дигиталних репозиторијума OpenDOAR. У првом периоду, током 2015. године, унети су радови објављени у институтским монографијама и зборницима и сви су били доступни у потпуности. Највећи унос радова извршен је током 2016. године, где су унети радови свих запослених истраживача настали у току пројектног циклуса Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Од 2017. истраживачи редовно достављају своје радове библиотекару, како би благовремено били унети у репозиторијум. Радови могу бити видљиви у потпуности или се могу приказати само њихови метаподаци – у зависности од политике публикације где су објављени.

Покретањем IRIES-а, видљивост читаве институције је значајно порасла, као и видљивост сваког истраживача појединачно. Преко уграђеног додатка за статистику може се пратити посећеност Дигитално доба донело је нове технологије које знатно унапређују науку и научни рад. Једна од њих су и дигитални репозиторијуми који представљају дигиталне архиве – у њима се могу похрањивати најразличитији материјали у дигиталном формату – стручни и научни радови, разни извештаји, примерци сиве литературе. Институт економских наука је препознао значај постојања оваквог репозиторијума у научној институцији, па је у јуну 2015. године креиран репозиторијум на Eprints платформи. Тренутно се у њему налази преко 1000 радова истраживача Института економских наука и то: више од 500 радова објављених у часописима, преко 450 радова у научним монографијама и зборницима радова као и више од 20 целих монографија, а радови су преузети више од 100.000 пута.

6.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

6.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ ОПОРЕЗИВАЊА ДУВАНСКИХ ПРОИЗВОДА

Институт економских наука се почетком 2018. године придружио глобалној мрежи истраживачких организација, као регионални координатор истраживања о утицају опорезивања дуванских производа у земљама Западног Балкана. Научноистраживачки пројекат „Унапређење политике опорезивања дуванских производа у земљама са ниским и средњим дохотком“ је финансиран од стране Института за здравствена истраживања и политику Универзитета Илиноис у Чикагу (UIC). UIC је кључни партнер Bloomberg иницијативе за смањење употребе дуванских производ.

Активности на овом пројекту су усмерене ка реализацији примењених истраживања и остваривању дијалога са креаторима јавних политика. Истраживање се спроводи у земаљама Балкана са фокусом на недостајуће елементе економских и фискалних аспеката националних политика опорезивања дуванских производа. Добијени резултати истраживања треба да помогну да применом модела политика, заснованим на подацима, доносиоци одлука, на најефикаснији начин, ускладе пореску политику са свим међународно потписаним споразумима везаним за дуванске производе.

Партнери на овом пројекту који чине Конзорцијум за Западни Балкан су: Институт економских наука, Београд; Универзитет Бања Лука (Центар за пројектни менаџмент и предузетништво и Центар за предузетништво и трансфер технологија); Економски факултет, Сплит; Центар за политичку изузетност, Приштина; Институт за социо-економска истраживања, Подгорица; Удружење за политичка истраживања Аналитика, Скопље Удружење за развојна истраживања, Тирана.

Поред Института економских наука и чланова Конзорцијума за Западни Балкан, групу међународних партнера Универзитета Илиноис из Чикага у 2018. години на пројекту чине: *PRAKARSA* и Порески центар Универзитета у Индонезији (*Tax Centre at the University of Indonesia*); Институт за јавну политику и управљање (*Institute of Public Policy and Management-IPPM*) при Националном економском универзитету (НЕУ) и Центар за истраживање развоја и политике у Вијетнаму (*The Development and Policy Research Center*) као и Јужноамерička мрежа за примењену економију (Red Sur) која обухвата Мексико, Бразил, Аргентину, Еквадор и Перу.

Kick off Meeting „Унапређење политике опорезивања дувана у земљама са ниским средњим дохотком'', Београд, 2018.

6.2. ОБОГАЋИВАЊЕ ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ ЗА СЛЕПА И СЛАБОВИДА ЛИЦА – VISITUS

У априлу 2017. године, Заједнички одбор за праћење (**Joint Monitoring Committee**) Intereg IPA програма прекограничне сарадње Србија-Хрватска за период 2014-2020. године одобрио је за финансирање пројекат Института економских наука под називом **"Enriching tourism offer for persons with visual impairment and blindness** (VISITUS)". Пројекат VISITUS један је од 24 пројекта одобрених за финансирање, а један је од 6 прихваћених у оквиру Приоритетне области 3 - Допринос развоју туризма и очувања културног и природног наслеђа. Партерни на пројекту су Град Сомбор и Институт економских наука из Републике Србије и Општина Ердут из Републике Хрватске.

Прекогранична област Осјечко-барањске жупаније у Хрватској и Западнобачког округа у Србији има богате туристичке потенцијале који нису довољно искоришћени. Туристичка понуда свакако није прилагођена слепим и слабовидим особама, што је резултирало искључивањем ове групе из богате туристичке понуде овог подручја које карактерише природно и историјско наслеђе, популација мултиетничке структуре и велики број традиционалних културних догађаја. Пројекат VISITUS се заснива на принципу

инклузије, омогућавајући слепим и слабовидим особама да у потпуности учествују у новој туристичкој понуди.

Циљ пројекта је стварање предуслова за развој туризма у поменутом прекограничном подручју кроз диверсификацију туристичке понуде, омогућавајући слепим и слабовидим особама да учествују у њој. Циљна група пројекта су слепе и слабовиде особе, чланови њихових породица и пријатељи. Такође, у пројекат су индиректно укључена и удружења слепих и слабовидих, локалне самоуправе, туристичке организације и агенције, новинари, итд.

Институт економских наука је у оквиру овог пројекта спровео истраживање у Србији и Хрватској о туристичким потребама слепих и слабовидих лица у погледу смештаја, приступа туристичким локалитетима и атракцијама, очекивања од туристичких радника итд. На бази истраживања креиран је акциони план који се базира на истраживању и односи се на идентификацију и развој активности за повећање број слепих и слабовидих туриста. Више информација о овом пројекту доступно је na *www.visitus.rs/en*.

6.3. HORIZONT 2020 – CESSDA SAW

Након успешног оснивања организације CESSDA ERIC у новој организационој форми, 2013. године појавила се потреба за јачањем и ширењем мреже дигиталних архива како би се осигурала одрживост и покривеност целе Европе. Главни циљ пројекта је да се обезбеде услови и учине иницијални кораци ка стварању поузданих сервиса података у друштвеним наукама широм комплетне Европске истраживачке области (European Research Area – ERA), који ће бити у стању да задовоље потребе истраживача нове генерације. Релевантне претходне иницијативе реализоване у овој области биће узете као основа за проширење чланства у организацији CESSDA (нпр. SERSCIDA, DASISH, DwB). Такође су размотрени национални капацитети и могућности за коришћење европских структурних фондова и других извора финансирања, као вид подршке. Овај приступ је одабран са циљем да обезбеди да националне и европске користи у сфери економије и друштва буду достигнуте, као и позитиван повраћај на инвестиције кроз чланство у организацији CESSDA , а у складу са релевантним доносиоцима одлука на нивоу појединачних земаља. Осим тога, постојеће националне инфраструктуре охрабрене су у процесу транзиције ка холистичким услугама, чиме ће обезбедити приступ својим услугама за све.

Скуп „Strengthening and Widening of the European Infrastructure of Social Science Data Archives" организован од стране Европског конзорцијума арихве података у друштвеним наукама - CESSDA ERIC, Београд, 2018.

Партнери на пројекту: CESSDA AS, Норвешка; Charles Beagrie Limited, Велика Британија; Ethniko Kentro Koinonikon Erevnon (EKKE), Грчка; Tarki Alapitvany (Tarki Foundation), Мађарска; Tartu Ulikool (UTARTU), Естонија; University College Dublin, National University of Ireland, Dublin (NUID UCD), Ирска; Instituto de Ciencias Sociais da Universidade de Lisboa (ICS-ULisboa), Португал; Свеучилиште у Загребу Филозофски Факултет (ФФЗГ), Хрватска и Sociologicky Ustav Slovenskej Akademie Vied (SU SAV), Словачка.

6.4. RRPP DATA RESCUE

Циљ овог пројекта био је обезбеђење дугорочног очувања и приступ подацима који су прикупљени у пројектима реализованим у оквиру Regional Research Promotional Program (РРПП). Под тиме се подразумева да су подаци сачувани, заштићени, отворени за претраживање, те да научна заједница може да их користи у будућности.

Активности на архивирању РРПП података реализоване су у оквиру SEEDS пројекта (2015-17). Партнери који су реализовали овај пројекат су: Албанија (IDM), Хрватска (FFZG), Македонија (ISPJR), Црна Гора

(СеМИ), Србија (ИЕН), као и представници са Косова (ЦПЦ). Национални центри података у Швајцарској (FORS) и Словенији (АДП) учествовали су у овом пројекту као ментори.

6.5. SOUTH-EASTERN EUROPEAN DATA SERVICES (SEEDS) - SCOPES FUNDING

SEEDS пројекат је имао за циљ да прошири напоре који су постигнути током пројекта SERSCIDA. Пројекат је подржан од стране организације CESSDA са тежњом да се нови дигитални архиви у друштвеним наукама оснују у Албанији, Косову, Македонији и Црној Гори и да се успостави њихова сарадња са сродним институцијама на националном и међународном нивоу, а посебно са Србијом и Хрватском, које су од 2012. године у процесу изградње ове инфраструктуре. Нови партнери из Црне Горе, Македоније, Албаније, као и представници са Косова, имали су прилику да користе искуства земаља које су већ остварилe напредак на овом пољу (Србија и Хрватска), уз помоћ и подршку архива их Швајцарске (FORS), Словеније (АДП), Велике Британије (UKDA) и Немачке (GESIS). Кроз SEEDS пројекат регионалне партнерске институције биле су у прилици да стекну потребне вештине и искуство у раду са подацима, као и да успоставе комуникацију са ресорним министарствима и другим заинтересованим странама.

6.6. ФП7 SERSCIDA - ПОДРШКА ЗА УСПОСТАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ/РЕГИОНАЛНЕАРХИВЕ ПОДАТАКА У ДРУШТВЕНИМ НАУКАМА

Пројекат SERSCIDA *Support to Establishment of National/Regional Social Sciences Data Archives* – Подршка за успостављање националне/регионалне архиве података у друштвеним наукама замишљен је као стратешки пројекат који има за циљ побољшање капацитета за размену знања и података прикупљених кроз истраживање у области друштвених наука између европских земаља и земаља Западног Балкана. Пројекат је финансирала Европска комисија у оквиру Седмог оквирног програма (ФП7) а на њему су сарађивали партнери из седам земаља, међу којима су ЕУ партнери који већ имају функционалне сервисе за архивирање података, заједно са регионалним партнерима из земаља где такве сервисе тек треба успоставити.

Др Александра Брадић-Мартиновић са учесницима пројекта SERSCIDA, Сарајево, 2014.

Емпиријска истраживања у друштвеним наукама често су веома обимна, уз издвајање значајних финансијских средстава, посебно уколико имају за циљ да представе и анализирају сложене друштвене феномене. Као резултат сваког истраживања остаје и база прикупљених података. Уколико се ти подаци не чувају на правилан и организован начин постоји велика вероватноћа да ће бити изгубљени. Успостављање националне или регионалне инфраструктуре за чување и секундарну употребу података решило би поменуте проблеме и отворило могућност укључивања у европску мрежу сличних архива, што би српским научницима омогућило употребу података насталих у другим институцијама и другим земљама. Циљ овог пројекта је био стварање темеља за изградњу такве инфраструктуре.

На пројекту су поред Института економских наука биле ангажоване следеће партнерске институције: Центар за људска права, Универзитета у Сарајеву (координатори пројекта), Fondation Suisse Pour la Recherche en Sciences Sociales (FORS), Швајцарска, Национални сервис података (SND), Универзитета у Гетеборгу, Шведска, UK Data Archive (UKDA), Универзитета у Есексу, Велика Британија, Архив дружбословних податков (АДП), Универзитета у Љубљани, Словенија и Свеучилиште у Загребу - Филозофски факултет, Хрватска.

6.7. РЕГИОНАЛНИ ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ИСТРАЖИВАЊУ У ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНИХ НАУКА НА ЗАПАДНОМ БАЛКАНУ (РРПП)

У периоду 2010-2017. Институт економских наука је био ангажован као локална канцеларија (ЛЦУ) Регионалног програма подршке истраживањима у области друштвених наука на Западном Балкану (РРПП). У циљу унапређења квалитета истраживања у области друштвених наука у Србији и другим земљама Западног Балкана, ИЕН је у оквиру програма РРПП учествовао у пружању стручне и административне подршке реализацији примењених истраживања, активностима подизања капацитета истраживача и иницирању системских промена у друштвеним наукама.

РРПП је реализован у оквиру три међусобно повезане компоненте:

- Финансирање истраживачких пројеката који се фокусирају на питања друштвених, економских и политичких промена у региону;
- Организовање семинара из методологије истраживања, тематских тренинга и конференција;
- Успостављање и јачање регионалне сарадње.

У току 8 година реализације РРПП у Србији, ИЕН је помогао реализацију преко 20 националних и регионалних пројеката у области друштвених наука вредности преко 2 милиона швајцарских франака. У активностима програма учешће је узело преко 150 истраживача из Србије. Најзначајнији допринос РРПП огледа се у унапређењу истраживачких капацитета, превасходно младих истраживача, њихово регионално и међународно повезивање, и успостављање сарадње истраживача и креатора политика.

Програм је финансиран од стране Швајцарске агенције за развој и сарадњу (SDC), а вођен је од стране Института за централну и источну Европу Универзитета у Фрибургу, Швајцарска.

6.8. МЕЂУНАРОДНА КВАДРИЛАТЕРАЛНА САРАДЊА

Имајући у виду сличност економско-историјског наслеђа и текућих проблема, руководиоци четири института су иницирали редовне годишње радионице на којима је превиђено да се расправља о текућим темама. Прва квадрилатерална радионица организована је у Будимпешти у периоду 11-12 мај 2017. године. Радионици су присуствовали представници сва четири института (Бечки институт за међународне економске студије - The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw), Економски

институт Загреб, Институт светске економије из Будимпеште - The Institute of World Economics (IWE) и Институт економских наука из Београда). У оквиру првог дана, руководиоци института су представили своје институције, а затим су истраживачи презентовали актуелна истраживања. Четрнаест истраживача (од тога 4 са ИЕН-а) преставило је текућа истраживања које реализују на својим институцијама. Након презентација, започет је разговор о могућностима сарадње на појединим пројектима који су у току. Сарадња институција је настављена након радионице, а један од резултат је и заједничка међународна монографија под називом „*Sustainable growth and development in small open economies*“, коју је издао Институт светске економије из Будимпеште, а уређивали Исидора Љумовић, из ИЕН-а и Andrea Éltető из IWE. Имајући у виду добру праксу и одличну сарадњу која је остварена у току претходног периода, Институт економских наука је био домаћин друге радионице која је одржана 17. и 18. маја у Београду. Како је сарадња међу учесницима већ остварена у току претходног периода, наставили су се разговори на различите теме и дискутовало се о могућности унапређења сарадње. Укупно шеснаест истраживача је презентовало истраживања, уз дискусију о могућностима сарадње. Договорено је да се добра пракса организовања квадрилатералних радионица настави једном годишње, где би сваке године институција из различите земље била домаћин.

Други квадрилатерални скуп јачања истраживачких капацитета, Београд, 2018.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

33:061.6(497.11)"1958/2018"

ШЕЗДЕСЕТ година Института економских наука
60 година Института економских наука : 1958-2018 / [приредио Јован Зубовић]. - Београд : Институт економских наука, 2018 (Београд : Јовишић Принтинг Центар). - 144 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 300. - Стр. 7: Предговор / Јован Зубовић.

ISBN 978-86-89465-44-0

а) Институт економских наука (Београд) - 1958-2018
COBISS.SR-ID 270656268

9 788689 465440